

Lubelskie
Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej Lokalna Strategia Rozwoju

Kraśnik, czerwiec 2023r.

Spis treści

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO	3
ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR	7
ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR.....	9
ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR.....	16
ROZDZIAŁ V SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA	36
ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI.....	43
ROZDZIAŁ VII SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.....	48
ROZDZIAŁ VIII PLAN DZIAŁANIA	54
ROZDZIAŁ IX PLAN FINANSOWY.....	54
ROZDZIAŁ X MONITORING I EWALUACJA	54
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY	59
ZAŁĄCZNIKI DO LSR	60

Rozdział I Charakterystyka partnerstwa lokalnego

1.1 Nazwa LGD i forma prawna

Nazwa LGD: Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej

Status prawny LGD: Stowarzyszenie specjalne- utworzone w oparciu o art. 15 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. nr 64 poz. 427 oraz z 2008 r. Nr 98 poz. 634).

KRS: 0000312844

NIP:715-189-65-12

REGON: 060412871

1.2 Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader.

Lokalną Grupą Działania odpowiedzialną za wdrażanie niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju jest Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej. Stowarzyszenie działa na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 z późn. zm.) , ustawy z dnia 20 lutego 2015 o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz.U. z 2015 poz. 378)) oraz Statutu Stowarzyszenia Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej. W dniu 02.09.2008r. Sąd Rejonowy w Lublinie, XI Wydział Gospodarczy dokonał wpisu Stowarzyszenia LGD Ziemi Kraśnickiej do Krajowego Rejestru Sądowego Stowarzyszeń, Innych Organizacji Społecznych i Zawodowych, Fundacji oraz Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej pod numerem KRS: 0000312844. Inicjatywę utworzenia Lokalnej Grupy Działania na terenie powiatu kraśnickiego, podjęła gmina Kraśnik. Przedstawiciele gminy Kraśnik zorganizowali dwa spotkania z przedstawicielami sąsiednich gmin oraz z lokalnymi liderami z różnych środowisk. Spotkania odbyły się w dniach 15.11.2007r. i 06.12.2007r. w Kraśniku i miały na celu przedstawienie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz zasad tworzenia i funkcjonowania lokalnych grup działania. W dniu 08.01.2008r. odbyło się kolejne spotkanie zorganizowane przez gminę Kraśnik, na którym przedstawiono zasady utworzenia partnerstwa na obszarze powiatu kraśnickiego oraz możliwości jakie ono stwarza. Konsultacje gminne odbywały się w poszczególnych gminach od 22 lutego 2008 do 10 marca 2008r. W konsultacjach uczestniczyło łącznie 349 mieszkańców. 20 lutego 2008r. w Kraśniku odbyło się kolejne spotkanie z przedstawicielami gmin. Na spotkaniu przedstawiona została robocza wersja statutu i odbyła się dyskusja nad nazwą LGD. Poruszono kwestie dotyczące składu LGD, reprezentatywności sektorów, wyboru władz oraz zasad działania stowarzyszenia. Przy budowaniu partnerstwa uwzględniano wymóg trójsektorowości partnerów, tak by znaleźli się w nim przedstawiciele sektora publicznego, społecznego i gospodarczego. Grupa inicjatywna oraz koordynatorzy z poszczególnych gmin odbyli kolejne spotkania związane z formalnym tworzeniem Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej. Spotkania odbyły się w dniach 12.03.2008r. i 22.04.2008r. i miały na celu doprecyzowanie zapisów statutu oraz wyłonienie władz Lokalnej Grupy Działania. Zapisy statutu gwarantują sprawne działanie LGD.

Podczas spotkania w dniu 10.04.2008, omówione zostały zasady przystąpienia do LGD i zebrane zostały pisemne deklaracje o przystąpieniu do LGD. Zebranie założycielskie Stowarzyszenia LGD Ziemi Kraśnickiej odbyło się 9 maja 2008 r. w Kraśniku. Wzięło w nim udział 50 osób, w tym osoby fizyczne i przedstawiciele osób prawnych. W dniu 02.09.2008r. Stowarzyszenie zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego.

W ostatnim okresie programowania 2014 – 2020 Stowarzyszenie kontynuowało swoją działalność na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, kładąc większy nacisk na rozwój przedsiębiorczości, wspieranie tworzenia i utrzymania miejsc pracy, aktywizację organizacji społecznych oraz wspieranie grup defaworyzowanych. Realizacja LSR odbywała się z udziałem i wsparciem lokalnej społeczności. Partnerskie relacje w LGD stanowią fundament naszej działalności. Różne podmioty współpracowały ze sobą, komunikowały się a każdy z tych podmiotów odgrywał inną rolę we wdrażaniu LSR ale wszystkie one współpracowały ze sobą tak aby podejmować właściwe decyzje pozwalające osiągnąć założone cele i zrealizować zaplanowane przedsięwzięcia. Budżet wyjściowy LSR w tym okresie na kwotę 10 250 000,00 zł został zwiększony, w związku z bonusem z tytułu sprawnego wdrażania LSR, w związku ze zwiększeniem budżetu poddziałania dla 19.2 i 19.3, a także przewalutowaniem budżetu LSR z waluty PLN na Euro i finalnie wyniósł 3 602 300,00 Euro, który w przeliczeniu po kursie 4,00 Euro daje 14 409 200,00 zł. Pozwoliło to w jeszcze w większym stopniu wpłynąć na zrównoważony rozwój lokalny, oparty na harmonijnym rozwoju gospodarczym, społecznym oraz ekologicznym. Cele strategiczne realizowane w tym okresie określały pożądany kierunek podejmowanych przedsięwzięć, zgodny z potrzebami lokalnej społeczności. Wsparcie w kwocie 1 493 838,10 Euro (w przeliczeniu po kursie 4,00 Euro:5 975 352,40zł) skierowane zostało na rozwój przedsiębiorczości (dla

utworzenia 68 nowych przedsiębiorstw i dla wsparcia w zakresie rozwoju dla 14 przedsiębiorstw). Wzmocniony został potencjał turystyczno – rekreacyjny obszaru przez budowę 24 nowych i przebudowę 14 istniejących obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej służącej mieszkańcom i turystom. Atutem LGD Ziemi Kraśnickiej był partycypacyjny sposób wdrażania środków poprzez udzielanie grantów organizacjom pozarządowym, parafiom czy lokalnym liderom. Wspieraliśmy aktywizację społeczną poprzez realizację projektów grantowych wzmacniających kapitał społeczny dofinansowując operacje o charakterze międzypokoleniowym na kwotę prawie 40 000,00 Euro, dofinansowując operacje o charakterze aktywizacyjnym w kwocie ok. 65 000 Euro, operacje o charakterze edukacyjnym w kwocie ponad 11 000 Euro, operacji sprzyjających ochronie zdrowia profilaktyce zdrowotnej, przeciwdziałania zjawiskom patologicznym i antyspołecznym do kwoty 11 0000 Euro. W ramach grantów aktywizujących rozwój lokalny przekazaliśmy również wsparcie na operacje z zakresu wzmocnienia kapitału społecznego i/lub zachowanie dziedzictwa lokalnego w zakresie operacje na zakup sprzętu/strojów/instrumentów muzycznych na kwotę ponad 160 000 Euro. Wzmocnienie kapitału społecznego i/lub zachowanie dziedzictwa lokalnego i/lub promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych na obszarze LGD Ziemi Kraśnickiej było wspierane również poprzez realizację projektów grantowych promujących ofertę turystyczną/walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz kulturowe ziemi kraśnickiej poprzez wydarzenia i imprezy oraz publikacje na kwotę ok. 150 000 Euro. Poprzez projekty grantowe nastąpiło również wzmocnienie kapitału społecznego w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych w ramach realizowanego w kwocie ok. 50 000 Euro projektu grantowego pn. „Akademia wolnego czasu”. Jako nieliczni w województwie lubelskim (dwa granty-woj.lubelskie) przystąpiliśmy do realizacji projektu grantowego w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i/lub oddolnych i lokalnych koncepcji rozwoju wsi, zwanych „koncepcjami inteligentnych wsi” (opracowanie koncepcji Smart Villages) na kwotę 7 000 Euro. W związku w tym LGD było w gronie liderów w województwie lubelskim we wdrażaniu grantów i wspieraniu oddolnych inicjatyw swoich mieszkańców. Dbano o działania w partnerstwie poprzez 3 projekty współpracy, w tym 1 międzynarodowy, nakierowane na wzmocnienie potencjału turystycznego obszaru, promocję lokalnego dziedzictwa kulturowo – przyrodniczego, oraz podniesienie wiedzy uczestników i podmiotów zaangażowanych we współpracę. Duży nacisk położono na aktywizację społeczności lokalnej przez realizację działań włączających lokalną społeczność w działania proekologiczne związane z ochroną środowiska zapobiegające zmianom klimatycznym. Ponadto świadczone wysokiej jakości doradztwo w biurze LGD oraz organizowano spotkania aktywizujące dla mieszkańców w zakresie realizacji LSR oraz możliwości uzyskania wsparcia finansowego, uwzględniając korzystne formy komunikacji z mieszkańcami (spotkania stacjonarne i online). Bardzo pozytywnym przykładem efektów pracy LGD Ziemi Kraśnickiej był wzrost aktywnych organizacji pozarządowych w tym Kół Gospodyń Wiejskich, OSP. Stowarzyszenie organizuje szkolenia, warsztaty, seminaria oraz wyjazdy studyjne; w związku z tym LGD stało się też organizacją pośredniczącą, partnerską i pomagającą w różnych inicjatywach podejmowanych przez NGO. LGD przeprowadziła lub była współorganizatorem łącznie kilkuset różnego rodzaju inicjatyw jak festiwale, pikniki, warsztaty, szkolenia, konkursy, kongresy, rajdy rowerowe ale też promowała obszar poprzez publikacje pokazujące jej potencjał. W trybie ciągłym prowadzona jest strona internetowa LGD jak i oficjalny profil stowarzyszenia na portalu społecznościowym Facebook. LGD jest aktywną organizacją, która wspiera i prowadzi operacje finansowane ze środków unijnych (m.in. pierwsze miejsce w Polsce wśród LGD jeśli chodzi o ilość projektów z Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich skierowanych do mieszkańców wiejskich, wdrażanie projektów z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020) ale też realizacja projektów ze środków własnych. Odpowiada przede wszystkim na potrzeby społeczności lokalnej ale też poszukuje partnerów oraz przyjmuje propozycje współpracy od innych organizacji, instytucji czy samorządów. Całość tych aktywności przynosi pozytywne efekty i wzmacnia kapitał społeczny. Współpracujemy również z Powiatowym Urzędem Pracy a od wielu lat mamy podpisaną umowę partnerską z Komendą Wojewódzką Ochotniczych Hufców Pracy w Lublinie (wspierającą osoby do 25 roku życia) organizując wspólnie coroczne Targi Pracy w Kraśniku i spotkania w szkołach z młodzieżą odnośnie dalszej drogi zawodowej/ prowadzenia biznesu. Wszystkie te działania prowadzą do rozwoju naszego regionu, wzrostu jego atrakcyjności oraz wykorzystania jego potencjału.

1.3 Opis struktury LGD zawierający w szczególności krótką charakterystykę jej członków.

Stowarzyszenie LGD Ziemi Kraśnickiej jest partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, jak również dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego, mającym na celu działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Członkowie przyjęci zostali w oparciu o deklaracje członkowskie i uchwały. Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa

w stowarzyszeniu określa statut. Proces budowania w ramach LGD silnego trójsektorowego partnerstwa publiczno-prywatnego rozpoczęty w 2008 roku ciągle trwa a LGD Ziemi Kraśnickiej zakłada możliwość rozszerzenia składu LGD poprzez przyjęcie nowych członków i robi to na bieżąco.

Walne Zebranie Członków: stanowi najwyższą władzę Stowarzyszenia. Odpowiedzialne jest przede wszystkim za uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia, podejmowanie uchwał w sprawie zatwierdzenia i aktualizacji LSR, zatwierdzanie kryteriów wyboru operacji oraz wybór i odwołanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady, a także rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdań finansowych, Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady oraz podejmowanie pozostałych decyzji przewidzianych w statucie. Skład członkowski LGD jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli grup docelowych przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w ramach LSR. Partnerstwo trzech sektorów zmierzy się z wyzwaniem poprzez stworzenie mieszkańcom, w tym również grupom w niekorzystnej sytuacji szansy na podejmowanie oddolnych inicjatyw umożliwiającym funkcjonowanie na obszarze LGD.

Walne Zebranie Członków **składa się z 123 osób, będących mieszkańcami gmin obszaru LGD, w tym 17 osób reprezentujących sektor publiczny, 21 osób reprezentujących sektor gospodarczy oraz 85 osób reprezentujących sektor społeczny. Skład WZC jest więc reprezentatywny dla specyfiki obszaru objętego LSR oraz przyjętych kierunków działania:**

- sektor publiczny:** reprezentują przedstawiciele gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia (wójtowie, burmistrzowie oraz ich zastępcy, a także przedstawiciele urzędów) oraz jednostek gminnych.
- sektor gospodarczy:** reprezentują przedstawiciele przedsiębiorstw oraz podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze objętym LSR,
- sektor społeczny:** reprezentują mieszkańcy obszaru objętego LSR, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych.

Zarząd stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Ziemi Kraśnickiej tworzy Prezes i Wiceprezes – w składzie Zarządu jedna osoba jest seniorem. Zarząd działa w imieniu Stowarzyszenia, realizując cele statutowe, kieruje całokształtem działalności Stowarzyszenia (na podstawie uchwał WZC), a także reprezentuje Stowarzyszenie i kieruje jego bieżącą działalnością w okresie między Walnymi Zebraniem.

Rada Lokalnej Grupy Działania to organ decyzyjny Stowarzyszenia, do którego kompetencji należy przede wszystkim: dokonywanie oceny projektów oraz wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR. Szczegółowy opis Rady znajduje się w kolejnym punkcie rozdziału.

Komisja Rewizyjna: wybierana jest przez Walne Zebranie Członków na 4-letni okres kadencji i składa się z 9 członków reprezentujących wszystkie gminy partnerskie tworzące obszar LGD. Do jej podstawowych kompetencji należy kontrolowanie działalności Stowarzyszenia, ze szczególnym uwzględnieniem działalności finansowej (w tym występowanie do Zarządu z wnioskami pokontrolnymi oraz żądanie wyjaśnień), a także dokonywanie oceny pracy Zarządu.

Biuro stowarzyszenia: jest jednostką administracyjną Stowarzyszenia, która kieruje pracami organizacyjnymi i przygotowawczymi. Prowadzi sprawy LGD, między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz Stowarzyszenia oraz pełną obsługę w zakresie spraw administracyjnych, finansowych i organizacyjnych.

Nasze LGD w proces przygotowania LSR na każdym etapie angażowało przedstawicieli wszystkich grup społecznych.

1.4 Ogólna informacja o składzie organu decyzyjnego wskazujący, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji.

W skład Rady wchodzi przedstawiciele wszystkich trzech sektorów; społecznego, gospodarczego i publicznego. W składzie Rady zachowano parytet sektorowy. W skład Rady wchodzi również osoby będące przedstawicielami następujących grup; przedstawiciele seniorów lub ludzi młodych, KGW lub OSP, sołtysi oraz przedstawiciele zdiagnozowanych na obszarze LSR innych grup interesu. Sposób powoływania oraz zmian w składzie Rady określa Statut. Zgodnie z zapisami statutu żaden z członków Rady nie może być członkiem Zarządu i Komisji Rewizyjnej. Rada jest organem decyzyjnym, do którego wyłącznej kompetencji należy wybór operacji oraz ustalenie kwoty wsparcia operacji, które mają być realizowane w ramach opracowanej przez stowarzyszenie LSR. Rada składa się z osób zamieszkałych albo posiadających siedzibę na terenie gmin tworzących obszar LGD ZK. W skład Rady wchodzi 15 członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Funkcje członków organu decyzyjnego pełnione są osobiście (w przypadku osób fizycznych przez te osoby, w przypadku osób prawnych, przez osoby uprawnione). Na poziomie podejmowania decyzji przez Radę żadna z grup interesu nie może posiadać więcej niż 49 % ogólnej liczby członków w Radzie. Ten parytet jest zachowywany każdorazowo na etapie głosowania nad wyborem konkretnej operacji. W składzie Rady żadna pojedyncza grupa interesu nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Członek Rady nie może także brać udziału w pracach i głosowaniach dotyczących złożonego przez niego projektu. Gwarantem

ograniczenia dominacji jakiegokolwiek grupy interesu w organie decyzyjnym są odpowiednie przepisy Regulaminu Rady. Prowadzony jest także Rejestr Interesów Członków Rady w celu bieżącej weryfikacji grup interesu, powiązań między członkami Rady i wnioskodawcami. Przyjęte rozwiązania stosowane w procesie decyzyjnym gwarantują: wybór operacji w sposób przejrzysty i bezstronny, jawność procesu wyboru, uwzględnienie sytuacji szczególnych oraz sposobów ich rozwiązania (np. równa ilość punktów, rozbieżność w ocenie), możliwość odwołania wnioskodawców od decyzji Rady oraz wybór operacji najbardziej istotnych z punktu realizacji celu LSR i grup w niekorzystnej sytuacji poprzez zastosowanie kryteriów premiujących.

1.5 Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym bez powielania informacji zawartych w statucie i innych dokumentach wewnętrznych oraz mechanizmy w zakresie zarządzania pokazujące zdolność lokalnej grupy działania do realizacji strategii.

Decyzje Rady, w szczególności decyzje w sprawach związanych z oceną i wyborem operacji, podejmowane są w formie uchwały zwykłą większością głosów (każdy członek Rady dysponuje jednym głosem). Tryb głosowania określa procedury wyboru - decyzje podejmowane są poprzez wypełnienie karty oceny operacji. Warunkiem koniecznym dla prawidłowości przeprowadzenia procesu decyzyjnego jest zagwarantowanie, że żadna grupa interesu ani sektor nie może kontrolować procesu podejmowania decyzji.

Zarząd LGD prowadzi ponadto rejestr interesów, bazujący na oświadczeniach przedstawicieli organu decyzyjnego. Członkowie Rady są zobowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji. Członek Rady lub jego reprezentant, który jest wnioskodawcą wybieranej przez Radę operacji, reprezentuje wnioskodawcę, zachodzi pomiędzy nim, a wnioskodawcą stosunek bezpośredniej podległości służbowej, jest z nim spokrewniony, jest osobą fizyczną reprezentującą przedsiębiorstwo powiązane z przedsiębiorstwem reprezentowanym przez wnioskodawcę lub zgłosi inne powiązanie z daną operacją lub co do którego zachodzi podejrzenie stronniczości przy wyborze danej operacji, zostaje wykluczony z tego wyboru. Regulamin zakłada ponadto obowiązek wyłączenia członków Rady w przypadku stwierdzenia innych powiązań. Na podstawie deklaracji, Przewodniczący Rady wraz z Sekretarzem Rady kontroluje, czy skład rady obecny na posiedzeniu pozwala na zachowanie paritetów. **Tym samym, ani władza publiczna, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez organ decyzyjny.**

1.6 Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które są w nich zawarte

Głównymi dokumentami regulującymi funkcjonowanie LGD Ziemi Kraśnickiej są: Statut, Regulamin funkcjonowania Rady LGD (organ decyzyjny) Regulamin funkcjonowania Zarządu Stowarzyszenia, Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej oraz Regulamin Biura LGD.

Statut LGD:

Reguluje najważniejsze kwestie przewidziane w Ustawie z dn. 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 z późn. zm): tj. teren działania i siedzibę stowarzyszenia, cele i sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków, a także wskazuje władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał, sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich, zasady dokonywania zmian statutu oraz sposób rozwiązania się stowarzyszenia. Wskazuje ponadto organ nadzoru nad stowarzyszeniem jakim jest Marszałek Województwa Lubelskiego, a także określa organ LGD kompetentny w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji, procedur i kryteriów wyboru operacji oraz uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego w wyborze operacji. Uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków.

Regulamin funkcjonowania Rady LGD:

Uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków. Dokument regulaminu zawiera przede wszystkim: szczegółowe kompetencje Rady; szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego, szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny), szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji, zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego, zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.

Regulamin Zarządu– uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków; zawierający zapisy dotyczące przede wszystkim: kompetencje członków Zarządu, przyczyn ustania mandatu członka Zarządu oraz innych spraw organizacyjnych.

Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej: uchwalany i aktualizowany przez Walne Zebranie Członków; zawierający szczegółowe kompetencje organu, szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Komisji, zasady prowadzenia działań kontrolnych, zasady protokołowania posiedzeń.

Regulamin Biura stowarzyszenia– uchwalany i aktualizowany przez Zarząd. określa zasady funkcjonowania Biura stowarzyszenia, w tym: strukturę organizacyjną biura, podział zadań (oraz metody pomiaru) w zakresie doradztwa, animacji lokalnej i współpracy.

Oprócz podstawowych dokumentów wewnętrznych, funkcjonowanie stowarzyszenia regulują także:

Zasady rekrutacji i zatrudniania pracowników Lokalnej Grupy Działania, uchwalane i aktualizowane przez Zarząd; regulujące: zasady zatrudniania pracowników (w tym zasady naboru i weryfikacji dokumentów oraz protokołowania i ogłaszania informacji o wynikach naboru).

Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu w Lokalnej Grupie Działania, uchwalana i aktualizowana przez Zarząd zawierająca opis i metody oceny efektywności pracy biura w tym doradztwa, organów LGD oraz wdrażania LSR, animacji i współpracy.

Polityka rachunkowości- uchwalana i aktualizowana przez Zarząd, zawiera ogólne zasady; prowadzenia ksiąg rachunkowych, sporządzania sprawozdań finansowych, metody i terminy inwentaryzacji składników majątku.

Polityka bezpieczeństwa danych osobowych stowarzyszenia, regulująca zasady udostępniania informacji, będących w dyspozycji LGD, a także zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych.

Tym samym, **Regulamin Biura oraz dokumenty niższego rzędu określają szczegółowo podział zadań pracowników biura, a także zapewniają adekwatność wymagań przypisanych poszczególnym stanowiskom do przewidzianych obowiązków. Wyznaczono także zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy, a także przewidziano metody ich pomiaru. Podobnie jak w przypadku Rady LGD, także dla pracowników biura zaprojektowany został plan szkoleń oraz polityka szkoleniowa.**

Rozdział II Charakterystyka obszaru i ludności objętej wdrażaniem LSR

2.1 Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę .

LGD Ziemi Kraśnickiej prowadzi swoją działalność na terenie 9 gmin, wchodzących w skład powiatu kraśnickiego. Są to gminy wiejskie: Dzierzkowice, Gościeradów, Kraśnik, Szastarka, Trzydnik Duży, Wilkołaz i Zakrzówek oraz gminy miejsko-wiejskie Urzędów i Annapol. Obszar LGD Ziemi Kraśnickiej położony jest w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego, na granicy z województwem świętokrzyskim. Od północy graniczy z powiatem opolskim, od wschodu z powiatem lubelskim, wschodnią część granicy południowej dzieli z powiatem janowskim i województwem podkarpackim, natomiast zachodnią z województwem świętokrzyskim. Zachodnią granicę obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej wyznacza Wisła.

TABELA 1. POWIERZCHNIA GMIN WCHODZĄCYCH W SKŁAD LGD ZIEMI KRAŚNICKIEJ.

Gmina	Powierzchnia gminy w ha	Powierzchnia gminy w km ²	Procentowy udział w powierzchni zajmowanej w LGD	Ludność obszaru
Gmina Annapol - ogółem	15 113	151	15,4	8 254
Gmina Dzierzkowice	8 729	87	8,9	5 271
Gmina Gościeradów	15 929	159	16,3	7 016
Gmina Kraśnik	10 466	105	10,7	7 129
Gmina Szastarka	7 331	73	7,5	5 623
Gmina Trzydnik Duży	10 411	104	10,6	6 191
Gmina Urzędów	11 854	119	12,1	8 313
Gmina Wilkołaz	8 170	82	8,3	5 384
Gmina Zakrzówek	9 917	99	10,1	6 247
Razem:	97 920	979	100,0	59 428

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Poszczególne gminy różnią się pod względem zajmowanej powierzchni – większość z nich mieści się w przedziale pomiędzy 80 a 160 km². Największą gminą jest gmina Gościeradów (159 km²), następnie gmina Annpol (151 km²). Cztery gminy: Dzierzkowice, Szastarka, Wilkołaz i Zakrzówek zajmują powierzchnię mniejszą niż 100 km². Pod względem administracyjnym, wszystkie gminy analizowanego obszaru są gminami wiejskimi, z wyjątkiem gmin Urzędów i Annpol, które są gminami miejsko-wiejskimi. Gminy będące partnerami LGD, wchodzi w skład powiatu kraśnickiego.

2.2 Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR

Mapa nr 1. Obszar LSR.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Analizy atrakcyjności inwestycyjnej i potencjału innowacyjnego powiatu kraśnickiego – <http://www.invest.lubelskie.pl>, www.wikipedia.org

2.3 Wyjaśnienie, dlaczego dany obszar jest odpowiedni dla strategii, np. poprzez zaprezentowanie wyróżniających go cech i czynników, które czynią go społecznie, gospodarczo lub środowiskowo spójnym.

Obszar objęty działaniami LGD Ziemi Kraśnickiej obejmuje jednorodny, spójny społecznie, gospodarczo i środowiskowo oraz funkcjonalnie terytorium, które charakteryzuje się wspólnymi tradycjami, lokalną tożsamością, poczuciem przynależności oraz wspólnymi potrzebami i oczekiwaniami.

Obszar 9 gmin jest odpowiedni do strategii ze względu na swoje położenie wokół miasta powiatowego Kraśnika i wzajemne graniczenie ze sobą poszczególnych gmin. Ponadto obszar boryka się z podobnymi problemami wynikającymi z rolniczego charakteru obszaru. Są to niska innowacyjność branż przedsiębiorczości, wyludnianie się obszaru, starzenie się społeczeństwa i niska atrakcyjność dla osób młodych do 25 roku życia. Do tego dochodzi zagrożenie wykluczeniem komunikacyjnym seniorów i młodzieży oraz osób z grup w niekorzystnej sytuacji. Zjawiska te bardziej szczegółowo opisano w rozdziale IV LSR (podsumowanie w R 4.2). Na spójność obszaru składa się też spójność kulturowa, przykładem jest występowanie zabytków sakralnych w każdej z gmin LGD.

Ciekawym elementem wpływającym na spójność historyczną jest stoczona podczas I Wojny Światowej kilkudniowa bitwa między wojskami austriackimi i rosyjskimi. Ślady i pozostałości po tym wydarzeniu w postaci grobów, pozostałości umocnień i znalezisk archeologicznych można odnaleźć na obszarze wszystkich gmin terenu LGD.

Jednym z najważniejszych obszarów spójności jest fakt istnienia na terenie obszaru LGD ZK zagłębia produkcji owoców miękkich w szczególności maliny. Każda z gmin obszaru w większym lub mniejszym stopniu jest elementem owego zagłębia. Wpływa to na lokalną gospodarkę i wyróżnia sektor rolniczy. Szczegółowe informacje w rozdziale IV.

Rozdział III Partycypacyjny charakter LSR

3.1 Dane z konsultacji społecznych, przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR

Działania partycypacyjne mające na celu przygotowanie niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Ziemi Kraśnickiej realizowane były na każdym etapie tworzenia dokumentu. Za kluczowe uznano włączenie do prac przedstawicieli trzech sektorów (publicznego, społecznego i gospodarczego) oraz mieszkańców gmin obszaru LGD. Samo opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju stanowiło wieloetapową pracę grupową. Kluczowe było niewątpliwie zastosowanie w praktyce trzech zasad: transparentności, inkluzywności i sprawczości. Zasada transparentności oznacza przejrzystość i jawność procesu na każdym jego etapie oraz przekazywanie mieszkańcom gmin obszaru LGD wszystkich informacji dotyczących realizowania procesu. Zasada inkluzywności to natomiast włączenie w proces przedstawicieli wszystkich sektorów wchodzących w skład LGD, przedstawicieli wszystkich potencjalnych grup docelowych oraz potencjalnych grup w niekorzystnej sytuacji (ze szczególnym uwzględnieniem zasady równości płci). Zasada sprawczości oznacza natomiast zapewnienie wszystkim uczestnikom procesu realnego i równego wpływu na jego przebieg.

W trakcie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju uwzględniono zasady horyzontalne określone w art. 9 rozporządzenia 2021/1060, w tym dotyczące poszanowania praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej; zasad równości kobiet i mężczyzn; zasady równości szans i niedyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w tym zasadę dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Uwzględniono też zgodność działań z celem wspierania zrównoważonego rozwoju określonego w art. 11 TFUE, oraz z celami ONZ dotyczącymi zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyni poważnych szkód”. Przedstawiciele LGD postarali się też, by w konsultacjach brały udział przedstawiciele różnych grup mieszkańców, w tym osób znajdujących się w niekorzystnym położeniu. W rezultacie za bardzo istotne uznano wykorzystanie zróżnicowanych środków komunikacji

3.1.1 Sposób zaangażowania zainteresowanych stron w opracowanie strategii.

LGD Ziemi Kraśnickiej działa na terenie powiatu kraśnickiego od 2008 roku. W tym czasie nawiązała współpracę z podmiotami z każdego sektora na terenie LSR. Doświadczenie i dotychczasowa współpraca ułatwiła zaangażowanie przedstawicieli różnych sektorów i grup interesów. LGD współpracuje z wieloma NGO, przedsiębiorcami oraz wszystkimi samorządami na terenie LSR. Powoduje to, że są oni w sposób stały zaangażowani w realizację celów LSR, a obecny etap czyli przygotowywanie nowej LSR jest kolejnym obszarem współpracy. Jednak, aby poszerzyć krąg podmiotów współpracujących z LGD użyto w czasie przygotowywania strategii szeregu działań partycypacyjnych. Kampanię informacyjną prowadzono między innymi poprzez ogłoszenia na stronach internetowych, stronach Facebook LGD, w urzędach gmin i GOK oraz tablicach ogłoszeń w tym ogłoszenia parafialne), słupach ogłoszeniowych oraz dostępnych źródłach masowego lub bezpośredniego przekazu, podjęto działania zmierzające do dotarcia do jak największego grona zainteresowanych udziałem w konsultacjach. Kluczowe było zaangażowanie członków LGD, podmiotów współpracujących oraz osób, które otrzymały dofinansowanie ze środków LSR, które w swoich środowiskach aktywnie wspierały rozprzestrzenianie się informacji o planowanych konsultacjach. Na pierwszym etapie konsultacji użyto dwóch technik konsultacyjnych - były to otwarte spotkania konsultacyjne w każdej gminie obszaru LSR oraz ankieta wśród uczestników spotkań.

Na pierwszych spotkaniach skupiono się na analizie potrzeb oraz przeprowadzono warsztat SWOT. Zaprezentowano i omówiono ankietę, poproszono uczestników o wypełnienie i kolportowanie ankiety w swoich środowiskach. Zaznaczono też plan działań partycypacyjnych na kolejnych etapach przygotowania nowej LSR.

Już podczas spotkań wezwano do uczestnictwa w pracach zespołu roboczego na potrzeby przygotowania LSR. Grupa robocza liczyła ostatecznie 16 osób. Zespół roboczy odegrał kluczową rolę w wypracowaniu rekomendacji co do celów, przedsięwzięć i budżetu nowej LSR.

Ze względu na wyniki ankiet oraz wykonanej diagnozy obszaru zintensyfikowano prace nad pozyskaniem do współpracy przedstawicieli seniorów, młodzieży i NGO. W wyniku podjętych działań odbyło się 2 spotkania z przedstawicielami młodych

osób, w tym jedno miało charakter warsztatu przyszłościowego, odbyło się także spotkanie konsultacyjne z przedstawicielami NGO, przedstawicielami instytucji kultury, w tym seniorami. Tematem tych spotkań było głównie zbadanie potrzeb tych grup i wspólne wypracowanie form wsparcia. Odbyło się również spotkanie z przedstawicielami samorządów, aby omówić zakres potrzeb w szczególności małej infrastruktury publicznej.

Przez cały czas w biurze LGD funkcjonował punkt konsultacyjny, gdzie osoby zainteresowane mogły zasięgnąć informacji o możliwości wzięcia udziału w działaniach partycypacyjnych. Odbyły się warsztaty budżetu partycypacyjnego, a w Internecie poprzez stronę internetową LGD ZK, stale gościła informacja o postępach partycypacji.

3.1.2 Zaangażowane strony/podmioty

Najliczniejszą zaangażowaną grupą były organizacje pozarządowe w szczególności KGW, ich przedstawiciele licznie wzięli w udział w spotkaniach oraz w pracach zespołu roboczego. Na spotkaniach w gminach oprócz mieszkańców mających status rolników i domowników, udział brali też przedsiębiorcy i osoby zainteresowane zakładaniem działalności gospodarczej i agroturystycznej. Ważnym partnerem są przedstawiciele samorządów i instytucji kultury. Zaangażowano do współpracy przy tworzeniu LSR także młodych liderów z terenu LGD. Liczną grupą osób zaangażowanych w proces partycypacji byli seniorzy szczególnie działaczki KGW. Należy ocenić, że uczestnicy i partnerzy działań partycypacyjnych stanowią odpowiednią reprezentację dla obszaru i społeczności wiejskiej. Należy zauważyć, że do współpracy zaangażowali się lokalni liderzy i działacze społeczni. Większość mieszkańców wciąż biernie podchodzi do różnych działań partycypacyjnych, czy to LGD, czy samorządów, dlatego lokalni liderzy są często ich rzecznikami w lokalnych procesach partycypacji.

3.1.3 Metody i narzędzia angażowania zainteresowanych stron oraz dane z konsultacji.

W ramach spotkań, w każdej gminie odbyła się dyskusja nad słabymi i mocnymi stronami obszaru oraz szansami i zagrożeniami. Na spotkaniach zapoznano się z wynikami ewaluacji oraz diagnozą obszaru. Określono potrzeby i potencjał obszaru LSR. Uczestnicy warsztatów oceniają, że wiele problemów, szczególnie związanych z ekologią, pozyskiwaniem środków zewnętrznych, infrastrukturą społeczną i rekreacji zostało rozwiązanych. Powoli rozwija się turystyka, aktywność społeczna wciąż pozostawia dużo do życzenia. Zbudowana infrastruktura społeczna np. świetlice nie są w pełni wykorzystywane. Nastąpiła odczuwalna poprawa na rynku pracy, w zakresie ubóstwa i przedsiębiorczości. Zidentyfikowano nowe silne zagrożenia związane ze starzeniem się społeczeństwa i wykluczeniem grup w niekorzystnej sytuacji. Na spotkaniach i poza nimi kolportowano ankietę badawczą. **Ankieta** dostępna była w Internecie na stronach LGD, na spotkaniach oraz w PK. Liczba ankiet ważnych to 200 sztuk. Poniżej wyniki badań i wnioski z konsultacji. Poproszeni o odpowiedź na pytanie „**Jakie grupy powinny być w pierwszej kolejności objęte wsparciem w ramach nowej LSR?**” mieszkańcy wskazali grupy takie jak: przedsiębiorcy chcący stworzyć nowe miejsca pracy, osoby zamierzające stworzyć nowe przedsiębiorstwa i osoby bezrobotne. Koresponduje to z wynikami warsztatu SWOT gdzie w kilku gminach wskazano wciąż niewielką ilość dobrze płatnych rozwojowych miejsc pracy. Analiza statystyczna wskazuje na dużą migrację, a warsztat SWOT także wskazuje na to, że mieszkańcy dostrzegają niekorzystne zmiany demograficzne. Szansą na rozwój na rynku pracy oraz godziwe zarobki może przynieść rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR. Analiza statystyczna wskazuje na wzrost liczby zarejestrowanych działalności gospodarczych przy spadającym bezrobociu. Warsztat SWOT wskazał na duże możliwości rozwoju działalności gospodarczej w oparciu o walory regionu. Także dotychczasowe doświadczenie LGD wskazuje na duże zainteresowanie dotacjami na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

Kiedy zbadamy wyniki dokładniej możemy zauważyć, że osoby 50+ i seniorzy to łącznie 11% wskazań mieszkańców a wsparcia osób młodych domaga się 7 % badanych, zaś 8% wskazuje na kobiety. Grupy te w diagnozie oraz dyskusji podczas spotkań wskazane zostały jako zagrożone wykluczeniem lub w niekorzystnej sytuacji. Pierwotne badanie nie uwzględniło rolników z małych gospodarstw oraz migrantów dlatego wykonano dodatkowe badanie ankietowe badające które z grup w niekorzystnej sytuacji określone w PS WPR powinny otrzymać wsparcie. Respondenci wskazali na kobiety i rolników z małych gospodarstw natomiast nie było wskazań na migrantów. Rozwój przedsiębiorczości oraz wzrost ilości i jakości nowych miejsc pracy ma według ankietowanych priorytet z uwagi na fakt, iż zaspokoi również potrzeby osób bezrobotnych

W drugim pytaniu respondenci mieli za zadanie wskazać **obszary interwencji na jakie należy w szczególności skierować uwagę i wysiłek przy realizacji LSR** ankietowani mieszkańcy wskazują dwa najważniejsze obszary. Najwięcej respondentów tj. 16% wskazało na „*Poszukiwanie sposobów dostarczania usług dla lokalnych społeczności, w tym rozwój usług opiekuńczych, ochrony zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego rekreacji*”. Koresponduje to z wynikami analizy statystycznej wskazującej na starzenie się społeczeństwa i powolne wyludnianie obszaru LSR. We wszystkich niemal gminach podczas warsztatu SWOT wskazano na dobre zaplecze w postaci świetlic, domów kultury, bibliotek itp. a jednocześnie nierównomiernie

na terenie LSR rozkłada się natężenie zaangażowania społecznego, oferty kulturalnej i stopnia wykorzystania istniejącej infrastruktury kultury. Rozwija się sektor usług ochrony zdrowia, jednak starzejące się społeczeństwo wymagać będzie coraz większego udziału sektora wraz z sektorem usług opiekuńczych. Tyle samo osób tj. 16% zaznaczyło kierunek związany z „*Rozwojem zielonej gospodarki i przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym, w tym przez zastosowanie odnawialnych źródeł energii*”. Popularność OZE oraz rozwój zielonej gospodarki koresponduje z pierwszą tabelą ankiety gdzie za bardzo ważne uznano obszar przedsiębiorczości. Zielona gospodarka to źródło innowacyjnych rozwiązań, nowych możliwości dla firm oraz dużych oszczędności dla gospodarstw domowych. Analiza SWOT wskazuje bardzo duże zainteresowanie mieszkańców rozwiązaniami OZE i dużą aktywność samorządów w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na realizację projektów związanych z produkcją energii. Wzrasta zainteresowanie komercyjnymi farmami fotowoltaicznymi i wiatrakowymi. Decyzja o tworzeniu koncepcji smart village pomoże w realizacji tych potrzeb. Wśród obszarów interwencji wymagających wsparcia z wynikiem 14% mieszkańcy wskazali zagadnienia zw. z „*Kształtowaniem świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi*”. Obszar LSR to obszar rolniczy ze specjalną rolą sadownictwa w tym uprawy owoców miękkich. Warsztaty analizy SWOT wskazały jako atut warunki rolnicze, wciąż mocne rolnictwo, które ulega procesowi konsolidacji, postępuje rozwój technologiczny. Jednocześnie mieszkańcy wskazali na kultywowanie lokalnych tradycji w tym związanych z kulinariami oraz przetwórstwem.

W trzecim pytaniu mieszkańcy zostali poproszeni o „**wskazanie priorytetowych kierunków wydatkowania środków w swojej gminie**”. Respondenci wskazują cztery główne kierunki. Odpowiedzi rozkładają się równomiernie i żadna z możliwych do zaznaczenia odpowiedź nie otrzymała więcej wskazań niż 9%. Odpowiedzi, które zanotowały najwięcej wskazań od respondentów są spójne z odpowiedziami na pytanie pierwsze i drugie ankiety. Najwięcej wskazań 9% uzyskało wsparcie infrastruktury społecznej w tym świetlic wiejskich i miejsc spotkań. Analiza SWOT wskazuje na szereg barier w tym obszarze po pierwsze brak środków na działania animacyjne na terenie świetlic w większości gmin. W niektórych przypadkach sygnalizowane były problemy z zarządzaniem tymi obiektami i wciąż potrzeba doposażenia a w niektórych przypadkach remontów świetlic. Z drugiej strony w większości gmin wskazano stan infrastruktury świetlic jako atut, a duża liczba aktywnych KGW i OSP pozwala na realizację wielu pomysłów i przedsięwzięć z wykorzystaniem tej infrastruktury. Organizacje pozarządowe posiadając środki do pełniejszego wykorzystania świetlic mogłyby wpływać na powstrzymywanie takich procesów jako zanik więzi społecznych, niechęć do angażowania się lokalnych społeczności, niechęć do pracy dla dobra wspólnego. Kolejne trzy odpowiedzi uzyskały po 7 % wskazań mieszkańców. Obok infrastruktury świetlic wskazano na konieczność rozbudowy i unowocześnienia infrastruktury turystyki i rekreacji. Mimo, że podczas warsztatów SWOT wskazywano na duże nasycenie infrastrukturą rekreacyjną to wskazano również, że jest ona rozmieszczana nierównomiernie i wciąż jest szereg miejscowości pozbawionych takiej infrastruktury. W analizie SWOT wskazano ubogą infrastrukturę turystyczną obszaru oraz niewielką liczbę produktów turystycznych, to prowadzi nas do kolejnego zaznaczonego kierunku czyli promocji obszaru, dziedzictwa kulturowego, zasobów naturalnych, turystyki. Także w tym przypadku 7% respondentów wskazało temat jako ważny. Warsztat SWOT jasno wskazuje na prężnie działające KGW i OSP oraz inne stowarzyszenia, które są liderami w promowaniu i zachowywaniu dziedzictwa kulturowego, promocji obszaru i jego walorów. Aktywne NGO wymagają wsparcia finansowego, organizacyjnego oraz szkoleń i doradztwa. Analiza statystyczna wskazuje na powstawanie nowych organizacji, natomiast widoczny jest efekt obostrzeń pandemicznych, które wyłączyły aktywność NGO i wytraciły je z dotychczasowej dynamiki. Potrzeba wsparcia poprzez nowe impulsy w postaci chociażby projektów i dotacji oraz wsparcia liderów i kreowania nowych. Respondenci w większej liczbie (7%) dostrzegają potrzebę wsparcia przedsiębiorczości co koreluje z wynikami analizy statystycznej oraz warsztatem SWOT. Część respondentów zauważa potrzebę wdrażania innowacyjnych pomysłów na rozwój wsi, takich jak Inteligentne Wioski. Ze względu na fakt iż może to być kluczowy sposób finansowania obszarów wiejskich w kolejnej perspektywie, zalecane jest kontynuowanie działań informacyjnych i doradczych w tym obszarze.

3.2 Partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR,

W 2022 roku przeprowadzono ewaluację ex-post Lokalnej Strategii Rozwoju LGD ZK. Badanie objęło zakres czasowy wdrażania PROW, tj. 2014-2021. W ramach badania ewaluacyjnego wykorzystano następujące metody i techniki badawcze będące wstępem do prac nad nową LSR.:

Analiza desk – research Metoda wykorzystująca analizę dokumentów i danych zastanych do badania faktów. Wykorzystana w badaniu analiza desk – research pozwoliła na zebranie informacji o kontekście formalnym wdrażania LSR. Główne źródła analizowanych danych stanowiły statystyki publiczne oraz dokumenty będące w posiadaniu LGD Ziemi Kraśnickiej.

Badanie ilościowe – badania ankietowe

- *Ankieta CAWI* – wywiad wspomagany komputerowo (Computer Assisted Website Interviewing),
- *Ankieta bezpośrednia* – polegała na bezpośrednim udostępnianiu kwestionariusza ankiety respondentom w formie papierowej.

W ramach prowadzonego badania udało się zgromadzić:

- 105 szt. ankiet wypełnionych przez mieszkańców gmin należących do obszaru LSR,
- 57 szt. ankiet wypełnionych przez beneficjentów wsparcia oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Badania jakościowe - Wywiady telefoniczne

Na potrzeby badania ewaluacyjnego zostały przeprowadzone Indywidualne Pogłębione Wywiady Telefoniczne (TDI) oraz Pogłębione Wywiady Indywidualne (IDI).

Zogniskowany Wywiad Grupowy

W trakcie badania przeprowadzone 2 eksperckie zogniskowane wywiady grupowe, w których dobór uczestników był celowy. Pierwszą grupę stanowili przedstawiciele partnerstwa, tj. pracownicy biura LGD, członkowie Zarządu, członkowie Rady oraz członkowie stowarzyszenia. Druga, miała charakter zewnętrzny, a jej uczestnikami byli odbiorcy działań prowadzonych przez LGD Ziemi Kraśnickiej, tj. beneficjenci wsparcia i wnioskodawcy.

Po zakończeniu ewaluacji LGD płynnie przeszła do działań partycypacyjnych w ramach przygotowania nowej LSR. Konsultacje społeczne skierowane były do szerokiego grona interesariuszy, w tym przedstawiciele wszystkich sektorów zainteresowanych realizacją LSR, wszystkie zgłaszane opinie były rozpatrywane na równych zasadach, działania podejmowane w ramach konsultacji miały charakter jawny. Informowanie o konsultacjach (zapraszanie do udziału) odbywało się z odpowiednim wyprzedzeniem.

Opracowanie LSR podzielono na dwa etapy, w każdym z nich uwzględnione zostały środki komunikacji elektronicznej. Podjęte działania dostarczyły informacji niezbędnych do przygotowania LSR. Na każdym kluczowym etapie przygotowania LSR użyto skutecznych metod partycypacyjnych. Dostępna była możliwość uczestnictwa online, a godziny spotkań były dopasowane do potrzeb mieszkańców.

Pierwszy etap prac nad nową LSR obejmował działania diagnostyczne a efektem prac była wykonana przy udziale eksperta zewnętrznego Diagnoza/Charakterystyka obszaru i ludności LGD. Na tym etapie zidentyfikowano interesariuszy których należało włączyć do procesu konsultacji i tworzenia LSR.

Drugi etap to szeroko zakrojone działania partycypacyjne skierowane wcześniej zidentyfikowanych interesariuszy. Efektem działań partycypacyjnych tego etapu była wykonana analiza potrzeb rozwojowych i potencjału obszaru LSR, wypracowanie celów strategii, w tym wymiernych celów końcowych dotyczących rezultatów oraz planowanych działań, budżetu oraz sposobów wdrażania, animacji i monitoringu.

Na tym etapie użyto technik konsultacyjnych takich jak:

- spotkania warsztatowe w każdej gminie obszaru LGD (dyskusja obejmowała SWOT),
- ankieta bezpośrednia, kwestionariusz ankiety udostępniano respondentom na spotkaniach w formie papierowej elektronicznej,
- dodatkowe badanie ankietowe analizujące postrzeganie przez mieszkańców grup w niekorzystnej sytuacji określonych w PS WPR.
- spotkania grupy roboczej ds. opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej - 3 spotkania.
- spotkanie przedstawicieli samorządów partnerskich LGD Ziemi Kraśnickiej nt. opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju
- spotkania konsultacyjne przedstawicieli młodzieży tj. osób do 25 roku życia w tym jedno prowadzone w formie warsztatów przyszłościowych
- spotkanie przedstawicieli organizacji pozarządowych, instytucji kultury .
- fiszki pomysłów.
- spotkania w biurze LGD gdzie indywidualnie można było zapoznać się z wynikami partycypacji na każdym etapie oraz zgłosić uwagi i propozycje.
- obecność informacyjna na stronach WWW LGD oraz w mediach społecznościowych

3.3 Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji.

Konsultacje pozwoliły na określenie najważniejszych problemów obszaru, jak również pozwoliły na wskazanie grup zagrożonych wykluczeniem i w niekorzystnej sytuacji. Za największe problemy uznano te, które dotyczą starzejącego się społeczeństwa, wykluczenia osób starszych, wykluczenia komunikacyjnego i cyfrowego różnych grup, aktywności społecznej,

oferty spędzania wolnego czasu oraz problemów z infrastrukturą. Wskazywano niewielką ilość atrakcyjnych miejsc pracy, bariery prawne dla przetwórstwa, niewielki stopień wsparcia turystyki i rekreacji na terenie LGD. W kontekście tych problemów określono grupy do których kierowane będzie wsparcie. W wyniku badania stwierdzono, że wsparciem należy objąć młodzież, seniorów, osoby w niekorzystnej sytuacji, sektor organizacji pozarządowych i lokalnych liderów, samorządy oraz przedsiębiorców. Zbadano słabe oraz mocne strony obszaru, zidentyfikowano potrzeby i potencjały. Niestety w dalszym ciągu odczuwalny jest brak infrastruktury wypoczynku i rekreacji, występują problemy z dostępnością komunikacji zbiorowej.

Dokonano analizy przyjęcia lub odrzucenia wniosków z konsultacji. Analiza odbyła się na posiedzeniu grupy roboczej, przy udziale pracowników i prezesa LGD. Uznano, że przeprowadzone działania partycypacyjne oraz diagnoza obszaru i ludności wskazuje na największe potrzeby w obszarze wsparcia takich obszarów interwencji jak: społeczeństwo obywatelskie z mocnym sektorem pozarządowym - skierowanym na włączenie osób w niekorzystnej sytuacji, szeroko pojęta aktywność społeczna, w tym rekreacja, budowanie oferty czasu wolnego, promocja zdrowego i przyjaznego dla środowiska trybu życia. Oprócz tego wsparcie przedsiębiorczości w obszarach zbieżnych z wymienionymi wyżej dziedzinami. Należy też podjąć współpracę z sektorem rolniczym w obszarach gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych i krótkich łańcuchów żywnościowych. Główne obszary interwencji zostały poddane badaniu w diagnozie obszaru.

3.4 Podstawowe informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością lokalną tj. daty spotkań, ilość uczestników.

Otwarte spotkania konsultacyjne odbyły się we wszystkich gminach obszaru LSR tj:

Spotkania konsultacyjne/warsztaty z mieszkańcami gmin:

Gmina Annopol – 21.07.2022r.

Gmina Gościeradów - 30.06.2022r.

Gmina Wilkołaz – 08.07.2022r.

Gmina Kraśnik - 05.07.2022r.

Gmina Szastarka – 11.07.2022r.

Gmina Zakrzówek – 19.07.2022r.-

Gmina Trzydnik Duży – 24.06.2022r.

Gmina Dzierzkowice – 07.07.2022r.

Gmina Urzędów – 12.07.2022r.

Łączna liczba uczestników spotkań to 136 osób.

Uczestnicy to mieszkańcy obszaru LGD ZK zarówno osoby uznane za lokalnych liderów, przedstawiciele jednostki samorządu terytorialnego, w tym przedstawiciele gmin i ośrodków kultury, przedstawiciele stowarzyszeń i fundacji, związków wyznaniowych, Kół Gospodyń Wiejskich, Ochotniczych Straży Pożarnych, lokalnych przedsiębiorców oraz grup osób: młodzieży, tj. osób do 25 r. życia, seniorów, tj. os. powyżej 60 r. życia, osób niepełnosprawnych, osób bezrobotnych, rolników i kobiet, na które to grupy osób i podmiotów podejmowane działania LGD mogą mieć wpływ. Zadbano aby dostęp był równy a informowanie wśród lokalnej społeczności bardzo szerokie. Dyskusje podczas spotkań były bardzo owocne, uczestniczyły w nich bowiem w większości osoby mające pomysły na działalność i zainteresowane konkretnymi rozwiązaniami. Uczestnicy zostali poinformowani, że LGD przystępując do budowy LSR liczy na udział mieszkańców, przedsiębiorców NGO' oraz samorządów. Udział interesariuszy w pracach nad LSR jest najważniejszym elementem w budowie strategii ze względu na to, że rośnie poczucie odpowiedzialności za zapisy w LSR podczas wdrażania strategii. Dlatego organizatorom spotkań zależało na jak najliczniejszym udziale interesariuszy.

Spotkania grupy roboczej ds. opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej w perspektywie finansowej UE 2022 – 2027– 3 spotkania w terminach: 08.02.2023r., 01.03.2023r., 28.03.2023r.;

Liczba osób należących do zespołu roboczego: 16

Nabór do zespołu roboczego był otwarty, szczególnie zachęcano do uczestnictwa osoby zaangażowane społecznie. Ostatecznie w zespole znaleźli się przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, w tym przedstawiciele różnych grup społecznych tj. seniorzy, osoba młoda do 25 r. życia, bezrobotna, przedsiębiorcy, sołtys, rolnik, os. niepełnosprawna; to kobiety i mężczyźni, przedstawiciele organizacji pozarządowych, w tym KGW, OSP. Grupa robocza odegrała ważną rolę w pracach nad LSR oraz przekazywaniem informacji w lokalnych środowiskach.

Spotkanie przedstawicieli samorządów partnerskich LGD Ziemi Kraśnickiej nt. opracowania Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej w perspektywie finansowej UE 2022 – 2027– spotkanie w terminie: 13.03.2023r.; Liczba osób uczestniczących w spotkaniu: 9

Spotkanie konsultacyjne przedstawicieli młodzieży– 2 spotkania prowadzone w terminach: 16.03.2023r.- Liczba osób uczestniczących w spotkaniu: 11 oraz w terminie: 14.04.2023r.; Liczba osób uczestniczących w spotkaniu: 12

Spotkanie przedstawicieli organizacji pozarządowych, instytucji Kultury – spotkanie w terminie: 25.03.2023r.; Liczba osób uczestniczących w spotkaniu: 21

Lokalna Strategia Rozwoju została przygotowana z wykorzystaniem zróżnicowanych środków komunikacji, w tym elektronicznej. Wykorzystane zostały wszystkie informacje zebrane na podstawie dokumentów planistycznych, danych statystycznych i innych dostępnych źródeł. Uwzględniono wyniki ankiet, sondaży i wywiadów, wykorzystano dane z konsultacji społecznych. Dokonano analizy przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z konsultacji. Określono plan komunikacji ze wskazaniem grupy docelowej. Zdefiniowano grupy docelowe, w tym osoby w niekorzystnej sytuacji społecznej, określono plan komunikacji z tymi grupami. Wskazano docelowe efekty działań komunikacyjnych i określono sposób dotarcia do grupy. Wyniki analizy SWOT określono przy użyciu narzędzi statystycznych, wybrano odpowiedzi powtarzające się najczęściej z jednoczesnym uwzględnieniem tego typu danych zawartych w dokumentach planistycznych JST, w tym przypadku zastosowano preferencje adekwatne do liczby mieszkańców danego obszaru.

Kroki planowane, aby podtrzymać zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR.

Z punktu widzenia długofalowego Lokalna Strategia Rozwoju ma przyczynić się do rozwoju obszaru w wielu aspektach. Po pierwsze ma wspierać bezpośrednio konkretne podmioty (organizacje, przedsiębiorców czy też gminy), ale ma też animować współpracę pomiędzy nimi i przyczyniać się do tworzenia lokalnego partnerstwa na rzecz rozwoju obszaru. Rolą LGD jest animowanie współpracy, pośredniczenie w nawiązywaniu kontaktów szczególnie z podmiotami wewnątrz obszaru oraz tworzenie inicjatyw ponadgminnych. Ważne jest zatem, aby współuczestnictwo we wdrażaniu LSR podmiotów z różnych sektorów i obszarów zainteresowania (partycypacja) odbywało się w sposób skoordynowany i powiązany w sposób bezpośredni oraz pośredni. Stowarzyszenie LGD Ziemia Kraśnicka widzi swoją rolę w tym procesie jako jego animatora. Planuje się kontynuację działań polegających na pośredniczeniu w nawiązywaniu współpracy międzygminnej, kojarzeniu ze sobą partnerów do projektów, premiowaniem projektów zawierających realne współdziałanie partnerów z różnych obszarów. Biuro LGD weźmie na siebie koordynowanie i organizację działań animacyjnych. We wdrażanie LSR zaangażują się współpracujący z LGD społecznicy oraz samorządy i przedsiębiorcy. Ważnym partnerem będą członkowie grupy roboczej. Są to reprezentanci różnych sektorów i grup interesu, wszystkich cechuje zaangażowanie w sprawy lokalne. Wszyscy są rozpoznawalni ze względu na zaangażowanie społeczne wśród lokalnej społeczności. Ich rola polegała też na komunikacji z lokalnymi środowiskami przez co miały one wpływ na kształt strategii. Na etapie wdrażania grupa będzie nadal zachęcana do konsultacji elementów wdrażania strategii. Dzięki temu osoby z różnych środowisk będą miały duży wpływ na realizację i ewentualne zmiany LSR. Oprócz tego planowane są inne działania animacyjne, związane z budowaniem partnerstwa, włączaniem środowisk do realizacji LSR, wdrażania innowacji i wspierania osób ze zdiagnozowanych w LSR grup docelowych. Współpraca będzie animowana poprzez organizację spotkań w siedzibie LGD (dla NGO-sów jednostek kultury i lokalnych liderów), gdzie prezentowane będą pomysły na projekty z różnych obszarów tematycznych, z różnych gmin, z naciskiem na wzajemne zapraszanie się do udziału w nich przez partnerów z terenu LGD. Działanie takie ma nie tylko wymiar promocyjny ale także pozwoli na nawiązanie realnej współpracy pomiędzy organizacjami takimi jak (KGW, OSP, sołectwa). Kojarzenie ze sobą partnerów będzie możliwe dzięki stworzeniu ogólnodostępnej wyszukiwarki podmiotów pozarządowych z terenu LGD Ziemi Kraśnickiej oraz innych LGD z województwa lubelskiego wraz ze wskazaniem obszarów tematycznych do potencjalnej współpracy oraz możliwości wymiany/ udostępniania zasobów (rzeczowych, osobowych, wiedzy). Baza ta (na kształt bazy Partnerów KSOW prowadzonej przez Krajową Sieć Obszarów Wiejskich) pozwoli na łatwe wyszukiwanie się Partnerów do współpracy i realizacji wspólnych inicjatyw finansowanych ze środków LSR oraz innych.

W procesie komunikacji na etapie wdrażania LSR będą stosowane zdywersyfikowane kanały informacyjne skierowane do lokalnej społeczności, tak aby nie wykluczać żadnej z grup społecznych. Wykorzystywane będą zatem kanały komunikacji bezpośredniej: biuro LGD, które zbiera i rozpowszechnia informacje w trakcie spotkań bezpośrednich i on-line oraz rozmów telefonicznych, mailing oraz prowadzenie mediów społecznościowych, stoiska promocyjno- informacyjne na wydarzeniach plenerowych, spotkania informacyjno- promocyjne oraz szkoleniowe i doradcze prowadzone stacjonarnie i/lub on-line. Dzięki

zastosowaniu alternatywnych form komunikacji żadna z grup społecznych nie będzie dyskwalifikowana, gdyż informacje można będzie uzyskać w formie elektronicznej, ale także drukowanej (dedykowanej głównie osobom starszym i wykluczonym cyfrowo). Będzie można uczestniczyć w szkoleniach stacjonarnie ale także on-line bez konieczności wychodzenia z domu, podobnie doradztwo czy informacje można będzie otrzymać stacjonarnie ale także on-line w wygodnych dla siebie godzinach. Wszelkie te działania mają na celu wprowadzenie otwartości w procesie komunikacji na linii LGD – społeczność lokalna.

Planowane działania animacyjne

LGD będzie kontynuować działania partycypacyjne na etapie wdrażania strategii. Podstawą będzie w tym przypadku dążenie do aktywizacji mieszkańców i umożliwienie im pełnego udziału w rozwoju obszaru LGD. Gwarancją urzeczywistnienia idei partycypacji jest wpisanie jej w założenia leżące u podstaw trzech istotnych elementów Lokalnej Strategii Rozwoju: (cele, przedsięwzięcia i wskaźniki), planu komunikacji, procedur monitoringu i ewaluacji. Biorąc pod uwagę pierwszy z wymienionych obszarów należy podkreślić, że kluczowe jest to, iż wszystkie grupy mieszkańców będą włączone w realizację Lokalnej Strategii Rozwoju. Ważnym elementem jest też przypisanie grup docelowych do poszczególnych przedsięwzięć. Samo osiąganie rezultatów będzie możliwe tylko przy udziale różnych grup społeczności lokalnej, a dodatkowo część operacji bez ich udziału nie będzie w ogóle możliwa. Praktykowanie partycypacji jest więc warunkiem koniecznym do realizacji celów. Pozwoli to na wzmocnienie partnerstwa na obszarze działania LGD oraz poczucia sprawczości wśród członków społeczności lokalnej.

Obszar realizacji planu komunikacji zawiera szereg istotnych działań, których celem jest:

- wzmocnienie wewnętrznego partnerstwa LGD,
- wzmocnienie partnerstwa na obszarze LSR i animowanie społeczności do partnerstwa z innymi podmiotami, animowanie społeczności do wdrażania innowacji,
- aktywizacja ludzi młodych,
- informowanie społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań,
- wzmocnienie efektów realizacji LSR.
- animowanie do innowacji

Pierwszy z wymienionych celów, czyli **wzmocnienie wewnętrznego partnerstwa**, ma przejawiać się przede wszystkim w komunikacji z członkami LGD. W ramach tego celu odbywać się będzie między innymi konsultowanie propozycji zmian w LSR, umożliwienie zgłaszania pomysłów czy inicjatyw dotyczących realizowania LSR i samego funkcjonowania LGD oraz zachęcanie do większej aktywności członków LGD. Zaplanowane działania to między innymi: zamieszczanie na stronie LGD fiszek do zgłaszania pomysłów/inicjatyw czy uwag, realizacja corocznych warsztatów refleksyjnych, newsletter dla członków Stowarzyszenia oraz szkolenia dla członków LGD.

Drugi z celów, czyli **wzmocnienie partnerstwa na obszarze LSR i animowanie społeczności do partnerstwa z innymi podmiotami**, polegać będzie na aktywizacji i motywowaniu interesariuszy i mieszkańców do zwiększenia zaangażowania we wdrażanie LSR. Podstawą będą tutaj takie działania jak: informowanie o zapisach LSR, doradztwo w biurze LGD, przyjmowanie propozycji (zmian w LSR, usprawnień w funkcjonowaniu LGD czy nowych inicjatyw), poszukiwanie nowych sposobów działania, prowadzenie rejestru NGO i podmiotów ekonomii społecznej, pozyskiwanie informacji zwrotnych. Animowanie społeczności do wdrażania innowacji obejmować będzie natomiast szkolenia, spotkania informacyjne oraz działania służące promowaniu dobrych praktyk. Nasze LGD reprezentując partnerskie podejście do podmiotów z obszaru objętego LSR zachęca podczas konsultacji i różnego rodzaju spotkań reprezentantów wszystkich grup i mieszkańców do zgłaszania pomysłów na realizację nowych projektów przez LGD lub podmiotów innych niż LGD w ramach LSR (także w partnerstwie). Zachęcamy do zgłaszania pomysłów/inicjatyw, realizacji projektów wykraczających poza LSR. Mając na uwadze fakt licznych kontaktów naszej organizacji z wieloma partnerami z poza obszaru naszego LGD zarówno na gruncie krajowym jak i zagranicznym wynikającym z 15 lat działania Stowarzyszenia to właśnie LGD powinno i będzie pełnić rolę partnera kojarzącego partnerów do realizacji zaplanowanych w LSR projektów partnerskich z wpisującymi się w cele i przedsięwzięcia operacjami z partnerami z poza obszaru LSR. Wręcz trudno sobie wyobrazić, że bez pomocy i współpracy z LGD uda się nawiązać i zrealizować zaplanowane w partnerstwie projekty.

W przypadku aktywizacji ludzi młodych realizowane będą takie działania jak: kampania promująca członkostwo w LGD i spotkania dla organizacji działających na rzecz młodzieży. Jeśli chodzi o informowanie społeczności o możliwości udziału w działaniach na rzecz grup osób w niekorzystnej sytuacji lub o możliwości korzystania z efektów tych działań podstawą będą

kampanie informacyjne oraz spotkania z przedstawicielami NGO i grup nieformalnych z obszaru LGD działających na rzecz osób w niekorzystnej sytuacji oraz osób w wieku senioralnym.

Cel służący **wzmacnianiu efektów realizacji LSR** to natomiast głównie badanie efektywności doradztwa, informowanie o efektach realizowania LSR, propagowanie efektów operacji partnerskich i innowacyjnych, zwiększanie rozpoznawalności LGD poprzez udział w imprezach lokalnych i w imprezach poza obszarem LGD. Osiąganie celów działań komunikacyjnych odbywać się będzie przy wykorzystaniu rozmaitych metod. Zadaniem jest bowiem dotarcie do wszystkich grup docelowych, w tym do ludzi młodych, seniorów oraz przedstawicieli grup w niekorzystnej sytuacji. Podstawą będzie wykorzystanie środków komunikacji elektronicznej (strona internetowa, portal społecznościowy), ale istotną rolę będą odgrywać też bardziej tradycyjne metody (ulotki, plakaty, ankiety). Ważną funkcję pełnić będzie również komunikacja bezpośrednia, w tym takie działania jak szkolenia, spotkania informacyjne, warsztaty refleksyjne czy doradztwo świadczone w biurze LGD. Należy podkreślić, że LGD doskonale zdaje sobie sprawę z tego, że działania komunikacyjne muszą być przyjazne, efektywne i adekwatne. W rezultacie poczynione będą starania, by przekazywane informacje były potrzebne i zrozumiałe dla odbiorców, a stosowane metody trafne.

Cel służący **animowaniu do innowacji** zakłada, że Lokalna Grupa Działania jako animator innowacji, przed każdym konkursem będzie robić szkolenia dla potencjalnych beneficjentów związane z prezentowaniem definicji innowacji, pokazywaniem dobrych praktyk związanych z innowacją. Na stronach internetowych LGD powstanie zakładka z opisem projektów zawierających rozwiązania innowacyjne. LGD wesprze innowacyjność poprzez zorganizowanie wyjazdu studyjnego dla przedstawicieli branży wypoczynku do miejsc o lepiej rozbudowanej funkcji turystycznej. Pod koniec realizacji strategii LGD przeprowadzi konkurs na największą innowację obszaru LGD, tak aby wyniki konkursu i zaprezentowane tam rozwiązania mogły stać się inspiracją dla innych operacji. Tak innowacje zostaną upowszechnione. Dzięki wsparciu pomysłów spełniających definicję innowacyjności w sektorze wypoczynku, rekreacji i turystyki zostanie osiągnięty **wpływ** w postaci uzyskania przewagi konkurencyjnej w walce o turystę i uwagę mieszkańców w stosunku do sąsiednich powiatów. Efektem będzie wzrost ilości turystów i wykorzystania miejscowych atrakcji oraz infrastruktury. Innowacje w sektorze włączenia i srebrnej gospodarki pomogą zaktywizować starzejące się społeczeństwo.

W planie działania (zał. do LSR) zawarto wskaźniki związane z innowacyjnością, projektom zawierającym innowacje przyporządkowano środki z budżetu. Przedsięwzięcie w jakim oczekiwane będzie stosowanie innowacyjnych rozwiązań to Przedsięwzięcie P.1.2 „Inwestycje nieinfrastrukturalne wspierające inkluzywność”. Ponadto kryterium innowacyjności stosowane będzie we wszystkich przedsięwzięciach.

Bieżące monitorowanie i cykliczna ewaluacja efektów działań LGD, w tym stosowanych metod partycypacyjnych i skuteczności komunikacji. Najważniejszym elementem jest w tym przypadku pozyskiwanie informacji zwrotnych od społeczności lokalnej. Wykorzystane będą badania ankietowe dające możliwość oceny efektów wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju i poziomu zadowolenia mieszkańców gmin obszaru objętego LSR. Dodatkowo na stronie internetowej udostępniony będzie formularz umożliwiający zgłaszanie uwag czy proponowanie pomysłów na nowe inicjatywy. W procedurze monitoringu i ewaluacji istotne będzie również organizowanie warsztatów refleksyjnych, w trakcie których mieszkańcy będą mieli możliwość zgłaszania uwagi i formułowania rekomendacji dotyczących funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej.

Rozdział IV Analiza potrzeb i potencjału LSR

4.1 Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR wraz z ich uzasadnieniem.

Na koniec 2020 r. liczba ludności obszaru objętego Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność wyniosła 59 428 osób i była o 5,17 % niższa niż w 2014r. Liczba mężczyzn zamieszkujących obszar LSR zmalała o 1 324 osoby a kobiet o 1 349 osób. Tabela 2 prezentuje dokładną liczbę ludności we wszystkich samorządach wchodzących w skład LGD ZK. Wśród nich, w 2020, najliczniejszą populacją cechowały się gminy miejsko – wiejskie Annopol i Urzędów. Najmniejszą liczbę mieszkańców posiadała Gmina Dzierzkowice. We wszystkich gminach należących do LGD ZK liczba ludności w analizowanym okresie zmniejszyła się – największy spadek dotyczył gmin - Annopol (-7,56%), Zakrzówek (-7,56%), Trzydnik Duży (-5,90%), Urzędów (-5,34%).

TABELA 2 LICZBA MIESZKAŃCÓW W PODZIALE NA GMINY OBSZARU LSR W LATACH 2014-2021

GMINY	2014	2020	Zmiana %
Annopol	8 929	8 254	-7,56%

Dzierzkowice	5 379	5 271	-2,01%
Gościeradów	7 380	7 016	-4,93%
Kraśnik	7 392	7 129	-3,56%
Szastarka	5 908	5 623	-4,82%
Trzydnik Duży	6 579	6 191	-5,90%
Urzędów	8 782	8 313	-5,34%
Wilkołaz	5 567	5 384	-3,29%
Zakrzówek	6 758	6 247	-7,56%
<u>OBSZAR LGD</u>	<u>62 674</u>	59 428	-5,18%

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

W analizowanym okresie liczba młodych mieszkańców obszaru LSR zmalała o 2 028 osób. Osoby w wieku od 20 do 34 roku migrują do większych ośrodków miejskich i zagranicę w celach edukacyjnych i zarobkowych.

4.1.1 Zagospodarowanie przestrzenne/układ osadniczy z uwzględnieniem planów odnowy miejscowości (opis układu przestrzennego, opis warunków zagospodarowania terenów oraz ograniczeń w ich użytkowaniu, dostęp do infrastruktury),

Struktura przestrzenna Obszaru Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej to system powiązanych ze sobą elementów zagospodarowania pełniących określone funkcje, które łącznie tworzą całość funkcjonalno-przestrzenną. Do podstawowych elementów struktury danego obszaru można zaliczyć zarówno elementy infrastruktury transportowej i technicznej, jak i tereny różniące się między sobą przeznaczeniem i użytkowaniem terenu oraz funkcją jaką pełnią w systemie struktur i powiązań.

Elementami niniejszej struktury są zarówno poszczególne części obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej, które tworzą złożone systemy (np. ośrodki osadnicze, węzły ekologiczne, tereny produkcji rolniczej), jak i sieci infrastrukturalne, które umożliwiają kontakty pomiędzy poszczególnymi częściami. Struktura funkcjonalno-przestrzenna jest zatem spójnym systemem powiązanych ze sobą różnych elementów zagospodarowania, które w konsekwencji tworzą uzupełniający się wzajemnie organizm.

Większość gmin LGD posiada 100% pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, Gminy Annapol, Kraśnik i Gościeradów wykorzystują w procesie urbanistycznym decyzje o warunkach zabudowy. Na terenie LGD dominują tereny wykorzystywane rolniczo i zabudowa zagrodowa.

Na terenie całego powiatu dynamicznie rozwija się sieć światłowodowa szybkiego Internetu. Ze względu na dobre nasłonecznienie i rozwinięte rolnictwo istnieją dobre warunki do rozwoju energetyki opartej na odnawialnych zasobach czyli biomasie i słońcu.

Według danych z gmin Plany Odnowy Miejscowości nie były aktualizowane i obecnie gminy nie posiadają aktualnych POM. W poprzednich latach POM uchwalano najczęściej w 3-5 sołectwach na gminę. Większość kluczowych inwestycji zawartych w planach dotyczyło modernizacji świetlic, odnowy lub zagospodarowania centrum miejscowości, lub terenów do rekreacji. Z informacji płynących z urzędów gmin wynika, że część kluczowych inwestycji nie została wykonana.

Sieć infrastruktury drogowej obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej jest rozbudowana a jej stan jest dobry i stale się poprawia. Problemy z dostępnością wynikają głównie z problemów z komunikacją publiczną. Obecnie większość gospodarstw domowych posiada własne środki transportu, mieszkańcy najczęściej poruszają się własnymi samochodami. Prowadzi to do zmniejszenia opłacalności transportu publicznego. Grupy, które tracą na tym zjawisku to osoby starsze (seniorzy) oraz młodzież, która nie ma jeszcze możliwości poruszania się samochodem. Konsultacje społeczne wykazały, że jednym z ważnych ograniczeń dla młodych osób jest brak możliwości przemieszczania się ze swojej miejscowości popołudniu lub w weekendy. Przez to utrudniony jest dostęp do Gminnych Ośrodków Kultury, oferty rekreacji czy dodatkowej edukacji poza swoim miejscem zamieszkania.

Podobnie seniorzy, którzy ze względów zdrowotnych lub finansowych nie mają dostępu do własnych środków komunikacji, mają utrudniony dostęp do służby zdrowia, oferty kulturalnej czy spędzania czasu wolnego poza swoją miejscowością.

LGD nie ma wpływu na działanie transportu publicznego ale w nowej strategii planuje się działania ograniczające wykluczenie komunikacyjne na obszarze LSR. Planowane działania to po pierwsze utworzenie innowacyjnej aplikacji do wymiany informacji o wolnym miejscu w samochodzie i planowanej trasie. Aplikacja obejmie też informację o rozkładzie jazdy komunikacji publicznej i telefonach do firm przewozowych.

Oprócz tego, działania planowane w LSR w szczególności w ramach grantów będą realizowane w świetlicach wiejskich lub z wykorzystaniem lokalnej infrastruktury w poszczególnych miejscowościach co z kolei ograniczy konieczność dojazdu. Działania planowane w LSR wynikają z potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców podczas spotkań w każdej gminie oraz są spójne i komplementarne z działaniami podejmowanymi przez lokalne samorządy jak np. utworzenie na terenie miasta Kraśnika i gmin Urzędów, Kraśnik oraz Dzierzkowice związku powiatowo-gminnego zwiększającego dostępność komunikacyjną.

TABELA 3 DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACJI PUBLICZNEJ NA OBSZARZE LGD

Nazwa gminy	Liczba miejscowości, posiadających dostęp do komunikacji publicznej	Liczba miejscowości, bez dostępu do komunikacji publicznej
Dzierzkowice,	12	2
Gościeradów,	14	5
Kraśnik,	14	3
Szastarka,	11	7
Trzydnik Duży,	20	0
Urzędów,	12	15
Wilkołaz	10	3
Zakrzówek	10	6
Annopol	16	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG.

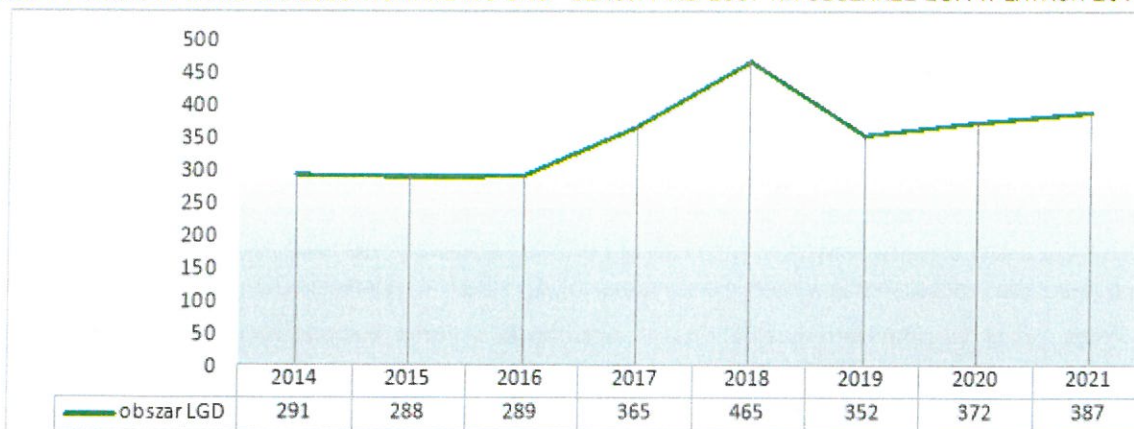
4.1.2 Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru);

LGD to głównie gminy wiejskie o charakterze rolniczym; centrum przedsiębiorczości i usług mieści się w powiatowym mieście Kraśnik. Jednak jest kilka sektorów gospodarczych istotnych dla rozwoju terenu LGD. LGD Ziemi Kraśnickiej jest zagłębieniem produkcji sadowniczej, produkcji warzyw oraz owoców miękkich - truskawek, czarnych porzeczek, a głównie malin. Powiat kraśnicki zajmujący 3% powierzchni kraju, produkuje rocznie prawie 30% produkcji krajowej malin. W powiecie kraśnickim struktura upraw to m.in. ponad 1700 ha malin, ponad 300 ha truskawki, oraz duże uprawy porzeczki kolorowej. Niezbyt duże gospodarstwa rolne pozwalają na szybkie dostosowanie produkcji do potrzeb. Czyste powietrze, niezdegradowane lasy i dobre gleby stwarzają doskonałe warunki do produkcji zdrowej żywności. Przeprowadzono badania skażenia gleby na terenach, gdzie prowadzone są plantacje owoców i warzyw. Okazuje się, że ogromnym atutem kraśnickiego zagłębienia owocowego jest czystość środowiska. Na terenie LGD działa kilka sprawnie funkcjonujących gospodarstw ekologicznych, specjalizujących się w produkcji owoców i warzyw, które współpracują z podmiotami zajmującymi się organizacją, atestacją i skupem produktów ekologicznych. Kraśnicka malina w dniu 4 kwietnia 2011 roku została wpisana na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Podstawowym problemem branży owoców miękkich jest brak sektora przetwórstwa. Stąd też ważnym wyzwaniem jest stworzenie na miejscu bazy dla przetwórstwa owocowo-warzywnego. Odpowiedzią na to może być wparcie rozwoju krótkich łańcuchów żywnościowych.

Poprawia się potencjał przedsiębiorczości na terenie LGD. Analiza zmian w liczbie podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON pokazuje, że na obszarze LSR w 2021 roku przybyło o 96 nowo zarejestrowanych podmiotów więcej niż w roku 2014. W porównaniu z pierwszym rokiem analizy liczba ta wzrosła o 33%.

WYKRES 1 PODMIOTY NOWO ZAREJESTROWANE WG GRUP SEKCJI PKD 2007 NA OBSZARZE LSR W LATACH 2014-2021

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

Największa liczba nowo zarejestrowanych podmiotów wg grup sekcji PKD 2007 występuje w Gminie Dzierzkowice (liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w roku 2014 wyniosła 19 a w roku 2021 wyniesie 40). Wysoki wzrost odnotowały również Gmina Trzydnik Duży (84,62%), Gościeradów (70,59%), Wilkołaz (58,33%) oraz Szastarka (52,17%). Spadek odnotowały Gmina Kraśnik (-22%) oraz Gmina Annapol (-31,11%).

TABELA 4 PODMIOTY NOWO ZAREJESTROWANE WG GRUP SEKCJI PKD 2007 W GMINACH OBSZARU LSR W LATACH 2014-2021

Gminy obszaru LGD	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	dynamika %
Annapol	45	33	44	52	70	43	53	31	-31,11
Dzierzkowice	19	28	21	30	32	35	37	40	110,53
Gościeradów	34	34	41	58	77	41	45	58	70,59
Kraśnik	50	43	40	48	67	51	56	39	-22,00
Szastarka	23	35	32	27	39	29	29	35	52,17
Trzydnik Duży	26	31	24	39	37	35	31	48	84,62
Urzędów	34	35	38	47	55	43	48	49	44,12
Wilkołaz	24	21	28	32	39	32	29	38	58,33
Zakrzówek	36	28	21	32	49	43	44	49	36,11

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

Największe firmy działające na terenie LGD to Erkado producent stolarki drzwiowej, mający siedzibę w Gościeradowie Folwark. Firma zatrudnia ponad 250 osób głównie z terenu powiatu kraśnickiego. Drugi wiodący prywatny pracodawca to firma Akpol z Rzeczycy Ziemiańskiej w Gminie Trzydnik Duży. Firma działa w branży recyklingu i zagospodarowania odpadów. Poza tymi dwoma dużymi firmami dominują firmy mikro i małe.

Przedsiębiorczość społeczna nie jest popularna, m.in. na terenie gminy Gościeradów i gminy Trzydnik Duży działają spółdzielnie socjalne wspierające Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej w opiece nad podopiecznymi.

Oprócz potencjału dla produkcji owoców miękkich i przetwórstwa obszar LGD to także teren dysponujący potencjałem do rozwoju fotowoltaiki oraz energetyki wiatrowej. Ponadto duża ilość gruntów ornych oraz tradycja rolnicza stwarza realne szanse rozwoju upraw energetycznych na terenie powiatu oraz produkcji energii z odpadów pochodzenia roślinnego i zwierzęcego (np. biogazu).

Produkcja cegły

Na terenie LGD oraz w granicach administracyjnych miasta Kraśnik funkcjonuje 8 czynnych cegielni. Produkcja cegły w regionie to rocznie średnio ponad 10 mln sztuk. Cegielnie to także jedni z większych pracodawców szczególnie w sezonie

produkcyjnym, czyli od maja do października. Na terenie LGD działa Krajowe Zrzeszenie Producentów Materiałów Budowlanych „Cerbud”, organizacja zrzeszająca producentów cegły ceramicznej z terenu całego kraju. Z uwagi na znaczenie regionu właśnie w Kraśniku ma ona swoją siedzibę.

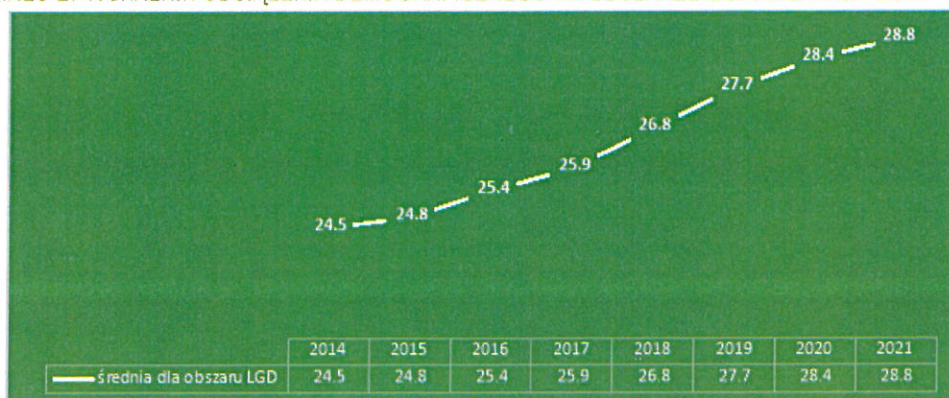
Najliczniej reprezentowanymi dziedzinami działalności na terenie LGD są sekcje o niskiej innowacyjności, sekcja G (handel oraz naprawy), w której działa 22% (2014-29%) zarejestrowanych podmiotów i sekcja F (budownictwo) działa ponad 23% (2014 - 17%) przedsiębiorstw. W sekcji C (przetwórstwo przemysłowe) działalność gospodarczą prowadzi ponad 9% podmiotów gospodarczych (w 2014 roku podobnie).

Słabo radzi sobie sektor usług rynkowych, w tym w sekcji I (Hotele i restauracje niecałe 2 %), sektor OZE liczony jako firmy sekcji D (Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną) to tylko kilka firm na terenie LGD- poniżej jednego procenta.

4.1.3 Rynek pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia - liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy);

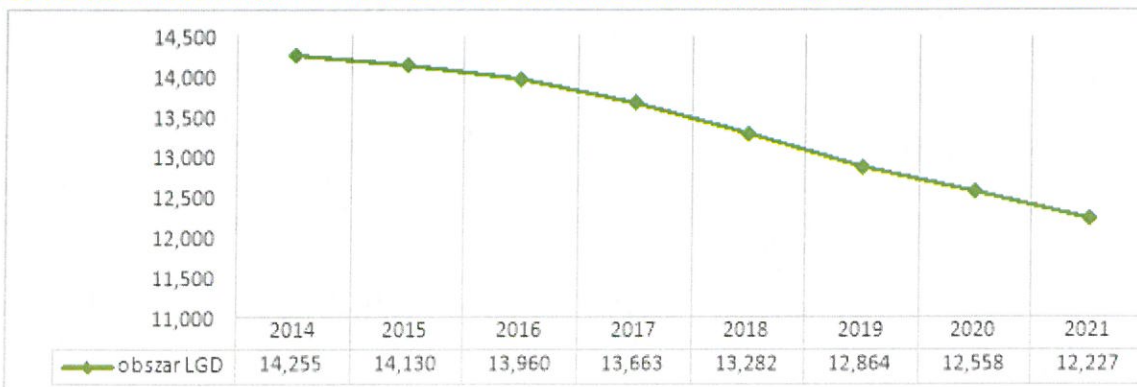
Na rynek pracy wpływ ma z jednej strony popyt na pracę jak i jej podaż. Ujemne saldo migracji obejmujące przede wszystkim młodych mieszkańców obszaru LSR wpływa na strukturę ekonomicznych grup wieku ludności. Zmiany w strukturze wieku mieszkańców najlepiej obrazuje wskaźnik obciążenia demograficznego wyrażający stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym. W analizowanym okresie wartość wskaźnika wzrosła o 17,6% co świadczy o rosnącym udziale osób wieku nieprodukcyjnym (najczęściej przyjmuje się wiek 0-17 lat - przedprodukcyjny oraz 60 lat i więcej dla kobiet i 65 lat i więcej dla mężczyzn - wiek poprodukcyjny) w stosunku do osób w wieku produkcyjnym.

WYKRES 2. WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO NA OBSZARZE LSR W LATACH 2014 – 2021

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

WYKRES 3 LICZBA MIESZKAŃCÓW W WIEKU OD 20 DO 34 ROKU ŻYCIA NA OBSZARZE LSR W LATACH 2014-2021

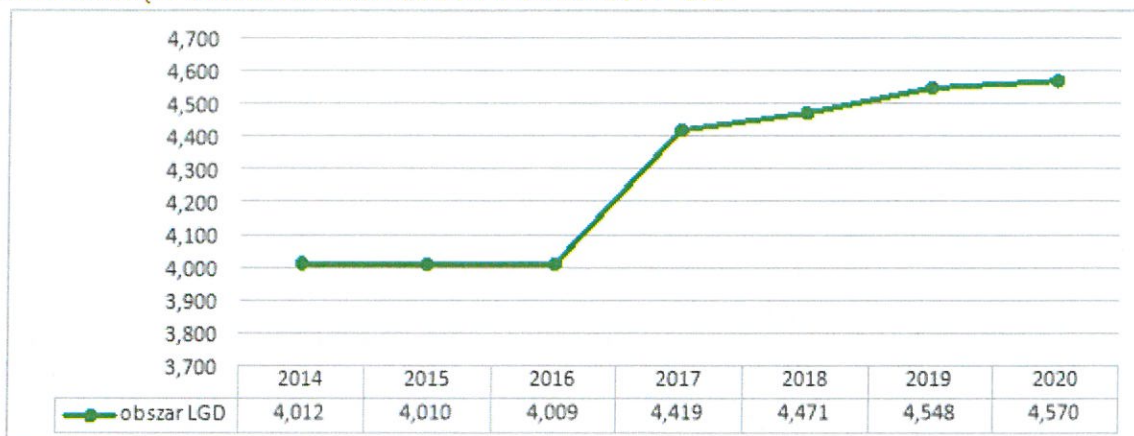
Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

Zmniejsza się liczba młodych osób na terenie LGD.

Analizując dane rynku pracy możemy zaobserwować, iż w latach 2014–2020 liczba pracujących ogółem na obszarze LSR wzrosła i wyniosła odpowiednio 4 012 osób w roku 2014 i 4 570 w roku 2020. Przedstawione dane gromadzone przez GUS nie dotyczą zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą o liczbie pracujących do 9 osób, nie obejmują pracujących

w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych. Liczba pracujących ogółem wzrosła o 13,91%.

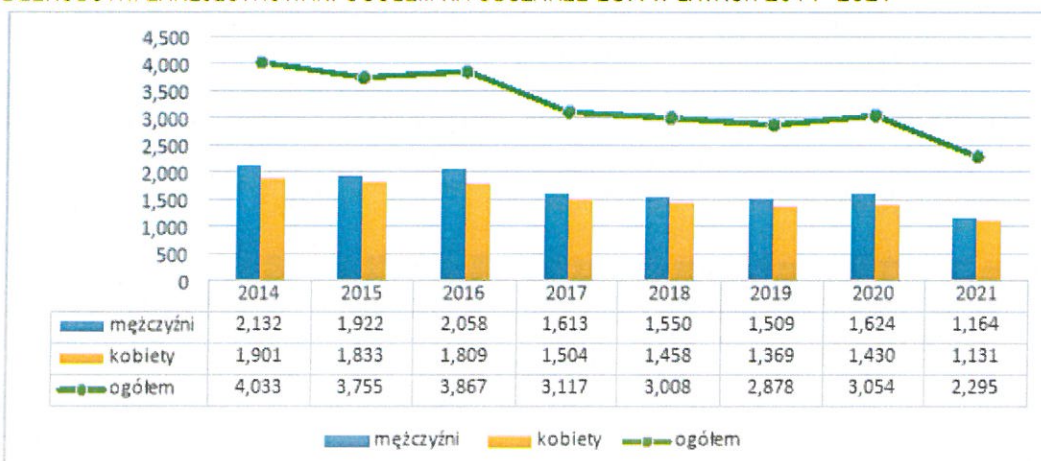
WYKRES 4 PRACUJĄCY OGÓŁEM NA OBSZARZE LSR W LATACH 2014 - 2021

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych zmniejszała się znacznie. W roku 2014 liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wyniosła 2 132 a w roku 2021 już 1 164 osoby, co oznacza aż 43% spadek. Wśród osób bezrobotnych przeważali mężczyźni. Parząc jednak na dynamikę spadku liczba bezrobotnych mężczyzn zmniejszyła się w latach 2014-2021 o 45%, kobiet o 41%.

WYKRES 5 BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI OGÓŁEM NA OBSZARZE LSR W LATACH 2014 -2021

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

Poza rynkiem pracy pozostaje niewielka część populacji. Największe firmy (Erkado i Akpol) cały poszukują pracowników i to także bez kwalifikacji. Oferują własny transport do pracy lub rekompensatę za koszty dojazdu.

Poza rynkiem pracy częściowo pozostają osoby z problemami uzależnień oraz niepełnosprawne. Lokalne organizacje pozarządowe a przede wszystkim ośrodki pomocy społecznej prowadzą działania wspierające te grupy. Na terenie LGD jest osiedle - obszar po PGR w Gościeradowie. Bliskość dużego pracodawcy oferującego różnorodne stanowiska pracy od najprostszych, dla osób bez kwalifikacji po takie wymagające specjalistycznej wiedzy wpływa pozytywnie na zainteresowanie podejmowaniem zatrudnienia wśród osób z tej grupy. Wieloletnia praca miejscowego GOPS oraz organizacji społecznych sprawia, że społeczność osób byłych pracowników PGR i ich rodzin w dużej mierze jest zintegrowana i zaktywizowana społecznie.

TABELA 5 UDZIAŁ BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH W LICZBIE LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM WG PŁCI

Nazwa gminy	ogółem	mężczyźni	kobiety
	2021	2021	2021
	[%]	[%]	[%]
Annopol	8,2	7,4	9,2
Dzierzkowice	6,5	6,7	6,2
Gościeradów	7,9	7,6	8,2
Kraśnik	7,5	6,6	8,4
Szastarka	6,0	5,4	6,8
Trzydnik Duży	6,0	5,4	6,7
Urzędów	5,9	5,3	6,7
Wilkołaz	5,2	4,4	6,2
Zakrzówek	5,6	6,1	5,0
Średnio LGD	6,5	6,1	7,0

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

Kobiety stanowią większość wśród osób zarejestrowanych jako bezrobotne w grupie osób w wieku produkcyjnym.

TABELA 6 OSOBY MŁODE DO 25 ROKU ŻYCIA ZAREJESTROWANE JAKO BEZROBOTNE.

Nazwa	ogółem	do 25 roku życia	udział w liczbie os. bezrobotnych ogółem
	2021	2021	2021
	[osoba]	[osoba]	%
Powiat kraśnicki	3 450	554	16,06%
Annopol	390	62	15,90%
Dzierzkowice	201	40	19,90%
Gościeradów	323	58	17,96%
Kraśnik	323	56	17,34%
Szastarka	196	46	23,47%
Trzydnik Duży	210	39	18,57%
Urzędów	288	66	22,92%
Wilkołaz	161	35	21,74%
Zakrzówek	203	29	14,29%
Razem LGD	2 295	431	18,78%

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

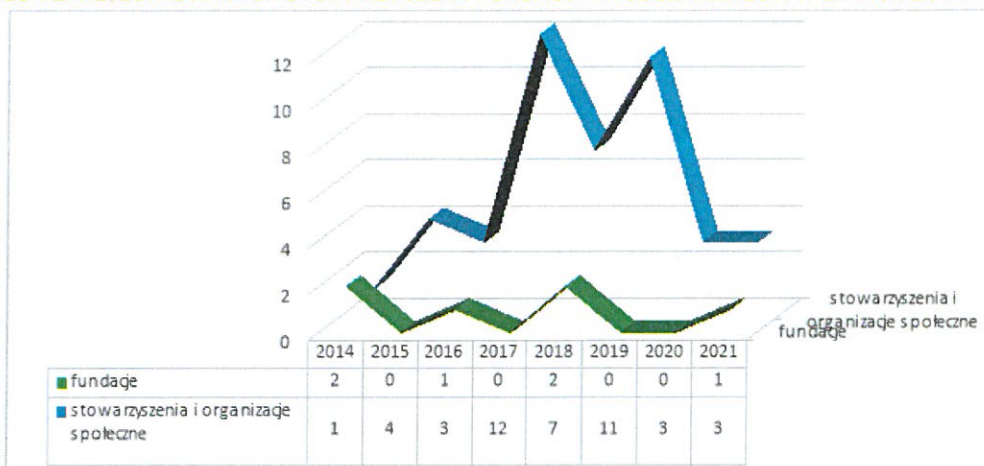
Osoby bezrobotne do 25 roku życia na terenie LGD Ziemi Kraśnickiej stanowią ponad 18% wszystkich bezrobotnych. Wskaźnik jest gorszy od wskaźnika na poziomie powiatu.

4.1.4 Działalność sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego;

Organizacje pozarządowe

O aktywności społecznej mieszkańców świadczy liczba nowo zarejestrowanych organizacji pozarządowych. Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, na obszarze LSR w 2021r. zarejestrowała się jedna fundacja, trzy stowarzyszenia i organizacje społeczne. Największą ilość nowo zarejestrowanych organizacji pozarządowych przypada na lata 2017 – 2019, czyli okres, w którym rejestrowały się KGW.

WYKRES 6 LICZBA ZAREJESTROWANYCH STOWARZYSZEŃ I FUNDACJI NA OBSZARZE LSR W LATACH 2014 - 2021

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

Na obszarze realizacji LSR działają różne organizacje pozarządowe. Ich głównym celem jest rozwój i pielęgnowanie kultury w tym regionie. Najbardziej rozpowszechnionymi i najdłużej funkcjonującymi organizacjami pozarządowymi o charakterze kulturalnym są Koła Gospodyń Wiejskich. Na bazie tych organizacji w powstały zespoły ludowe, które odnoszą sukcesy na festiwalach i przeglądach twórczości ludowej. Bardzo ważnymi w życiu społeczności wiejskich organizacjami pozarządowymi są Ochotnicze Straże Pożarne. Oprócz działań statutowych, organizacje te uczą młodych ludzi współdziałania dla dobra ogółu. Remizy strażackie służą społecznościom lokalnym za miejsce spotkań i tym samym stymulują integrację ludności wsi i sołectw. Obecnie na terenie LGD funkcjonuje 229 organizacji pozarządowych w tym 55 zarejestrowanych KGW. (Dane Gmin za rok 2014 wskazują na 156 NGO).

TABELA 7 LICZBA KGW.

Liczbą zarejestrowanych w ARIMR KGW										
Gmina	Kraśnik	Urzędów	Dzierzkowice	Trzydnik Duży	Szastarka	Zakrzówek	Wilkołaz	Annopol	Gościeradów	LG D
Stan obecny	6	5	3	10	4	9	3	7	8	53

Źródło: opracowanie własne, na podstawie Krajowego Rejestru Gospodyń Wiejskich

Na terenie LGD działa 80 Ochotniczych Straży Pożarnych, 59 stowarzyszeń zarejestrowanych w KRS, 9 fundacji, 34 stowarzyszeń zwykłych zarejestrowanych w rejestrze Starostwa Powiatowego.

Organizacje pozarządowe są podstawą budowy społeczeństwa obywatelskiego, świadomego swych praw i obowiązków. Dzięki nim rozwija się inicjatywa lokalna. Społeczności lokalne czują się gospodarzami na swoim terenie, dbają o niego i inwestują w jego rozwój. Obecnie na terenie LGD organizacje pozarządowe mają wzrastający potencjał. Mimo wzrostu aktywności lokalne NGO wciąż zmagają się ze skutkami obostrzeń wprowadzanych przy okazji epidemii Covid-19. Obostrzenia wpłynęły demobilizująco na chęć zaangażowania lokalnej społeczności i przerwała liczne projekty i aktywności lokalnych NGO, które są odbudowywane.

Na terenie LGD działa około 44 świetlic wiejskich lub budynków pełniących ich funkcje. W okresie realizacji LSR, za pomocą różnych środków, w tym z LGD zmodernizowano kilkadziesiąt świetlic wiejskich. Podczas dyskusji prowadzonych na spotkaniach w każdej gminie oceniano że potencjał świetlic został bardzo wzmocniony. Konsultacje społeczne oraz wyniki diagnozy wskazały na grupy będące w niekorzystnej sytuacji ale też ludzi młodych i seniorów. Wskazano również uwagę na problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skalę tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczbę osób objętych opieką społeczną, dostęp do usług społecznych, zdrowotnych i szeroko rozumianych usług publicznych np. edukacji).

Infrastruktura społeczna

Ochrona zdrowia jest na zadawalającym poziomie, choć w trakcie konsultacji społecznych wnioskowano o zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów. Opiekę szpitalną sprawują szpitale położone w Kraśniku. Poniżej dane pokazujące liczbę ludności na jedną aptekę (wskaźnik niższy niż w powiecie).

TABELA 8 WSKAŹNIKI DOTYCZĄCE NASYCENIA APTEKAMI.

Lp.	Jednostka terytorialna	ludność na aptekę ogólnodostępną	
		2013/2021	osoba
1	LUBELSKIE	2662/2777	
2	Powiat kraśnicki	2532/2275	
3	LGD	4433/3910	

Opracowanie własne na podstawie GUS.

Na terenie LGD w każdej gminie funkcjonuje ośrodek zdrowia lub przychodnia. Placówki stacjonarnej pomocy społecznej (DPS) istnieją w Gościeradowie i Urzędowie.

Dostęp do kultury

Działalność kulturalna na terenach wiejskich Gmin opiera się głównie na Gminnych Ośrodkach Kultury lub Bibliotekach Gminnych, w poszczególnych miejscowościach główną rolę pełnią świetlice wiejskie. Na terenie LGD istnieje około 44 świetlice wiejskie lub budynki pełniące ich funkcje, w ostatnim okresie zmodernizowano większość świetlic. Problemem jest brak środków na prowadzenie działań w często wyremontowanych i wyposażonych świetlicach. Poniższa tabela prezentuje duże zaangażowanie mieszkańców w działania Bibliotek. Mimo iż na jedną bibliotekę przypada więcej osób niż w powiecie czy województwie, wskaźnik czytelnictwa jest większy. W stosunku do roku 2013 zwiększa się dostępność bibliotek. Spada jednak zainteresowanie wypożyczaniem woluminów..

TABELA 9 WSKAŹNIKI DLA BIBLIOTEK I CZYTELNICTWA

Lp.	Jednostka terytorialna	ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	wypożyczeni a księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach
		2013/2021	2013/2021	2013/2021	2013/2021
		osoba	wol.	osoba	wol.
1	LUBELSKIE	2918/2920	2846,0/3155,5	177/140	19,7/18,6
2	Powiat kraśnicki	2904/2677	2107,0/2275,0	163/127	21,6/23,1
3	LGD	3347/2548,2	3026,2/2755,17	188/124,33	27,0/23,51

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Biblioteki i Gminne Ośrodki Kultury są animatorami działalności kulturalnej i rekreacyjnej na terenie LGD. Na terenie LGD działa blisko 46 różnych zespołów artystycznych, przeprowadzono 125 imprez. Większość z nich przy wsparciu GOK lub Bibliotek Gminnych. W 2021 roku na terenie LGD istniało 25 bibliotek z filiami. Tylko w Gminie Kraśnik nie ma Gminnego Ośrodka Kultury. W porównaniu z rokiem 2013 znacząco spadła liczba imprez oraz chętnych do uczestnictwa w kołach i klubach. Przyczyną był Covid- 19 i związane z nim obostrzenia oraz ich wpływ na lokalną społeczność.

TABELA 10 AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA.

Lp.	Jednostka terytorialna	imprezy	uczestnicy imprez	zespoły artystyczne	koła (kluby)
		2013/2021	2013/2021	2013/2021	2013/2021
		szt.	osoba	szt.	szt.
1	LGD	324/125	75261/15143	47/46	39/23

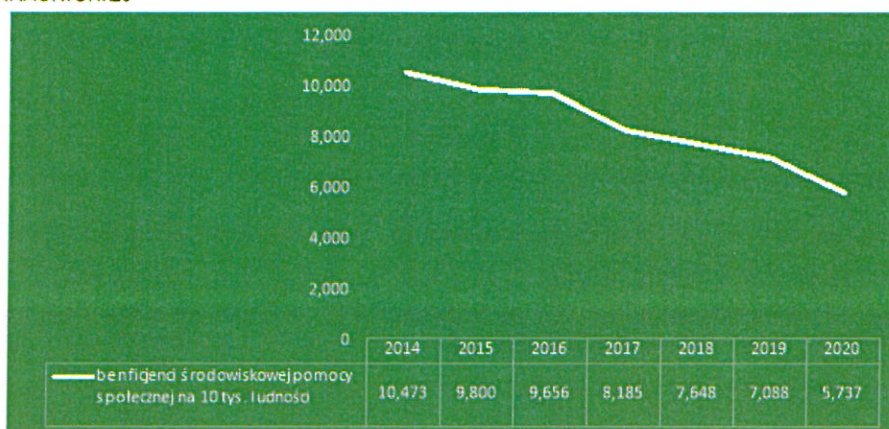
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ubóstwo i wykluczenie społeczne

Poniższe dane pokazują nam rozmiar problemów społecznych z perspektywy rodzin i osób przez nie dotkniętych. Niektóre rodziny są szczególnie narażone na życie w ubóstwie. Są to rodziny wielodzietne, w których rodzice samotnie wychowują dzieci lub

w których głównym żywicielem jest osoba bezrobotna, chora czy niepełnosprawna. Często przyczyną ubóstwa jest alkoholizm lub konflikty z prawem żywicieli rodziny. W okresie wdrażania PROW nastąpił spadek liczby mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. W analizowanym okresie liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności spadła o 45,22%. Wysoka dynamika spadku widoczna jest na przestrzeni ostatnich lat – różnica między 2018 a 2020 wynosi prawie 25% mniej mieszkańców obszaru LSR korzystających ze wsparcia pomocy środowiskowej.

WYKRES 7 BENEFICJENCI ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ NA 10 TYS. LUDNOŚCI NA OBSZARZE LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA ZIEMI KRAŚNICKIEJ

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

Edukacja

Sieć szkół podstawowych (46) jest dobrze rozwinięta, na terenie LGD są także szkoły średnie:

- Zespół Szkół im. Jana Pawła II w Anopolu (Technikum, Branżowa Szkoła I stopnia),
- Zespół Szkół CKZiU im. Orłąt Lwowskich w Urzędowie (Technikum, Branżowa Szkoła I stopnia),
- Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Olbicieniu (Szkoła Podstawowa Specjalna, Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy, Branżowa Szkoła Specjalna I stopnia) z możliwością zamieszkania w Internacie. Szkoły są dobrze wyposażone w sprzęt komputerowy i multimedialny, zakupiony głównie z dotacji zewnętrznych i projektów UE. Większość szkół ma w okolicy boiska lub boiska i sale gimnastyczne. W szkołach prowadzone są oddziały przedszkolne.

4.1.5 Podejście LGD do kwestii przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami lub ludzi młodych oraz zasady równości kobiet i mężczyzn, a także sposobu, w jaki zagadnienie to zostanie w praktyce uwzględnione;

Dane statystyczne badające osoby z niepełnosprawnościami dostępne są na poziomie powiatów. Według narodowego spisu powszechnego w 2020 roku na terenie powiatu zamieszkuje 16,5 tysiąca osób z niepełnosprawnościami, większość z nich 9,2 tysiąca to kobiety.

TABELA 11 RODZINY OBJĘTE POMOCA SPOŁECZNĄ ZE WZGLĘDU NA NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Nazwa	niepełnosprawność					
	2016	2017	2018	2019	2020	2021

Powiat kraśnicki	1 082	1 050	1 006	988	895	817
-------------------------	-------	-------	-------	-----	-----	-----

Źródło: BDL Główny Urząd Statystyczny

Liczba rodzin objęta wsparciem opieki społecznej ze względu na niepełnosprawność zmniejsza się.

Dostępność

Problemy społeczne to także te z którymi borykają się osoby niepełnosprawne oraz starsze. Oprócz wymienionych wyżej problemów z dostępnością komunikacyjną występują bariery architektoniczne oraz związane z dostępem do informacji oraz dostępności cyfrowej.

Tylko w gminie Kraśnik większość budynków użyteczności publicznej spełnia wymogi dostępności. W pozostałych gminach wciąż infrastruktura wymaga modernizacji i dostosowania. Największym wyzwaniem jest brak wind i podjazdów w budynkach piętrowych, zmiana jest niezwykle kosztowna ze względu na to, że w większości budynki zostały zaprojektowane dawno temu. Możliwy jest dostęp alternatywny i obejmuje on przede wszystkim zapewnienie wsparcia innej osoby (np. kontakt telefoniczny, zorganizowanie spotkania w innym dostępnym miejscu, pomoc innej osoby, np. pracownika gminy, GOK czy innej instytucji).

Problemy z dostępnością cyfrową i informacyjno - komunikacyjną dotyka głównie osób niedowidzących i niesłyszących. Sygnalizowany jest brak pętli indukcyjnych w budynkach, brak elektronicznego pliku zawierającego tekst odczytywalny maszynowo, nagrania treści w polskim języku migowym oraz informacji w tekście łatwym do czytania. Brak wdrożenia usługi tłumacza PJM.

Nie każda gmina zapewnia strony internetowe dostosowane do osób słabo widzących i głuchych poprzez możliwość powiększenia czcionki.

W większości budynków starano się wykonać najważniejsze prace związane z dostępnością; jednakże wiele budynków nie jest całkowicie dostosowane. Najczęściej dostosowano wejścia dla niepełnosprawnych poprzez dobudowanie pochylni i podjazdów, dostosowano toalety dla osób niepełnosprawnych, pojawiają się schodolazy.

Dostępność do e-usług na poziomie gminy często ogranicza się do możliwości oglądania sesji rady gminy online. Większość spraw wymaga osobistego stawienia się w urzędzie.

Oferta dla seniorów

TABELA 12 RODZAJE I FORMY INICJATYW ŚRODOWISKOWYCH NA RZECZ OSÓB STARSZYCH

Typ inicjatywy	Źródło inicjatywy
„Nadal Młodzi” – Klub Seniora w gminie Annapol	Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014- 2020,
„Klub Senior+” w Wymysłowie gmina Annapol	Programu Wieloletni "Senior+" na lata 2015-2020
"Seniorzy na pięć plus" – gmina Dzierzkowice	Gminny Ośrodek Kultury
Klub Seniora, Świetlica środowiskowa Ośrodka Kultury w Urzędowie – gmina Urzędów	Ośrodek Kultury w Urzędowie
Gminne obchody „Dnia Seniora” – gmina Wilkołaz	Stowarzyszenie Przyjaciół Wilkołaza, Urząd Gminy Wilkołaz
Klub Seniora. Projekt „Szczęśliwy i aktywny Senior” – gmina Zakrzówek	Fundacja Rozwoju Inicjatyw Obywatelskich.
Gminne obchody „Dnia Seniora” – gmina Szastarka	Gminne Centrum Kultury w Polichnie
Klubu Seniora "Radość życia" – gmina Trzydnik Duży	Gminny Dom Kultury w Trzydniku Dużym
„Zdrowy i Aktywny Senior w Gminie Gościeradów” – Gmina Gościeradów	Ośrodek Pomocy Społecznej w Gościeradowie Urząd Gminy Gościeradów
Projektu pt. „Jesień pełna życia – wsparcie seniorów, w tym osób niepełnosprawnych na terenie gminy Kraśnik”. Gmina	Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Gminny Ośrodek Pomocy

Kraśnik	Spółecznej w Kraśniku
Koła Gospodyń Wiejskich	Gminy powiatu kraśnickiego
Świetlice wiejskie	Gminy powiatu kraśnickiego

Źródło: Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na Lata 2021 – 2025

Wsparcie dla młodzieży realizowane jest głównie w szkołach, poprzez zajęcia dodatkowe oraz kluby sportowe. Na terenie LGD istnieje obecnie 11 klubów sportowych. W każdej gminie działa przynajmniej jeden klub. Młodzież może też uczęszczać do klubów w mieście Krasnik co jednak jest ograniczone przez problemy z dostępnością komunikacyjną. Młodzież może angażować się w pracę młodzieżowych drużyn pożarniczych. Na terenie miasta Kraśnik działa Młodzieżowa Rada Miasta otwarta na młodzież także z gmin powiatu. Gminne Ośrodki Kultury i Biblioteki posiadają ofertę kół zainteresowań, zajęć dodatkowych i edukacyjnych. Młodzież może spędzać czas w niektórych udostępnionych świetlicach, na siłowniach zewnętrznych czy placach zabaw.

Poniższa tabela wskazuje ilość obiektów sportowo rekreacyjnych. Ponadto w Gminie Urzędów jest tor kartingowy, a w Gminie Zakrzówek, Wilkołaz i Kraśnik są stajnie oferujące naukę jazdy konnej.

TABELA 13 OBIEKTY SPORTOWO - REKREACYJNE NA OBSZARZE LGD

Nazwa gminy	Liczba obiektów sportowo – rekreacyjnych	Rodzaje obiektów udostępnianych mieszkańcom
Dzierzkowice	15	Hala sportowa, sala gimnastyczne, boiska trawiaste, korty tenisowe, place zabaw, siłownia zewnętrzna
Gościeradów	18	Stadion sportowy, boiska sportowe, place zabaw, siłownie napowietrzne, miejsca rekreacyjne („Źródlika” w Łanach, teren przy stawie w Wólce Gościeradowskiej)
Kraśnik	9	Siłownie napowietrzne – 6 kpl. W miejscowościach Karpiówka, Stróża-Kolonia, Słodków Drugi, Splawy Pierwsze, Splawy Drugie, Suchynia. Stadion sportowy w Stróży-Koloni do piłki nożnej Nawierzchnia trawiasta wymiary 64,0x100,0 m, trybuna sportowa z lekkiej konstrukcji stalowej, zadaszona 390 miejsc siedzących, wokół boiska bieżnia dwutorowa o szerokości 2,49m i długości 350 m, bieżnia krótkodystansowa 3-torowa o długości 110m i szer. 3,71 m. Boisko wielofunkcyjne w Stróży Koloni - przeznaczone do gry w siatkówkę, koszykówkę i piłkę ręczną Hala sportowa – w Stróży Kolonii
Szastarka	11	-hala sportowa; boisko sportowe; stadion sportowy; świetlice wiejskie; -wiejski dom kultury.
Trzydnik Duży	21	Place zabaw, siłownie zewnętrzne, boiska sportowe, stadion sportowy
Urzędów	33	4 boiska wielofunkcyjne o nawierzchni poliuretanowej (w tym 3 nowe i jedno zniszczone, nie nadające się do eksploatacji) 4 boiska o nawierzchni sztucznej do koszykówki i piłki ręcznej 8 boisk o nawierzchni trawiastej do pikli nożnej (w tym 2 boiska pełnowymiarowe do piłki nożnej zarządzane przez kluby sportowej działające na terenie gminy Mikuszewskie, Popkowice) 3 sale gimnastyczne przy obiektach szkolnych (Urzędów ul. Wodna24, Boby, Skorczyce) 4 Siłownie zewnętrzne 10 Place zabaw
Wilkołaz	7	Hala sportowa, sale gimnastyczne, boisko sportowe, palce zabaw, siłownia

		zewnątrzna, kort tenisowy
Zakrzówek	5	Hala sportowa, boisko sportowe, palce zabaw
Annopol	12	Siłownię zewnętrzną, halę sportową, stadion, boisko przy PSP Annopol

Źródło: Dane z Urzędów Gmin

Badania prowadzone wśród młodzieży oraz konsultacje społeczne pokazują, że obecna oferta dla młodzieży jest niewystarczająca i nierównomiernie rozłożona. Są miejsca gdzie dla młodzieży nie ma żadnej oferty spędzania wolnego czasu czy rozwoju osobistego. Brakuje oferty dla seniorów.

Wsparcie

Obecnie diagnoza jak też proces partycypacji wskazuje przede wszystkim na młodzież, seniorów oraz grupy w niekorzystnej sytuacji takie jak kobiety, rolników z małych gospodarstw. W obecnej LSR zaplanowano wsparcie komplementarne do istniejącego:

- kierunkowanie operacji na oddziaływanie na grupy w niekorzystnej sytuacji oraz seniorów i młodzieży – znaczna większość działań jest ukierunkowana na realizację operacji, w których grupą docelową będą osoby należące do wymienionych wyżej grup;
 - o projekty własne LGD związane z poprawą dostępności i ograniczeniem wykluczenia (cyfrowego, społecznego i komunikacyjnego),
 - o projekty grantowe o podobnym profilu wspierające w szczególności seniorów i młodzież jak również integrację międzypokoleniową,
 - o projekty wspierające pozarolnicze funkcje gospodarstw,
 - o projekty związane z małą infrastrukturą publiczną związane z dostępnością.
- dotacje na pozarolniczą działalność gospodarczą;
- tworzenie preferencji w warunkach wsparcia dla wnioskodawców pochodzących z określonej grupy docelowej;
- pośrednie wsparcie poprzez premiowanie innych wnioskodawców, którzy kierują wsparcie do grup w niekorzystnej sytuacji oraz seniorów i młodzieży (np. angażują do realizacji projektu, tworzą miejsca pracy dla członków grupy itp.)utrzymane zostanie ponadto kompleksowe podejście w zakresie doradztwa, szkoleń, animacji i wsparcia finansowego, które będzie realizowane we współpracy z lokalnymi partnerami i powinno przynieść korzystne efekty ograniczające różne aspekty wykluczenia społecznego.

4.1.6 Dziedzictwo kulturowe/zabytki;

O historii i bogatym dziedzictwie kulturowym terenu LGD Ziemi Kraśnickiej świadczą liczne zabytki architektury i kultury. Na terenie LGD zachowane najstarsze obiekty mają przeważnie charakter sakralny: drewniany kościół filialny o konstrukcji zrębowej w Annopolu, drewniany kościół parafialny we wsi Dzierzkowice z późnobarokowym i rokokowym wyposażeniem wnętrza, drewniany kościół w Rzeczycy Księżej, ufundowany przez kanoników regularnych z Kraśnika, z bogato zdobionym wnętrzem z połowy XIX w., kościół z drugiej połowy XVIII w. w Urzędowie z barokowym wyposażeniem wnętrza, drewniany kościół parafialny w Rzeczycy Ziemiańskiej wraz z zabytkową dzwonnica, drewniany kościół z XVII wieku w Borowie, późnoklasycystyczny kościół z połowy XIX wieku w Zakrzówku, murowany kościół z połowy XVII w Wilkołazie, murowany kościół w Popkowicach, zespół kościoła parafialnego w Świeciechowie Poduchowym: kościół pw. św. Małgorzaty i św. Mikołaja z 1764r. w stylu barokowym z wystrojem wnętrza rokokowym, dzwonnica i ogrodzeniem. Ewenementem w skali kraju jest tak zwana „trójkątna” kaplica w Stróży Kolonii. Murowana, późnobarokowa kaplica zbudowana jest na rzucie trójkąta z zaokrąglonymi narożami i kwadratową kruchtą od frontu.

Z obiektów niesakralnych warto wymienić zespół pałacowy Prażmowskich i Suchodolskich w Gościeradowie, wraz z parkiem i zachowanym spichlerzem murowanym z II poł. XVIII w. W obiektach mieści się obecnie Dom Pomocy Społecznej dla osób z upośledzeniem umysłowym i ośrodek rehabilitacyjny. Podobną funkcję pełni XVII-wieczny zespół dworsko-parkowy w Olbęcinie. W rozległym parku rosną rzadkie drzewa: korkowiec amurski, grójeczniki japońskie i lipa krymska. Parki podworskie z ciekawym, niejednokrotnie zabytkowym drzewostanem zachowały się między innymi w Moniakach, Skorczycach, Popkowicach (gmina Urzędów), Sosnowej Woli (gmina Dzierzkowice), Stróży (gmina Kraśnik) i Gminie Wilkołaz.

Z zabytków archeologicznych warto zobaczyć dobrze zachowane grodzisko wczesnośredniowieczne z IX w. w Leszczynie oraz ślady zamczyska w Dzierzkowicach. Ciekawe obiekty kwalifikujące się do ochrony zabytkowej to stare młyny, tradycyjne obiekty mieszkalne i gospodarcze, jako przykłady zabudowy wiejskiej i małomiasteczkowej, występujące już rzadko i w znacznym rozproszeniu kapliczki i krzyże przydrożne. Na terenie gminy Urzędów na uwagę zasługuje sanktuarium Św. Otylii w Urzędowie. Kapliczka, pochodząca z 1890 r. stanowi unikalne miejsce sakralne. Jest drewniana i skromna. Jednocześnie w swej prostocie piękna, zwłaszcza w oprawie wiodącej do niej alei lipowej z figurkami świętych i otaczających ją łąk i lasów.

Niemymi świadkami historii są cmentarze i mogiły wojenne, poczynając od powstania styczniowego, wreszcie nagrobki na cmentarzach, w tym klasycystyczne z przełomu XVIII i XIX w. – ciekawe, stylowe przykłady małej architektury. Cmentarze wojenne z I Wojny Światowej zachowały się we wsi Boby, w Gminie Dzierzkowice (tzw. „Wolski Bór”) oraz w Gminie Kraśnik w okolicy stacji kolejowej. Na końcu wsi Bęczyn zachowały się dwie zbiorowe mogiły wojenne z I Wojny Światowej.

Wśród cmentarzy wyróżniają się kirkuty, upamiętniające tragiczną zagładę społeczności żydowskiej podczas II Wojny Światowej. Na terenie LGD zachowały się kirkuty w Gminie Kraśnik, Gminie Annapol i Gminie Urzędów oraz szczątkowo w Gminie Zakrzówek. Świadectwem tragicznych wydarzeń, jakie rozegrały się na terenie objętym LGD, są zbiorowe mogiły ofiar niemieckiej pacyfikacji z 1944 r. w Borowie oraz we wsi Szczecyn. Ciekawym elementem jest stoczona podczas I Wojny Światowej kilkudniowa bitwa między wojskami austriackimi i rosyjskimi. Ślady i pozostałości po tym wydarzeniu w postaci grobów, pozostałości umocnień i znalezisk archeologicznych można odnaleźć na obszarze wszystkich gmin terenu LGD.

Jedną z zaplanowanych w LSR aktywności będzie rozwój oferty spędzania wolnego czasu w tym poprzez promocję lokalnych zasobów kulturalnych i historycznych. Odbędzie się to w ramach projektu przewidującego wykonanie cyfrowej mapy atrakcji obszaru LGD z zaznaczeniem i wizualizowaniem zabytków oraz kultury i historii obszaru.

4.1.7 Obszary atrakcyjne turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki

Walory środowiskowe

Niewątpliwym walorem terenu LGD Ziemi Kraśnickiej są lasy zajmujące ponad 20% powierzchni – dominują lasy mieszane, chociaż nie brak także iglaków. W części lasów wydzielono rezerwy na terenach, na których możemy spotkać wiele pomników przyrody. W gminie Urzędów znajduje się rezerwat „Natalin” (2,35 ha), gdzie ochronie podlega stanowisko drzewostanu jodłowego. Na terenie gminy Gościeradów ochroną otoczone są dwa rezerваты: „Marynopol” (157 ha) – obejmujący starodrzew jodłowy i częściowo dębowy (dąb szypułkowy) i 204-hektarowy „Szczeckie Doly”, gdzie na bogato ukształtowanym lessowym podłożu rosną piękne buki. Potwierdzeniem walorów przyrodniczo – krajobrazowych terenu objętego LSR było utworzenie w dolinie rzeki Wyżnicy na terytorium 5 gmin wchodzących w skład LGD Ziemi Kraśnickiej Kraśnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu o powierzchni 22 800 ha.

TABELA 14 REZERWATY, OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU I POMNIKI PRZYRODY W POSZCZEGÓLNYCH GMINACH NALEŻĄCYCH DO LGD ZIEMI KRAŚNICKIEJ W 2021 R.

Gmina	Ogółem	Parki narodowe	Rezerваты przyrody	Parki krajobrazowe	Obszary chronionego krajobrazu	Użytki ekologiczne	Pomniki przyrody
Razem:	23 450,98	-	676,2	-	22 746,53	30,6	56

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na obszarze LGD Ziemi Kraśnickiej występuje 8 obszarów NATURA 2000:

- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Dzierzkowice” – powierzchnia 247,1 ha.
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Gościeradów” – powierzchnia 1752,6 ha.
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Lasy Janowskie” – niewielki fragment tego obszaru leży na terenie gminy Annapol i Gościeradów.
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Małopolski Przełom Wisły” .
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Polichna” – powierzchnia 368,4 ha.
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Przełom Wisły w Małopolsce” – fragment leży na terenie gminy Annapol.
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk „Szczecyn” – część obszaru leży w gminie Gościeradów.
- Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Świeciechów” – powierzchnia 130,1 ha.

W sumie ponad 24% powierzchni terenu LGD Ziemi Kraśnickiej zajmują obszary prawnie chronione.

Wśród pozostałych naturalnych walorów turystycznych obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej warto wymienić także naturalne obiekty, takie jak:

- Nieczynna kopalnia fosforytów w gminie Annapol, wraz z nielicznymi jaskiniami.
- Ściana skalna z białej opoki w Opoczce, pozostała po dawnym kamieniołomie ze skamieniałościami z okresu kredowego.
- Stawy w dolinie Wyżnicy w miejscowości Krzywie – przez długi czas służyły jako kąpielisko, obecnie znajdują się w rękach prywatnych.
- Pozostałości po kopalni piasku w postaci rozległych, zalesionych wydm w dolinie Wyżnicy w Sosnowej Woli.
- System wąwozów, parowów i młodych rozcięć erozyjnych („Wyżnickie Doły”) w Wyżnicy. Teren ten porośnięty jest lasami liściastymi, należącymi do zespołu grądów, jednak znajdują się one w rękach prywatnych i z tego względu nie zostały dotąd objęte żadną formą ochrony.
- Kompleks leśny „Mosty”, pomiędzy Stróżą, Rzeczycą i Polichną. Przeważają tu stare drzewostany bukowe oraz jodłowe porastające teren porozcinany głębokimi wąwozami. Tutaj jest początek ścieżki dydaktycznej „Las Mosty” zaprojektowanej i oznakowanej przez Nadleśnictwo Kraśnik.
- Wzniesienie Opoczna Góra (266 m n.p.m.) w Dąbrowie-Bór.
- Źródła rzeki Wyżnica w Słodkowie.
- Stawy w dolinie Wyżnicy w Stróży.

Rozwój sektora turystyki może być jedną z form wzmocnienia lokalnej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Do głównych form turystyki i rekreacji mających realne szanse rozwoju na terenie LGD należą:

- turystyka sobotnio-niedzielną mieszkańców Lubelszczyzny, z wykorzystaniem kompleksów leśnych, sieci wąwozów oraz rzek i stawów (do uprawiania między innymi wędkarstwa),
- turystyka rowerowa (w tym szlak biegnący z Kazimierza Dolnego przez Józefów, Urzędów, Dzierzkowice, Kraśnik i dalej na Roztocze),
- turystyka krajoznawcza i kulturowa (m.in. z wykorzystaniem szlaku dziedzictwa kulturowego leżącego na tzw. Trakcie Krakowsko-Wileńskim),
- szlaki turystyczne
- agroturystyka oraz organizacja letniego wypoczynku dla dzieci w szkołach wiejskich.

Gminy Dzierzkowice, Urzędów, Zakrzówek, Kraśnik, Szastarka, Trzydnik Duży, Wilkolaz są w częściach objęte terenem Kraśnickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu, ponadto w gminie Gościeradów i Annapol występują obszary Natura 2000.

Infrastruktura okololeturystyczna

Niezbędnym warunkiem do rozwoju różnych form turystyki na terenie LGD jest stworzenie odpowiedniej infrastruktury (w tym bazy noclegowo-gastronomicznej) oraz prowadzenie skutecznych działań promocyjnych. Obecnie na terenie powiatu kraśnickiego funkcjonuje jeden 3 gwiazdkowy obiekt hotelowy, 1 mały obiekt zbiorowego zakwaterowania oraz schronisko młodzieżowe

w Gminie Dzierzkowice. Łącznie ilość miejsc noclegowych w tych obiektach nie przekracza 60.

Ważnym elementem tworzącej się infrastruktury turystycznej są gospodarstwa agroturystyczne. Na terenie LGD istnieje 29 zarejestrowanych gospodarstw agroturystycznych (niestety niektóre to martwe wpisy do ewidencji) oferujących miejsca noclegowe dla około 70 osób.

TABELA 15 GODPODARSTWA AGROTUTYSTYCZNE NA OBSZARZE LGD ZIEMI KRAŚNICKIEJ.

ZAKRZÓWEK	GOŚCIERADÓW	URZĘDÓW	GMINA SZASTARKA	GMINA KRAŚNIK	GMINA ANNAPOL
1	1	9	1	12	3

<https://lgdkrasnik.pl/turystyka/baza-noclegowa/>

TABELA 16 OBIEKTY ZBIOROWEGO ZAKWATEROWANIA NA OBSZARZE LGD ZIEMI KRAŚNICKIEJ.

Lp.	Nazwa obiektu	Rodzaj obiektu	Adres
1.	Wotel Zajazd u Zygmunta	Wotel	Polichna Druga
3.	Zajazd "Marta"	Hotel"	ul. Stalowa 8B, Dąbrowa Bór

Źródło: opracowanie własne.

Szlaki turystyczne

Szlaki piesze przebiegają swoimi fragmentami przez omawiany obszar; są widoczne w terenie, ale widać że w wielu miejscach dawno nieodnawiane, znaki i drogowskazy wymagają konserwacji, niektóre odcinki tras zmiany ze względu na trudność ich pokonania (np. brak mostów czy choćby kładek):

- szlak niebieski: Annapol – Kopiec – Popów (fragment szlaku Nadwiślańskiego: Annapol – Dęblin)
- szlak czerwony: Annapol – Opoka Duża – Wólka Szczeka (fragment szlaku Partyzanckiego: Annapol – Susiec)
- szlak niebieski: PKP Szastarka – Brzozówka – Stare Moczydła (fragment szlaku Centralnego: Szastarka – Hrebenne)
- szlak żółty: Szastarka – Sulów – Zakrzówek – Lipno (fragment szlaku Doliną Bystrzycy: Szastarka – Lublin) -szlaki rowerowe w chwili obecnej znajdują się na tym obszarze szlaki wyznakowane przez różne instytucje i ich oznakowanie jest w różnym stanie,
- fragmenty szlaków Lublin- Kazimierz Dolny- Kraśnik (PKP) i Kraśnik (PKP)-Hrebenne (Centralny Szlak Rowerowy Rostocza). Szlaki wytyczone i utrzymywane przez Urząd Marszałkowski.
- Szlaki rowerowe gminy Wilkołaz: to dwa szlaki (niebieski i żółty) poprowadzone po dwóch stronach drogi krajowej nr 19; pokazują wiele ciekawych miejsc i zakątków gminy.
- Szlak rowerowy Nadleśnictwa Kraśnik (nazywany niezbyt poprawnie ścieżką) zlokalizowany w Leśnictwie Rudka niedaleko Kraśnika. Nieduża pętla w terenie leśnym, nieźle oznakowana; na trasie wiata (przy leśniczówce)
- szlak świętego Jakuba: Lublin (Stare Miasto, Kościół oo. Dominikanów) – Głusk – Strzyżewice - Kraśnik – Gościeradów – Annapol.

Koncepcja szlaku Green Velo

W oparciu o dokonaną inwentaryzację potencjału turystycznego Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej zaproponowano koncepcję przebiegu szlaków rowerowych Greenways na tym obszarze. Zgodnie z tą koncepcją zaproponowano:

- szlak główny w formie pętli wokół całego obszaru (długość ok. 180 km)
- szlak dodatkowy Marynopol- Dzierzkowice- szlak rowerowy czerwony (Kraśnik- Lublin) (długość ok. 30 km)
- szlak dodatkowy Słodków Trzeci- Kraśnik PKP- Wilkołaz Górny (długość ok. 18 km)
- szlak Wilkołaz- Osiny jako łącznik między powiatami: kraśnickim i lubelskim (W m. Osiny istnieją szlaki rowerowe gmin Niedrzwica Duża oraz Borzechów) (długość ok. 8 km).

Łączna długość zaproponowanych szlaków wynosi więc ok. 236 km, Obecnie rozpoczęła się faza realizacji i budowy infrastruktury szlaku.

Jeden z dwóch celów nowej LSR jest zgodnie z propozycjami mieszkańców skierowany szeroko rozumianą ofertę wypoczynku, czasu wolnego z poszanowaniem naturalnego środowiska. Obszar LGD Ziemi Kraśnickiej nie może być uznany za teren z główną funkcją turystyczną ale jest ciekawy przyrodniczo, posiada podstawową infrastrukturę rekreacyjną i turystyczną w postaci szlaków pieszych i rowerowych, małej infrastruktury rekreacji i turystyki. Mimo niewielkiej bazy noclegowej, istnieje tu stosunkowo duża liczba gospodarstw agroturystycznych. Walory przyrodnicze środowiskowe i kulturowe pozwalają na rozwój tej gałęzi gospodarki a rolnicy z małych gospodarstw rolnych mogą liczyć na dodatkowy dochód. W ramach nowej LSR zaplanowano dofinansowanie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych.

4.1.8 Obszary wiejskie, ze szczególnym uwzględnieniem rolników, domowników oraz mieszkańców obszarów wiejskich z obszarów po PGR;

Obszar LGD jest typowo rolniczym terenem. Tereny wiejskie zamieszkuje 55 327 osób tj. 93% ogółu ludności obszaru (dane na 31.XII.2020 r.). Według Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 roku na obszarze LGD dominują gospodarstwa indywidualne, prowadzące sprzedaż produktów rolnych (łącznie 8657 gospodarstw). Średnia powierzchnia gospodarstwa indywidualnego wynosi 7,19 ha. Liczba pracujących w gospodarstwach rolnych to 19 969 osób w tym 8898 kobiet.

TABELA 17 PRACUJĄCY W GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Nazwa	gospodarstwa rolne ogółem	
	ogółem	kobiety
	2020	2020
	[osoba]	[osoba]
Annopol	2 655	1 252
Dzierzkowice	1 738	771
Gościeradów	1 766	785
Kraśnik	1 676	739
Szastarka	2 147	943
Trzydnik Duży	2 519	1 111
Urzędów	3 187	1 446
Wilkołaz	1 911	795
Zakrzówek	2 370	1 056
Razem LGD	19 969	8 898

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Z Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w roku 2020 wynika, że istniało tutaj 8657 gospodarstw rolnych, ponad 99% miało dochód z działalności rolniczej. Zgodnie z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020 roku, na obszarze lgd w 2020 roku 8657 gospodarstw utrzymywało się z działalności rolniczej, dodatkowe dochody uzyskiwało 1158 gospodarstw z pozarolniczej działalności gospodarczej, 2441 z rent i emerytur, 4179 z pracy najemnej i 1705 gospodarstw z innych niezarobkowych źródeł poza emeryturą i rentą.

TABELA 18 MAŁE GOSPODARSTWA ROLNE

	ogółem	do 1 ha włącznie	1 - 5 ha	5 - 10 ha
	2020	2020	2020	2020
	[gosp.]	[gosp.]	[gosp.]	[gosp.]
	Razem LGD	8 666,00	158,00	4 950,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W ogólnej liczbie gospodarstw rolnych, w 2020 roku gospodarstwa o powierzchni do 10 ha stanowiły łącznie 85,03% wszystkich gospodarstw zajmując 51,64% powierzchni (w 2010 roku było to 60% powierzchni).

Kuchnia regionalna

Zestawienie produktów regionalnych i tradycyjnych pokazuje, że obszar LGD Ziemi Kraśnickiej ma bardzo duży potencjał w zakresie kultury smaku. Kuchnia lokalna może stanowić istotny czynnik promocyjny tego obszaru, a oferta turystyczna bazująca na produktach regionalnych jest w stanie „przyciągnąć” wielu miłośników dobrego tradycyjnego jedzenia.

TABELA 19 LISTA PRODUKTÓW REGIONALNYCH I LOKALNYCH

Napoje	Grzaniec Marcina z Urzędowa
	Naleweczka gruszkówka z Kraśnika
	Nalewka poziomkowa leśna z Kraśnika
	Malinóweczka
	Kordiał żurawinowy kraśnicki

	Kraśnickie domowe wino owocowe
	Maliniak kraśnicki – wódka malinówka
	Sok z maliny kraśnickiej
Produkty mięsne	Kaczka czarna nadziewana
Owoce i warzywa	Gruszka suszona kraśnicka
	Kapusta kwaszona kraśnicka
	Jabłka kraśnickie
	Ogórki kiszzone kraśnickie
	Powidła śliwkowe z Mikołajówki
	Malina kraśnicka
	Szarytka w marynacie
Miody	Miód malinowy
Wyroby cukiernicze i piekarnicze	Rudnicki pieróg jaglany

Źródło: Strategia Kreacji Zintegrowanych Produktów Turystycznych Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej.

Bez wątpienia produktem regionalnym obecnie najbardziej rozslawiającym obszar LGD Ziemi Kraśnickiej, jest MALINA. Związane jest to z faktem, że obszar powiatu kraśnickiego, który pokrywa się w większości z obszarem LGD Ziemi Kraśnickiej, jest zagłębieniem produkcji sadowniczej, produkcji warzyw oraz owoców miękkich – truskawek, czarnych porzeczek, a głównie malin. Na obszarze tym, produkuje się rocznie prawie 30% produkcji krajowej malin. Mleko, miód i kasza to produkty wytwarzane w lokalnych gospodarstwach wsi Rudnik Pierwszy, położonej w gminie Zakrzówek. W niewielkich gospodarstwach nadal uprawiane jest proso, z którego wyrabia się w przydomowych kaszarniach kaszę jaglaną, wykorzystywaną do potraw i ciast.¹

Rozpoznawalność maliny kraśnickiej potwierdzają badania mieszkańców obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej i Miasta Kraśnik². Do najbardziej charakterystycznych produktów tradycyjnych z obszaru LGD, posiadających w opinii respondentów największe walory smakowe, należą: malina kraśnicka (najwyższa ocena wśród 64,5% mieszkańców obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej oraz 81,5% mieszkańców Miasta Kraśnik), jabłka kraśnickie, ogórki kiszzone kraśnickie oraz kapusta kwaszona kraśnicka. Natomiast w kategorii dotyczącej napojów regionalnych najbardziej rozpoznawalne i oceniane wysoko pod względem smaku są: sok z maliny kraśnickiej (najwyższa ocena wśród 61,8% mieszkańców obszaru LGD i 65,5% badanych z Miasta Kraśnik), malinoweczka oraz syrop z maliny kraśnickiej.

Są to jednak produkty znane jedynie mieszkańcom powiatu kraśnickiego, co potwierdzają badania przeprowadzone wśród mieszkańców powiatów sąsiadujących z obszarem LGD Ziemi Kraśnickiej. W grupie tej, rozpoznawalność tradycyjnych produktów z obszaru LGD jest na bardzo niskim poziomie, co świadczy o braku efektu rozlewania się (spill over) informacji o zasobach turystycznych LGD na obszary z nim sąsiadujące.

4.2 Grupy docelowe szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR:

Młodzież do 25 roku życia

Diagnoza - Stosunek osób w wieku przedprodukcyjnym do osób w wieku poprodukcyjnym jest niekorzystny (dużo mniej młodych). Stosunkowo duża liczba osób bezrobotnych w wieku do 25 lat- wskaźnik jest mniej korzystny od wskaźnika dla powiatu. Ograniczenie dostępu do usług (edukacji pozaszkolnej, rekreacji, rozrywki) ze względu na miejsce zamieszkania na terenach wiejskich z ograniczoną komunikacją zbiorową. Oferta lokalna (zajęcia, infrastruktura, możliwości ciekawego spędzania czasu) ograniczone głównie do miejscowości gminnych przy GOK i GBP.

Partycypacja - W ankiecie wsparcie osób do 25 roku życia było często wskazywaną opcją po elementach związanych z przedsiębiorczością. Warsztaty na spotkaniach w gminach – wskazywano na brak oferty atrakcyjnego spędzania czasu dla młodzieży, problemy z wyalienowaniem młodych ludzi, zanik umiejętności interpersonalnych w obszarze kontaktu z rówieśnikami. Warsztaty przyszłościowe na spotkaniach z młodzieżą potwierdziły że młodzież nie ma zorganizowanej ogólnodostępnej oferty aktywizacji poza szkołą i GOK/GBP.

¹ Na podstawie: Gmina Zakrzówek. "W Dolinie Bystrzycy".

² Na podstawie " Strategia Kreacji Zintegrowanych Produktów Turystycznych Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej."

Seniorzy

Diagnoza - Wysokie wskaźniki starzenia się społeczności, ograniczenie dostępu do usług, nierozwinięta branża srebrnej gospodarki, brak lokalnej oferty spędzania czasu, zdrowia, rehabilitacji, ograniczone środki NGO na budowanie oferty dla seniorów. Duża liczba osób wśród wspieranych przez opiekę społeczną ze względu na niepełnosprawność.

Partycypacja - Na spotkaniach w gminach wskazywano problemy samotności seniorów, niewystarczającej wsparcie w obszarze czasu wolnego, alienacje społeczną osób starszych, niewykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego seniorów.

Spotkania z NGO i fiszki projektów wskazały pomysły na aktywizację seniorów w ramach projektów grantowych ukierunkowanych na poprawę sytuacji seniorów we wskazanych obszarach problemowych.

Organizacje pozarządowe

Diagnoza – sektor pozarządowy boryka się ze spowolnieniem wywołanym przez ograniczenia pandemii Covid-19, występuje duża aktywność sektora szczególnie w obszarze kultury i tradycji, posiada dostęp do wielu zmodernizowanych świetlic gdzie istnieją możliwości realizacji projektów.

Partycypacja – Na spotkaniach w gminach sygnalizowano potrzeby związane ze wzmocnieniem potencjału NGO poprzez podniesienie kwalifikacji i umiejętności w wielu obszarach. Warsztaty przyszłościowe pokazały gotowość sektora do realizacji operacji dla podniesienia potencjału osób młodych i seniorów, fiszki projektowe pozwoliły określić jakie potrzeby istnieją w NGO.

Przedsiębiorcy

Diagnoza – większość firm to firmy mikro i małe. Dominują tradycyjne nieinnowacyjne sektory usług jak budownictwo i handel, niewielki udział sektora gastronomii, turystyki i rekreacji. Na terenie LGD wskazano dobre warunki do rozwoju sektora rekreacji, wypoczynku oraz wzrastające zapotrzebowanie na usługi srebrnej gospodarki, rośnie liczba firm na terenie LGD.

Partycypacja – ankieta wskazuje jednoznacznie, że mieszkańcy oczekują wsparcia sektora gospodarki, spotkania w gminach oraz warsztaty przyszłościowe określają istniejące firmy jako mające największe szanse na wprowadzenie trwałej zmiany na rynku pracy, wskazywano na sektor turystyczny i srebrnej gospodarki jako najbardziej perspektywiczne oraz na rozwój agroturystyki i zagród edukacyjnych jako szansę na dodatkowe dochody w rolnictwie.

Samorządy i ich jednostki

Diagnoza – LGD współpracuje z wszystkimi jednostkami samorządu na swoim terenie. Gminy sygnalizują potrzeby zarówno z obszaru rozwoju infrastruktury rekreacji i turystyki, jak też dostępności.

Partycypacja – Ankieta wskazuje jako największa potrzebę rozwój infrastruktury rekreacji i turystyki, na warsztatach przyszłościowych oraz przy okazji ustalania budżetu zdecydowano o przeznaczeniu środków na wsparcie małej ogólnodostępnej infrastruktury rekreacji i turystyki. Na spotkaniu z przedstawicielami samorządów dyskutowano o nowych możliwościach jakie daje opracowanie koncepcji Smart Village. Samorządy zadeklarowały gotowość do współpracy przy realizacji koncepcji SV. Oczekuje się także, że realizacja koncepcji przyczyni się do wzmocnienia synergii i rozwoju innowacji.

4.2.1 Grupy osób w niekorzystnej sytuacji

Diagnoza LSR wskazuje, że grupę w niekorzystnej sytuacji stanowią: **kobiety i rolnicy z małych gospodarstw**. Są to osoby, które ze względu na czynniki od nich niezależne nie mają takich samych szans jak inne grupy społeczne na obszarze LSR.

Kobiety:

W strukturze aktywności ekonomicznej ludności LSR, ilustrowanej przy zastosowaniu kluczowych wskaźników (wskaźnik zatrudnienia, współczynnik aktywności zawodowej, stopa bezrobocia), wyraźnie daje się zauważyć przewaga aktywności mężczyzn nad kobietami. Stopa bezrobocia wśród kobiet wolniej się obniża, kobiety stanowią większość wśród osób bezrobotnych w wieku produkcyjnym, a także większość wśród osób niepełnosprawnych. Ponadto mieszkanki LSR zmagają się z gorszym niż w mieście dostępem do infrastruktury publicznej, możliwości podnoszenia kwalifikacji, dostępem do kultury i rozrywk, możliwości korzystania z obiektów sportowych i rekreacyjnych, możliwość uzyskiwania dodatkowych dochodów poza rolnictwem.

Rolnicy z małych gospodarstw:

Na obszarze LSR ponad 80 % gospodarstw to gospodarstwa małe (do 10ha). Rosnące koszty produkcji, słabnące zyski, w tym niskie ceny skupu powodują, że w szczególnie trudnej sytuacji znajdują się małe gospodarstwa rolne, dla których szansą na dodatkowe źródło dochodu może stanowić agroturystyka, zagrody edukacyjne, dystrybucja produktów lokalnych w związku dużą atrakcyjnością turystyczną i przyrodniczo – kulturową obszaru LSR.

Partycypacja – dużo wskazań na pozycje związane z rozwojem gospodarki w ankiecie - tak aby ograniczyć problem bezrobocia i niskich płac na terenie LGD, warsztaty przyszłościowe wskazują na potrzebę rozwoju sektora wypoczynku i srebrnej gospodarki, agroturystyki, zagród edukacyjnych.

4.3 Innowacyjne elementy w kontekście lokalnym

Planujemy zastosować wypracowaną podczas przeprowadzonych konsultacji społecznych naszą definicję innowacyjności w następujących przedsięwzięciach: P.1.1,P.1.2 i P.2.1, P.2.2 (szerzej opisano w rozdziale 6). Ponadto koncepcje Inteligentnych Wiosek będą zawierać innowacyjne rozwiązania i propozycje.

4.4 Współpraca z innymi podmiotami terytorialnymi:

LGD wesprze zarówno lokalne, jak i ponadlokalne inicjatywy poprzez realizację projektów w partnerstwie z podmiotami z obszaru LSR oraz realizację projektów partnerskich krajowych i międzynarodowych, które będą m.in. kontynuacją zrealizowanych projektów współpracy.

W LSR uwzględniono wykorzystanie wsparcia finansowego z programów krajowych i regionalnych, które nie wdrażają instrumentu RLKS, ale w ramach których planowane są nabory w których LGD jako stowarzyszenie może wziąć udział. LGD planuje też aplikować o środki z programów UE na zasadach ogólnych, a także z innych źródeł, które opisano szczegółowo w rozdziale 5.

LGD ukierunkowała rozwój obszaru w oparciu o przedsiębiorczość z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego. Tym samym kierunki rozwoju przedsiębiorczości uwzględniają sytuację lokalną m.in. posiadane zasoby przyrodnicze i kulturowe oraz popyt na usługi określonego rodzaju (srebrna gospodarka, gospodarka wolnego czasu itp.)

Ważna dla realizacji LSR jest współpraca z innymi podmiotami terytorialnymi jak gminy czy ZIT MOF Kraśnika. Partnerzy z sektora publicznego otrzymają wsparcie na realizację operacji w zakresie małej infrastruktury. Na etapie konsultacji przedstawiciele samorządów zgłosili gotowość do wspierania powstawania na swoim terenie koncepcji Smart Village.

Strategia Miejskiego Ośrodka Funkcjonalnego Kraśnika obejmuje wykonanie aplikacji ułatwiającej komunikację na terenie LGD, podjęto wstępne rozmowy aby ujednoczyć oba projekty tak aby łatwo służyły mieszkańcom zarówno MOF jak i LGD.

4.5 Kluczowe wskaźniki

Wszystkie gminy LSR są zagrożone trwałą marginalizacją według <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/krajowa-strategia-rozwoju-regionalnego>

Wskaźnik 5.2 Bezrobotni na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 4,09– obliczono wg. następującego wzoru $5 \times (1 - 0,015 \times 36881 / 3054)$

Wskaźnik kryterium 5.3. Dochód podatkowy na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 4,29 – obliczono na podstawie następującego wzoru $3750 / 875$

Wskaźnik kryterium 5.4. Środowiskowa pomoc społeczna na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 4,67 - obliczono na podstawie wzoru $6 \times (1 - 0,015 \times 59\,428 / 4\,007)$

Wskaźnik kryterium 5.5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 4,42 – obliczono wg wzoru: $30 \times (1 - 0,35 \times 59\,428 \text{ os.} / 24\,393 \text{ os. w wieku nieprodukcyjnym})$.

Wskaźnik kryterium 5.6. Migracje na obszarze LSR według stanu na koniec 2020 r. wynosi 4,32 - obliczono wg wzoru $4 \times (1 - 40 \times (403 - 520) / 59\,428)$

Wskaźnik kryterium 5.7. Przedsiębiorczość na obszarze LSR wg stanu na koniec 2020 roku wynosi 3,93 – obliczono na podstawie następującego wzoru $(0,25 \times 59\,428) / 3777$

Rozdział V Spójność, komplementarność i synergia

5.1 Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami w szczególności strategiami rozwoju województwa/ województw poprzez porównanie celów i założeń tych dokumentów z celami LSR i wykazanie ich spójności.

Uwzględniając obszary strategicznej interwencji o znaczeniu krajowym, wskazane w KSRR 2030, wszystkie gminy należące do Stowarzyszenia i współtworzących obszar LSR stanowią obszary zagrożone trwałą marginalizacją. Ramy i uwarunkowania rozwoju regionu wyznacza strategia wojewódzka. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku została przyjęta Uchwałą Nr XXIV/406/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 29.03.2021 r. W SRWL 2030, poza odwołaniem do OSI krajowych, wyznaczono ramy regionalnych obszarów strategicznej interwencji adekwatne do diagnozy i specyfiki województwa. Odnosząc się do uwarunkowań regionalnych, obszar LGD Ziemi Kraśnickiej funkcjonalnie obejmuje teren OSI ROZTOCZE a dwie gminy Annopol i Gościeradów do OSI POWIŚLE, trzy Gminy, tj. Gmina Kraśnik, Gmina Dzierzkowice i Urzędów wraz z miastem Kraśnik, dodatkowo współtworzą Miejski Obszar Funkcjonalny Kraśnika. W SRWL 2030 przyjęto priorytet rozwoju dla OSI ROZTOCZE, którym jest „**Spoleczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej.**” Kierunki interwencji / tematyczne obszary wsparcia OSI, w kontekście realizacji celów SRWL 2030, ważne w kontekście działalności LGD i komplementarności interwencji podejmowanej na obszarze LSR to m.in. :

1.1 Poprawa konkurencyjności gospodarstw rolnych; Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej jako istotnego elementu regionalnej oferty turystycznej oraz ważnego czynnika poprawy ekonomicznej gospodarstw rolnych

3.3 Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej

3.4 Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu

Ważne kierunki rozwoju to również kreowanie, rozwijanie oferty i infrastruktury ośrodków łączących funkcje edukacyjne, kulturalne i rekreacyjne, wykorzystujących nowe trendy w turystyce; rozwijanie produktów i oferty wydarzeń wykorzystujących unikalne zasoby lokalne (np. kuchnię, wydarzenia historyczne, tradycje, materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe, walory środowiskowe, wydarzenia związane z przejawami współczesnej twórczości artystycznej, wydarzenia sportowe); Organizacja punktów usług i obsługi turystycznej dla turystyki zmotoryzowanej (np. caravanning, turystyka motocyklowa); Rozwój infrastruktury sprzyjającej tworzeniu zróżnicowanej oferty opartej o różne formy turystyki (np. kajakową, rowerową, nordic walking, konną, kulturową, historyczną, przyrodniczą, kulinarną itp.); Wspieranie rozwoju przemysłów kreatywnych oraz przemysłów kultury, przedsiębiorczości bazującej na lokalnych zasobach, dziedzictwie kulturowym i usługach edukacyjnych; Ochrona zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym poprzez rozwijanie funkcji użytkowej obiektów kulturowych

Dla OSI POWIŚLE, przyjęto priorytet „**Spoleczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego obszarów nadwiślańskich.**” dla którego zbieżne z LSR kierunki interwencji są podobne, dochodzi jeszcze obszar wsparcia **1.2 Rozwój przedsiębiorczości wykorzystującej surowce rolne, Rozwój infrastruktury i obiektów przechowalniczych.**

Oprócz Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030 nowa LSR Ziemi Kraśnickiej jest zgodna z trzema dokumentami o charakterze ponadlokalnym z obszaru LGD Ziemi Kraśnickiej. Wszystkie te dokumenty są zgodne z LSR Ziemi Kraśnickiej poprzez skierowanie na realizację podobnych celów. Komplementarność tych dokumentów polega na nieco innym sposobie realizacji celów, wspieraniu różnych podmiotów na drodze realizacji celów jak również uzupełniających się sposobów działania.

TABELA 20 SPÓJNOŚĆ LSR Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI DOTYCZĄCYMI OBSZARU LSR.

LP.	Cele LSR	Przedsięwzięcia LSR	Dokumenty, dla których określono spójność planowanych do realizacji w LSR przedsięwzięć z celami dokumentów planistycznych
1	LSR		Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030.
2	Cel szczegółowy C.1 Inkluzywne społeczeństwo	Przedsięwzięcie P.1.1 Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej inkluzywność Przedsięwzięcie P.1.2 Inwestycje	Cel strategiczny 4 SPOŁECZEŃSTWO Wzmacnianie kapitału społecznego będzie realizowany dzięki osiągnięciu

	obywatelskie	nieinfrastrukturalne wspierające inkluzywność Przedsięwzięcie P.1.3 Wzmacnianie potencjału inkluzywności na terenie LSR "Kluby wiejskie" Przedsięwzięcie P.1.4 Infrastruktura wzmacniająca inkluzywność Przedsięwzięcie P.1.5 Smart Village	następujących celów operacyjnych: 4.1. Rozwijanie kapitału ludzkiego 4.3. Włączenie i integracja społeczna Cel strategiczny 3 GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu 3.3. Promocja i rozwój usług prozdrowotnych, uzdrowiskowych oraz gospodarki senioralnej
3	Cel szczegółowy C.2 Wypoczynek z naturą w tle	Przedsięwzięcie P.2.1. Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej ofertę aktywności/ wypoczynku na terenie LSR Przedsięwzięcie P.2.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne mapa produktów i atrakcji Przedsięwzięcie P.2.3 Wzmacnianie oferty zdrowej aktywności na terenie LSR Przedsięwzięcie P.2.4 Infrastruktura wzmacniająca ofertę rekreacji , turystyki na obszarze LSR Przedsięwzięcie P.2.5 Rozwój partnerstw i oferty turystycznej w oparciu o produkty lokalne	Cel strategiczny 3 GOSPODARKA Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu będzie osiągnany dzięki realizacji następujących celów operacyjnych: 3.2. Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw 3.4. Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu
4	LSR		Strategia Rozwoju Ponadlokalnego obszaru obejmującego miasto Kraśnik, Gminę Kraśnik, Gminę Annapol, Gminę Dzierzkowice, Gminę Gościeradów, Gminę Trzydnik Duży, Gminę Urzędów, Gminę Wilkołaz, Gminę Zakrzówek na lata 2021-2027, z perspektywą do 2035 roku.
5	Cel szczegółowy C.1 Inkluzywne społeczeństwo obywatelskie	Przedsięwzięcie P.1.1 Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej inkluzywność Przedsięwzięcie P.1.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne wspierające inkluzywność Przedsięwzięcie P.1.3 Wzmacnianie potencjału inkluzywności na terenie LSR "Kluby wiejskie" Przedsięwzięcie P.1.4 Infrastruktura wzmacniająca inkluzywność Przedsięwzięcie P.1.5 Smart Village	Cel strategiczny 1 Wysoka jakości życia mieszkańców realizowany przez kierunki działań: Wzrost aktywności społecznej mieszkańców Efektywna opieka senioralna
6	Cel szczegółowy cC2 Wypoczynek z naturą w tle	Przedsięwzięcie P.2.1. Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej ofertę aktywności/ wypoczynku na terenie LSR Przedsięwzięcie P.2.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne mapa produktów i atrakcji Przedsięwzięcie P.2.3 Wzmacnianie oferty zdrowej aktywności na terenie LSR Przedsięwzięcie P.2.4 Infrastruktura wzmacniająca ofertę rekreacji , turystyki na obszarze LSR Przedsięwzięcie P.2.5 Rozwój partnerstw i oferty turystycznej w oparciu o produkty lokalne	Cel Strategiczny 2 Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka lokalna realizowany przez kierunki działań: Poprawa aktywności gospodarczej mieszkańców. Cel Strategiczny 2 Atrakcyjna przestrzeń i czyste środowisko realizowany przez kierunki działań: Rozwinięta infrastruktura turystyczno-rekreacyjna.

7	LSR		Strategia Rozwoju Powiatu Kraśnickiego na lata 2016-2022 z perspektywą do roku 2025
8	Cel szczegółowy C.1 Inkluzywne społeczeństwo obywatelskie	Przedsięwzięcie P.1.1 Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej inkluzywność Przedsięwzięcie P.1.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne wspierające inkluzywność Przedsięwzięcie P.1.3 Wzmacnianie potencjału inkluzywności na terenie LSR "Kluby wiejskie" Przedsięwzięcie P.1.4 Infrastruktura wzmacniająca inkluzywność Przedsięwzięcie P.1.5 Smart Village	Priorytet III Bezpieczny powiat Cel operacyjny III.2 Ograniczenie zjawisk wykluczenia społecznego.
9	Cel szczegółowy C.2 Wypoczynek z naturą w tle	Przedsięwzięcie P.2.1. Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej ofertę aktywności/ wypoczynku na terenie LSR Przedsięwzięcie P.2.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne mapa produktów i atrakcji Przedsięwzięcie P.2.3 Wzmacnianie oferty zdrowej aktywności na terenie LSR Przedsięwzięcie P.2.4 Infrastruktura wzmacniająca ofertę rekreacji, turystyki na obszarze LSR Przedsięwzięcie P.2.5 Rozwój partnerstw i oferty turystycznej w oparciu o produkty lokalne	Priorytet I KONKURENCYJNA GOSPODARKA Stwarzanie korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości Promocja zatrudnienia oraz rozwój lokalnego rynku pracy Rozwój rolnictwa i kreowanie pozarolniczych źródeł dochodu Priorytet I V Promocja i współpraca Cel operacyjny IV.2. Rozwój turystyki Cel operacyjny IV.3. Animowanie współpracy ponadlokalnej

Źródło: opracowanie własne.

Cele i przedsięwzięcia nowej LSR są też zgodne z dokumentami strategicznymi gmin wchodzących w skład LGD.

Zgodność z celami określonymi w programach, z których finansowana będzie LSR.

Lokalna Strategia Rozwoju jest zgodna z celem szczegółowym WPR czyli SO8 Promowanie zatrudnienia, wzrostu, równości płci, w tym udziału kobiet w rolnictwie, włączenia społecznego i rozwoju lokalnego na obszarach wiejskich, w tym biogospodarki o obiegu zamkniętym i zrównoważonego leśnictwa.

CS 8.P 10. Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich realizuje Cel 1 LSR poprzez włączenie grup w niekorzystnej sytuacji oraz seniorów i młodych.

CS 8.P 12. Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność – zgodność poprzez aktywizację młodych ludzi w ramach przedsięwzięcia P.1.2. i P.1.3 LSR.

CS 8.P 4. Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej przedsięwzięcie P.2.4 LSR.

CS 8.P 9. Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów w ramach obu celów działania P.1.1. P.1.2 LSR.

CS 8.P 11. Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego – poprzez przygotowanie koncepcji Smart Village w P.1.5 LSR.

CS 8.P 6. Poprawa dostępu do usług publicznych w zakresie opieki, zdrowia, kultury i dziedzictwa kulturowego - P 2.5 LSR

CS 8.P 6. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym P.2.1 LSR w zakresie krótkich łańcuchów dostaw.

Komplementarność i synergia pomiędzy celami LSR i pozostałych dokumentów.

Cele i przedsięwzięcia LSR będą finansowane głównie z środków dedykowanych RLKS czyli z Planu Strategicznego dla WPR 2023-2027. Jak wykazano wyżej cele i przedsięwzięcia LSR są spójne z celami zawartymi w innych dokumentach strategicznych, które wyznaczają ramy realizacji działań dla innych kluczowych podmiotów na obszarze LSR-są to poszczególne Gminy oraz Starostwo Powiatowe w Kraśniku. Komplementarność w tym przypadku będzie dotyczyć różnych operacji, realizowanych przez różne podmioty ale służące realizacji podobnych celów. Przykłady komplementarności pomiędzy

przedsięwzięciami realizowanymi przez różne podmioty widzimy porównując plany gmin czy starostwa w zakresie inwestycji. Samorządy mogą realizować operacje inwestycyjne z Programu Inwestycji Strategicznych Polski Ład np. w zakresie Rozwoju lokalnej przedsiębiorczości poprzez inwestycje w przygotowanie terenów inwestycyjnych natomiast LGD poprzez wsparcie rozpoczynania i rozwoju działalności gospodarczej wspiera lokalne firmy lub osoby, które zamierzają rozpocząć lub rozwijać działalność gospodarczą.

Podobnym przykładem może być wsparcie z Funduszy unijnych Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 gdzie za pośrednictwem szeregu instrumentów finansowych Zarząd Województwa wspiera przedsiębiorców. W ramach Działania FELU.02.06 Inwestycje rozwojowe w MŚP możliwe jest aby przedsiębiorcy z terenu LGD pozyskiwali fundusze na inwestycje w środki trwałe, w tym infrastrukturę badawczą, w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach bezpośrednio związane z działaniami badawczymi i innowacyjnymi. Komplementarne do tego działania są przedsięwzięcia 1.1 oraz 2.1 LSR przewidujące wsparcie osób i firm zamierzających podjąć inwestycje w środki trwałe ale bez konieczności wykazania, że są bezpośrednio związane z działaniami badawczymi. Oba sposoby wsparcia przedsiębiorczości są komplementarne.

Przedsięwzięcie 1.3 oraz 2.3 LSR wspierają działania organizacji pozarządowych w formie grantów najczęściej w oparciu o infrastrukturę wybudowaną lub wyremontowaną przez samorządy ze środków własnych lub Unii Europejskiej czy funduszy krajowych.

Przedsięwzięcie 1.2 nastawione jest na wsparcie seniorów i młodzieży między innymi w obszarze wykluczenia komunikacyjnego. Podjęte działania miękkie czyli opracowanie aplikacji internetowej „Lokalny autostop” uzupełnia działania przewidziane w opracowywanej strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Kraśnik³ dotyczących wspólnej komunikacji miejskiej miasta Kraśnika i 3 gmin obszaru LSR. W obu projektach przewidziano aplikację o podobnych funkcjonalnościach. Komplementarność zostanie zapewniona przez rozciągnięcie działania programu na cały obszar nie tylko LGD ale i powiatu. Mamy tu do czynienia także z elementem synergii. Dzięki wdrożeniu aplikacji w jej zasięgu znajdują się nie tylko gminy obszaru LSR ale też miasto powiatowe.

Smart Village to nowy sposób myślenia o rozwoju obszarów wiejskich, należy się spodziewać, że miejscowości objęte koncepcją SV będą rozwijać się w sposób bardziej planowy, harmonijny i nowoczesny. Dzięki koncepcji, która pomoże wyznaczyć kierunki rozwoju. W działaniu 1.5 LSR przewiduje grant na wykonanie koncepcji SV. Komplementarność polega na wykorzystaniu środków z LGD na przygotowanie koncepcji, którą realizować mogą samorządy, rolnicy oraz przedsiębiorcy wraz z ngo za pomocą dowolnych środków własnych i zewnętrznych. LGD dodatkowo wspierać będzie operacje przewidziane do realizacji na obszarze obowiązywania koncepcji SV poprzez premiowanie operacji na ocenie według lokalnych kryteriów wyboru.

Zasadniczo planuje się, aby głównym źródłem finansowania przedsięwzięć realizowanych w ramach SV oprócz środków WPR były środki UE w ramach Funduszy Europejskich dla Lubelskiego, w szczególności przeznaczone na „wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich, cyfryzacji i innowacji”. Poza wskazanym źródłem przewiduje się także możliwość współfinansowania projektów ze źródeł sektorowych (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Fundusz Sprawiedliwości itp.) Taki montaż finansowy uwzględniający różne metody pozyskiwania środków finansowych, wskazuje wprost na komplementarność przyjętych rozwiązań

Cele i przedsięwzięcia LSR na których realizację wnioskodawca zamierza ubiegać się o wsparcie z innych programów /strategii.

1. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich , Priorytet Aktywne społeczeństwo Projekty realizowane w ramach tego Priorytetu powinny angażować obywateli w różnej formie, dając im możliwość aktywnego działania oraz łączenia aktywności ze zdobywaniem wiedzy w sferze działań obywatelskich. Priorytet Aktywni obywatele Projekty realizowane w ramach tego Priorytetu powinny przyczyniać się do zwiększenia zaangażowania obywateli w życiu publicznym. **Aplikowanie w ramach celu 1 LSR.**

³ Trwają prace nad strategią ZIT MOF rozmowy prowadzono w trakcie konsultacji dokumentu.

2. Priorytet VIII: Zwiększenie spójności społecznej Cel Polityki: 4 Europa o silniejszym wymiarze społecznym Cel Szczegółowy: 4h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji Działanie 8.1 Aktywizacja społeczna i zawodowa. 3. Podnoszenie świadomości na temat przepisów i polityk antidyskryminacyjnych; współpraca ze społecznościami lokalnymi, społeczeństwem obywatelskim (w tym organizacjami pozarządowymi) i partnerami społecznymi w celu zwalczania dyskryminacji, w tym działania promocyjne, kampanie informacyjne i inicjatywy informacyjne z udziałem „ambasadorów” (osób uznanych i szanowanych w społeczności docelowej). **Aplikowanie w ramach celu 1 LSR.**

Uzasadnienie – LGD będzie ubiegać się o środki ze względu na konieczność wspierania aktywności i potencjału trzeciego sektora oraz lokalnych liderów i społeczników. Diagnoza wskazuje na wielką rolę jaką podmioty 3 sektora mają do odegrania w realizacji LSR i wsparcia grup docelowych.

3. Narodowy/ Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej- konkursy z zakresu podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej, upowszechnianie wiedzy, aktywizacja społeczna, budowanie społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie postaw proekologicznych społeczeństwa (w tym dzieci i młodzieży) w zakresie tematyki: przeciwdziałania emisjom, odnawialnych źródeł energii i niskoemisyjnego transportu, zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska i gospodarki wodnej. **aplikowanie w ramach celu 2 LSR**

4. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 Cel Szczegółowy: 4 (vi) wzmocnienie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznemu i innowacjach społecznych Działanie 7.9 Zrównoważony rozwój dziedzictwa kulturowego. 8. Wsparcie dla fundacji kulturalnych, agencji i stowarzyszeń, które mobilizują nowych odbiorców za pomocą narzędzi i usług cyfrowych, ze szczególnym uwzględnieniem ułatwiania integracji osób znajdujących się w trudniejszej sytuacji. – **aplikowanie w ramach celu 2 LSR**

Uzasadnienie - diagnoza wskazuje na możliwości jakie daje wykorzystanie lokalnych zasobów do rozwoju rekreacji i turystyki, LGD będzie podejmowała działania aby pomnażać komplementarne do środków na wdrażanie LSR innych funduszy związanych z rozwojem sektora wypoczynku. Takie działania przyczynia się do lepszej sytuacji podmiotów działających w sektorze w tym gospodarstw agroturystycznych czy zagród edukacyjnych.

5.2 Opis sposobu integrowania sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.

Komplementarność przedsięwzięć

Wszystkie przedsięwzięcia współdziałają ze sobą w osiąganiu wyznaczonego celu przyczyniając się do osiągnięcia synergii. Przedsięwzięcia są ze sobą komplementarne i wzajemnie się uzupełniają. Cel pierwszy „Inkluzywne społeczeństwo obywatelskie”- na podstawie diagnozy oraz konsultacji społecznych określono grupy zagrożone wykluczeniem z normalnego funkcjonowania w społeczności. Badania wykazały że są to młodzi mieszkańcy obszaru oraz seniorzy, jak również osoby w niekorzystnej sytuacji (kobiety i rolnicy z małych gospodarstw). Badania wskazały również na duży potencjał organizacji pozarządowych, które mogą poprzez swoje działania ograniczyć negatywne zjawiska. Zdiagnozowano również niewystarczającą ofertę firm w zakresie srebrnej gospodarki oraz kilku innych zakresów PKD mogących przyczynić się do poprawy sytuacji grup określonych jako zagrożone wykluczeniem. Spotkania partycypacyjne oraz diagnoza wskazały również braki w małej infrastrukturze oraz innych rozwiązaniach związanych z dostępnością. Poszczególne przedsięwzięcia odpowiadają na zdiagnozowane problemy. Przedsięwzięcie 1.1 wspiera przedsiębiorczość w zakresie srebrnej gospodarki i innych zakresów bezpośrednio związanych z celem. P.1.2 to innowacyjny pomysł rozwiązań cyfrowych ograniczających wykluczenie komunikacyjne skierowane w szczególności do młodych jak i innych grup zagrożonych wykluczeniem. P.1.3 skierowane jest głównie do ngo, aby po pierwsze wzmocnić ich potencjał a w drugiej kolejności dać narzędzia w postaci grantów i na operacje wspierające grupy docelowe LSR. Samorządy w P.1.4 zaangażują się w poprawę dostępności małej infrastruktury i budynków publicznych. Piąte działanie w ramach celu to koncepcje SV. Wsparcie, które otrzymają lokalni liderzy i NGO pomoże aktywnie uczestniczyć w planowaniu koncepcji Smart Village. Realizacja koncepcji przyczyni się do zwiększenia aktywności różnych sektorów. Lokalni liderzy i NGO odegrają kluczową rolę w realizacji wsparcia dla grup w niekorzystnej sytuacji a obszar SV ma szansę stać się miejscem realizacji kluczowych projektów w tym z zakresu małej infrastruktury. Wszystkie działania przyczynią się do realizacji celu jakim jest włączenie i aktywizacja grup zdiagnozowanych w LSR tworząc synergię. W ramach celu zaangażowano wszystkie 3 sektory

Cel drugi „Wypoczynek z naturą w tle” odpowiada na zdiagnozowane problemy takie jak wyludnianie się obszaru, niewielką ilość dobrze płatnych i perspektywicznych miejsc pracy na terenie LSR. Ograniczenia z jakimi borykają się rolnicy posiadający

małe gospodarstwa oraz osoby poszukujące dobrej pracy. Przedsięwzięcie P.2.1 skierowane jest właśnie na wsparcie tych grup ze szczególnym uwzględnieniem osób młodych. O wsparcie będą mogli ubiegać się mieszkańcy mający pomysł na działalność gospodarczą w zakresie usług spędzania wolnego czasu i pokrewnych, rolnicy zamierzający utworzyć gospodarstwo agroturystyczne lub zagrodę edukacyjną. Przewidziano też wsparcie dla partnerstwa w ramach Krótkich Łańcuchów Żywnościowych. Cel 2 skierowany jest nie tylko na wsparcie grup w niekorzystnej sytuacji czy ograniczenie negatywnych zjawisk. Skierowany jest też na wykorzystanie endogenicznych zasobów terenu LGD Ziemi Kraśnickiej. Są to wymienione w diagnozie walory przyrodnicze, naturalne, kultury, tradycji oraz ludzkie w postaci chociażby dużej liczby KGW i innych NGO kultywujących tradycje, rozwijających lokalne i tradycyjne produkty. P.2.2 poprzez realizację operacji własnej pozwoli na opracowanie cyfrowej mapy terenu LSR z oznaczeniem wszelkich atrakcji, miejsc ciekawych przyrodniczo. Przyczyni się to do wyekspozowania lokalnego bogactwa dla miejscowych i przyjezdnych. Mapa obejmie także ofertę istniejących oraz stworzonych także przy pomocy środków z LGD przedsiębiorstw i gospodarstw posiadających ofertę wypoczynku, rekreacji czy turystyki.

Projekty grantowe realizowane w ramach P.2.3 wzmocnią będą ofertę spędzania wolnego czasu na terenie LSR oraz promować zdrowe i proekologiczne działania. Nastąpi wsparcie lokalnych produktów w tym kulinarnych.

Samorządy w ramach P.2.4 poprawią infrastrukturę rekreacji i wypoczynku na terenie LGD. P.2.5 to projekty partnerskie związane z wzmocnieniem oferty spędzania wolnego czasu. Także w ramach tego celu zaangażowano wszystkie trzy sektory.

Oba cele nawzajem się uzupełniają kierując różnorodne wsparcie dla grup w niekorzystnej sytuacji, wspierając społeczeństwo obywatelskie przez wsparcie organizacji pozarządowych i podnosząc poziom życia na terenie LGD tym samym ograniczając negatywne trendy jak wyludnianie się obszaru. Ciekawą ideą spajającą oba cele i wiele przedsięwzięć będzie wykonanie koncepcji SV które obejmą w swoim planowaniu zarówno społeczne jak i infrastrukturalne potrzeby mieszkańców a w LSR przewidziane do realizacji z obu celów (obszarów tematycznych)

Korzyści z podejścia LEADER

Pierwszą z grup, która zostanie wsparta w sposób możliwy tylko za pośrednictwem LEADER są rolnicy z małych gospodarstw, obecnie poza LGD nie ma możliwości dofinansowania zakładania działalności gospodarczej przez osoby ubezpieczone w KRUS, zakładania gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych. Takie wsparcie zapewnia nowa LSR. Jedynie w LSR wsparcie dotacyjne może otrzymać istniejący KŁŻ jako partnerstwo.

Grupy w niekorzystnej sytuacji oraz młodzież i seniorzy mimo że mogą liczyć na wsparcie z różnych kierunków w ramach LSR wspierane będą głównie w ramach projektów, które realizować będą lokalne NGO co sprawi, że będą realizowane blisko adresata (lokalne świetlice i infrastruktura). Ograniczona zostanie konieczność dojazdu, transportu itp.

LSR umożliwi realizację projektów w partnerstwie i partnerskich co wpłynie na możliwość realizacji działań obejmujących kilka gmin a więc wykraczający poza obszar jednego samorządu. Poprzez wsparcie sektora społecznego i przedsiębiorczości uzyskany zostanie dalszy wzrost zaangażowania społecznego z ograniczonym wsparciem samorządów i sektora publicznego.

Uzasadnienie doboru zakresów

Zdecydowano się na wybór poniższych zakresów wsparcia ze względu na wyniki diagnozy a w jeszcze większym stopniu działań partycypacyjnych. Ograniczona liczba zakresów wynika z ograniczonej puli środków. Przyjęto zasadę, że jeśli na etapie konsultacji społecznych nie znajdują się podmioty mogące być adresatami środków wsparcie nie będzie zaplanowane.

Rozwój przedsiębiorczości, w tym rozwój biogospodarki lub zielonej gospodarki.

Zakres wybrano ze względu na duże zainteresowanie dofinansowaniem obecnie oraz w poprzednim okresie realizacji LSR, wyraźne zaakcentowanie w procesie partycypacji wagi rozwoju gospodarczego dla mieszkańców obszaru, rozwoju przedsiębiorczości na terenie LGD.

Rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych w zakresie gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych – znaleziono potencjalnych adresatów wsparcia zarówno dla gospodarstw agroturystycznych jak zagród edukacyjnych. Diagnoza wykazała duży potencjał do rozwoju sektora wypoczynku, duże zasoby związane z tradycją i kulturą, w pewnym stopniu rozwiniętą infrastrukturę turystyki. Na obszarze LSR dominują małe gospodarstwa rolne a ich właściciele i domownicy szukają możliwości rozwoju.

Rozwój współpracy w ramach krótkich łańcuchów żywnościowych – znaleziono potencjalnych adresatów wsparcia (na terenie LGD działa partnerstwo zaangażowane w proces partycypacji LSR)

Poprawa dostępu do usług dla lokalnych społeczności, z wyłączeniem inwestycji produkcyjnych – w ramach procesu przygotowania LSR i działań partycypacyjnych zgłoszono potrzeby w zakresie zwiększenia dostępu do usług w tym kultury i dziedzictwa kulturowego, rekreacji i turystyki.

Przygotowanie koncepcji inteligentnej wsi – pomysł spotkał się z zainteresowaniem mieszkańców, ngo i samorządów. Szansa na rozwój współpracy i innowacji dzięki realizacji koncepcji.

Poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej – działania partycypacyjne w szczególności ankieta oraz spotkania na terenach gmin wykazały, że są jeszcze potrzeby w tym zakresie. Dzięki inwestycjom samorządów poprawi się ogólnodostępna infrastruktura związana z dostępnością i małą infrastrukturą rekreacji i turystyki.

Kształtowanie świadomości obywatelskiej o znaczeniu zrównoważonego rolnictwa, gospodarki rolno-spożywczej, zielonej gospodarki, biogospodarki oraz ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego polskiej wsi, a także wzmacnianie programów edukacji liderów życia publicznego i społecznego – diagnoza wskazała na duży potencjał NGO; jednocześnie w czasie działań partycypacyjnych sygnalizowano potrzeby w zakresie zwiększenia kompetencji działaczy społecznych i lokalnych liderów.

Włączenie społeczne osób w niekorzystnej sytuacji – wykazano w diagnozie jak i podczas działań partycypacyjnych, że skierowanie pomocy na osoby w niekorzystnej sytuacji oraz młodzież i seniorów jest potrzebna. Diagnoza wskazuje na szereg barier z którymi borykają się te grupy

Uzasadnienie wyboru dostępnych źródeł finansowania

Głównym źródłem finansowania są środki PS WPR. Dzięki odpowiedniemu wyborowi celów i przedsięwzięć strategii oprócz środków z PS WPR na realizację celów skierowane będą środki własne podmiotów realizujących operacje związane z przedsiębiorczością i rozwojem pozarolniczych funkcji gospodarstw, środki samorządów na wkład własny przy inwestycjach w małą infrastrukturę oraz środki pozyskane przez partnerów. Ważnym czynnikiem będzie finansowanie koncepcji SV, które będzie realizowane przez różne podmioty z różnych źródeł z poza RLKS. Ze względu na zdiagnozowane grupy docelowe LGD poszuka dodatkowego wsparcia w programach regionalnych, FIO czy NFOŚ.

Uzasadnienie przyjętego sposobu wdrażania LSR

LGD Ziemi Kraśnickiej prowadzi działania od 2009 roku, jest rozpoznawalnym najaktywniejszym podmiotem wspierającym lokalny rozwój społeczny i gospodarczy. Nabyte doświadczenie jest wzmacniane opracowaniami zarówno związanymi z ewaluacją jak i zlecanymi badaniami jak chociażby w zakresie turystyki czy wypoczynku. Podejmowane przez LGD i partnerów działania skutkują poprawą stanu infrastruktury publicznej, świadomości i zaangażowania obywatelskiego, zacieśnianiem więzów społecznych. Jednocześnie LGD stało się ważnym podmiotem wspierającym przedsiębiorczość na terenie LGD. Sposób wdrażania nowej LSR obejmuje dotychczasowe doświadczenia LGD, znajomość lokalnych uwarunkowań, wskazania dokumentów ewaluacyjnych a z drugiej strony bieżących działań partycypacyjnych i sporządzonej diagnozy. Ze względu na konieczność skupienia środków na najważniejszych celach ustalono, że LGD zaangażuje się w realizację przedsięwzięć w ramach dwóch obszarów tematycznych, jednego związanego z społeczeństwem obywatelskim i inkluzyjnością a drugiego z poprawą oferty zdrowego spędzania wolnego czasu. Oba obszary w dużej mierze są kontynuacją kierunków działań prowadzonych wcześniej mają jednak nieco inaczej rozłożone akcenty zgodnie z wynikami aktualnej diagnozy, partycypacji oraz ram jakie stawia PS WPR.

Wdrażanie LSR opierać się będzie na ciągłej współpracy z lokalnymi partnerami i animacji lokalnej społeczności. Działania będą podzielone na etapy tak aby w pełni wykorzystywać możliwości zaplanowanych działań. Np. w pierwszej kolejności zostaną wykonane koncepcje SV potem ogłoszone zostaną konkursy na wykonanie małej infrastruktury (premiowane będzie realizowanie pomysłów zawartych w koncepcjach SV) a następnie realizowane będą granty i działania wykorzystujące infrastrukturę.

Podobnie najpierw zostaną podjęte działania wzmacniające liderów i potencjał lokalnych NGO a następnie działania NGO wspierające grupy w niekorzystnej sytuacji.

W międzyczasie realizowane będą operacje własne nastawione na ograniczenie wykluczenia komunikacyjnego i cyfrowego. Cały czas aktualizowana będzie mapa atrakcji obszaru wykonana w ramach P.2.2

Jednym z pierwszych konkursów będą konkursy wspierające tworzenie i rozwój przedsiębiorstw i rozwój pozarolniczych funkcji gospodarstw przewiduje się tutaj wielozakresowe konkursy.

Uzasadnienie doboru dostępnych metod wdrażania operacji w ramach LSR.

LSR jest nastawiona na prowadzenie działań w sposób zintegrowany, stąd połączenie różnych metod wdrażania. LGD posiada duże doświadczenie w projektach grantowych, ich największą zaletą z punktu widzenia NGO jest fakt, że stroną umowy jest LGD – bardziej partner niż instytucja. Oferowane przez LGD wsparcie na każdym etapie przygotowania i rozliczenia wniosków grantowych ogranicza problemy biurokratyczne i zachęca NGO do aplikowania. Ponadto granty wzmacniają samodzielność i niezależność lokalnych NGO.

Nowa LSR będzie promować poprzez kryteria oceny projekty realizowane w partnerstwie, dzięki takim projektom wystąpią efekty synergii a oddziaływanie będzie większe.

Projekty własne mają za zadanie być swoistym „szkieletem” dla pozostałych przedsięwzięć w ramach danego celu, np. mapa atrakcji będzie promować istniejące jak też utworzone w czasie realizacji LSR elementy oferty spędzania czasu wolnego, wydarzenia i atrakcje. Podmioty oferujące atrakcje i ciekawe miejsca będą mogły aktywnie współtworzyć mapę, na bieżąco ją aktualizując.

Wsparcie przedsiębiorczości w ramach poszczególnych celów jest oczekiwane przez lokalną społeczność, wysokość maksymalnego dofinansowania ustalono na drodze konsensusu i dyskusji tak aby wsparciem objąć jak największą liczbę chętnych przy jednoczesnej dużej wartości wsparcia.

Działania animacyjne będą skupione na włączeniu lokalnej społeczności w realizację strategii, jej ewaluację oraz dostosowywanie do zmieniających się okoliczności i uwarunkowań.

Planowane do osiągnięcia w ramach celów i operacji efekty, będą wzmacniane poprzez promocję, wizualizację, budowanie zasobu wiedzy danych organizacji tak aby mogły realizować kolejne operacje już samodzielnie i bez wsparcia ze środków LGD. Prowadzone działania animujące będą docierać z informacją do nowych grup i osób rozszerzając oddziaływanie realizowanych przedsięwzięć i zachęcając do włączenia w działania LGD i partnerów. Końcowym efektem ma być wzrost poziomu życia mieszkańców obszaru ze szczególnym uwzględnieniem osób z grup w niekorzystnej sytuacji oraz młodzieży i seniorów.

Rozdział VI Cele i wskaźniki⁴

6.1 Specyfikacja i opis celów

Cel 1 Inkluzywne społeczeństwo obywatelskie. Cel związany ze stworzeniem lepszych warunków do aktywności społecznej i włączenia jest odpowiedzią na problemy zgłaszane przez mieszkańców. Podczas procesu partycypacji często wskazywano na problemy związane z tym zagadnieniem. Cele szczegółowe odpowiadają konkretnym potrzebom zgłaszanym przez mieszkańców. Grupy docelowe to mieszkańcy, osoby z grup w niekorzystnej sytuacji, młodzież do 25 roku życia, seniorzy oraz organizacje pozarządowe i lokalni liderzy. Obszary interwencji to włączenie, wsparcie sektora społecznego oraz rozwój kapitału społecznego z wykorzystaniem lokalnych zasobów i walorów.

W ramach realizacji celu wsparcie otrzymają grupy takie jak młodzież i seniorzy w Diagnozie (R.4.1.5) opisano istniejącą ofertę dla tych grup. Jest ona nierównomiernie rozłożona i zbyt uboga. Działania przewidziane w ramach realizacji celu są komplementarne do istniejącej oferty. Komplementarność poprzez tworzenie oferty uzupełniającej istniejącą, bardziej innowacyjnej oraz realizowanej bliżej adresata. Całość działań sprawia że oferta się nie dubluje a uzupełnia.

Przedsięwzięcie 1.1 Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej inkluzywność. Grupa docelowa to istniejące firmy branży szeroko rozumianej srebrnej gospodarki, zdrowia, kultury i edukacji zamierzające rozwijać swoją ofertę oraz osoby fizyczne zamierzające rozpocząć działalność w tym zakresie. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: W rozdziale 4.1.3 opisano problemy społeczne w tym te dotyczące grup docelowych (wskaźnik starzenia się). Na terenie LSR firmy z branży srebrnej gospodarki potrzebują wsparcia i rozwoju ponieważ społeczeństwo starzeje się w bardzo dużym tempie (wysoki wskaźnik starzenia). Zmieniają się potrzeby społeczności a część osób jest zagrożona wykluczeniem. Analiza wskazuje na rozwój przedsiębiorczości i aktywność osób w zakresie podejmowania i rozwijania firm (wskaźniki ilości firm i nowozakładanych przedsiębiorstw rosna) R.4.1.2 dlatego można przyjąć, że wsparcie usług branży srebrnej gospodarki znajdzie odpowiednich beneficjentów, którzy przyczynią się poprzez inwestycje i usługi do realizacji celu LSR.

Powiązanie z konsultacjami społecznymi: w procesie partycypacji wskazano, że grupy w niekorzystnej sytuacji oraz osoby młode i seniorzy, nie mają wystarczającego dostępu do usług w tym rehabilitacji, poradnictwa zdrowia, rozwoju osobistego czy usług opiekuńczych. Ponadto w przeprowadzonym badaniu ankietowym wskazywano na wspieranie nowych i istniejących przedsiębiorstw jako jeden z najbardziej pożądaných kierunków w nowej LSR. (R.3.1.3)

⁴ Część szczegółowych danych w formularzy nr. 1 Rozdział Załączniki do LSR.

Przedsięwzięcie 1.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne wspierające Inkluzyjność. W tym przedsięwzięciu zrealizowany będzie projekt własny LGD, polegający na ograniczaniu problemu dostępności komunikacyjnej i cyfrowej poprzez wykonanie aplikacji z informacjami dotyczącymi lokalnych wydarzeń, połączeń komunikacyjnych oraz dostępności usług a także rozpoczęcie operacji „Uniwersytetu wielu pokoleń” (operacja to szereg działań edukacyjnych, integrujących i warsztatowych wspomagających kompetencje cyfrowe (szczególnie seniorów), kształtujące postawy obywatelskie i zachęcające do aktywności społecznej i kulturalnej). Realizacja projektu będzie przygotowywała lokalnych liderów i NGO do realizacji projektów grantowych i innych działań kierowanych przez LGD jak i inne podmioty na teren gmin LGD Ziemi Kraśnickiej. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Dane z gmin wskazują na istnienie kilkudziesięciu miejscowości nieskomunikowanych przez transport publiczny (R.4.1.1), a sprawozdanie z urzędów gmin dotyczące dostępności informuje o wielu potrzebach szczególnie dotyczących dostępności dla osób niewidzących i niedosłyszących (R.4.1.5). Analiza wskazuje na rozwijający się sektor NGO (R 4.1.4), jednak wciąż brakuje lokalnych liderów, i społeczników, ci którzy działają potrzebują się rozwijać. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: Projekt własny był wynikiem dyskusji nad dostępnością podczas spotkań z analizy SWOT, przedstawiany na spotkaniach w gminach oraz analizowany na posiedzeniach grupy roboczej, po jego akceptacji został zaproponowany do realizacji jako operacja własna i został uzupełniony działaniami edukacyjnymi, gdyż mocno wybrzmiał ten temat na spotkaniu z NGO oraz samorządami; ostateczne założenia wypracowano na spotkaniach grupy roboczej i z młodzieżą

Przedsięwzięcie 1.3 Wzmacnianie potencjału inkluzyjności na terenie LSR „Kluby wiejskie”. W ramach projektów grantowych zaproponowano wsparcie po pierwsze na wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych w tym poprzez zakupy wyposażenia, strojów, instrumentów muzycznych. W drugiej kolejności na działania prowadzone przez NGO i instytucje kultury skierowane na wsparcie seniorów (różnorodne pomysły składane poprzez fiszki projektowe) oraz na wsparcie ludzi młodych, kobiet i lokalnych liderów. Przewidziano też grant na działania integrujące społeczność lokalną oraz pokolenia. Nazwa działania „Kluby wiejskie” odzwierciedla potrzebę wypełnienia różnorodną aktywnością istniejących świetlic, remiz i innych budynków czy przestrzeni, służących lokalnym NGO i mieszkańcom do prowadzenia działań wspólnych.

Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Problemy sektora pozarządowego oraz potencjał społeczny opisany jest w rozdziale 4.1.4 diagnozy. Widzimy tam duży potencjał organizacji takich jak KGW i OSP. Które borykają się z szeregiem trudności od potencjału kapitału ludzkiego organizacji poprzez wyposażenie, na finansach kończąc, LGD Ziemi Kraśnickiej jest obszarem o dużym wskaźniku starzenia się i odpływu ludzi młodych. Duża jest aktywność kobiet wiejskich. Dlatego tak ważne jest aby wesprzeć społeczników, którzy wspierać będą konkretne grupy w niekorzystnej sytuacji. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: Na spotkaniach z przedstawicielami samorządów wskazano na brak samodzielności NGO przy realizacji projektów dofinansowanych z UE. Często wskazywano na niski potencjał organizacji, które raczej wolą być beneficjentem pomocy niż samodzielnie realizować operację. Wskazywano również, że w naturalny sposób lokalne NGO pracują z seniorami a często integrują ich w swoich szeregach. Podobnie działania dla młodych wykonywane są przez lokalne NGO oraz instytucje kultury. Zgłoszenia na fiskach oraz spotkania z poszczególnymi grupami pozwoliły zarysować tematykę grantów. Najciekawsze pomysły to: „Współczesny senior” – program zajęć aktywizujących dla osób starszych, „Cyfrowa kronika” – zajęcia integrujące osoby młode i starsze, seniorzy udzielają wywiadów na temat swojej młodości a młodzież zapisuje to w formie cyfrowej, dziesiątki pomysłów na warsztaty, spotkania i inne aktywności dla seniorów. Program spotkań dla młodzieży obejmujący aktywności od sportowo rekreacyjnych po spotkania ze znanymi ludźmi, szkolenia i inne aktywności. Dodatkowo zajęcia rehabilitacyjne, prozdrowotne i wspierające rozwój osobisty, radzenie sobie z problemami, nawiązywanie relacji. Tego typu działania przewidziano dla wszystkich grup.

Przedsięwzięcie 1.4 Infrastruktura wzmacniająca inkluzyjność. W tym działaniu wsparte będą operacje polegające na poprawie dostępności infrastruktury publicznej. Grupa docelowa to samorzady i ngo. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Diagnoza mówi o niedostatecznej dostępności budynków i przestrzeni publicznych (R 4.1.5) . W ramach przedsięwzięcia możliwe będą: modernizacja lub wyposażenie małej infrastruktury, inwestycje nieinfrastrukturalne poprawiające dostępność infrastruktury np. oprogramowanie oraz inne operacje wzmacniające dostępność. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: W procesie partycypacji uznano, że poprawa dostępności dla seniorów to priorytet. Na spotkaniu z przedstawicielami samorządów przedyskutowano możliwe rodzaje operacji (R.3.1.3).

Przedsięwzięcie 1.5 Smart Village. W tym działaniu wsparte będą operacje polegające na wykonaniu koncepcji SV. Granty będą finansować koszty powstania koncepcji. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Diagnoza mówi o niewielkiej innowacyjności obszaru, ale zarazem wspomina o dużym potencjale w zakresie odnawialnych źródeł energii, dużych lokalnych zasobach rolniczych w tym dla przetwórstwa. Dynamicznie rozwija się światłowodowa sieć Internetu. A wiele sołectw ma doświadczenie w przygotowaniu planów odnowy miejscowości (R 4.1.1). Koncepcje mają za zadanie wydobyć najlepsze

pomysły na wykorzystanie endogenicznych zasobów w innowacyjny sposób. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: W procesie partycypacji uznano, że należy dążyć do rozwoju OZE na terenie LSR, wyrażano obawy o zasoby wody, uznano też, że koncepcje mogą być okazją do powstawania innowacyjnych pomysłów.

Cel 2 Wypoczynek z naturą w tle. Cel związany z rozwijaniem oferty rekreacyjnej i turystycznej wynika z konsultacji społecznych i jest poparty diagnozą. Położony między Wisłą a Roztoczem obszar LGD posiada zasoby przyrodnicze i kulturowe mogące stanowić bazę dla rozwoju oferty spędzania wolnego czasu przez mieszkańców oraz wzrostu oferty lokalnej turystyki i małego przetwórstwa. Niestety problemem jest niedostateczne wykorzystanie tych walorów. Oferta spędzania wolnego czasu, czy to kulturalna czy związana z działaniami prozdrowotnymi lub rekreacyjnymi jest niewystarczająca i nierównomiernie rozłożona. Ponadto ograniczenia w komunikacji publicznej sprawiają, że niektóre grupy (młodzież i seniorzy) mają ograniczony dostęp do tej oferty. Dodatkowo niewielka liczba produktów turystycznych nie pozwala osiągać korzyści komercyjnych z rozwoju turystyki w większej skali. Grupy docelowe to przedsiębiorcy, przetwórcy i inne podmioty (rolnicy), które zamierzają tworzyć lub rozwijać ofertę rekreacyjną, produkty turystyczne. Organizacje pozarządowe oferujące działania związane ofertą zdrowej aktywności w oparciu o naturalne lokalne zasoby, samorządy w zakresie małej infrastruktury publicznej w tym rekreacji, podmioty partnerskie oferujące projekty wychodzące poza obszar działania LSR. Obszary interwencji to rozwój oferty rekreacji i turystyki na terenie LGD.

Przedsięwzięcie 2.1 Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej ofertę aktywności/wypoczynku na terenie LSR.

Grupa docelowa to istniejące firmy branży rekreacji i turystyki zamierzające rozwijać swoją ofertę, osoby zamierzające rozpocząć działalność w tym zakresie. Dodatkowo rolnicy z małych gospodarstw zamierzający utworzyć gospodarstwo agroturystyczne lub zagrodę edukacyjną oraz lokalni przetwórcy rozwijający KŁŻ. Wsparcie będzie kierowane na rozwój lub tworzenie oferty rekreacji i spędzania wolnego czasu oraz produktów turystycznych, w szczególności w bezpośrednim sąsiedztwie szlaków turystycznych. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: W rozdziale (4.1.6 i 7) szeroko opisano walory, kulturowe, środowiskowe oraz nieliczne produkty turystyczne w tym szlaki turystyczne. Problemem jest niewielka ilość produktów, ich niewielkie oddziaływanie poza lokalne, i niepowiązanie ich z szlakami co powoduje, że ruch turystów czy zainteresowanie mieszkańców nie jest w pełni wykorzystane. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: w procesie partycypacji wskazywano na potrzeby lokalnej społeczności związane z interesującym i zdrowym wypoczynkiem (spotkania w gminach, ankiety R 3.1.3), problemy z dostępnością szlaków turystycznych, produktów turystycznych, niską jakością oferty gospodarstw agroturystycznych. Zakres związany z poszukiwaniem sposobów dostarczania usług dla lokalnych społeczności (na spotkaniach doprecyzowano że chodzi o usługi wypoczynku, rekreacji, ciekawych form spędzania czasu wolnego i rozwoju) był jednym z częściej zaznaczanych w ankiecie jako ten, który powinien zostać wybrany w LSR i otrzymywać wsparcie (R.3.1.3).

Przedsięwzięcie 2.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne – mapa produktów i atrakcji. W ramach działania wykonany zostanie innowacyjny projekt własny polegający na stworzeniu interaktywnej mapy atrakcji i ciekawych miejsc na terenie LGD. Projekt obejmie zbadanie i zintegrowanie zasobów związanych z kulturą i dziedzictwem kulturowym, tradycją, oferty turystycznej i rekreacyjnej, infrastruktury oraz wydarzeń i innych elementów wpływających na atrakcyjność terenu LGD. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: rozdział 4.1.6 i 4.1.7, opisuje zasoby, które będą wpisane w interaktywną mapę. Rozproszona, niezintegrowana oferta spędzania czasu wolnego nie jest w stanie przebić się szerzej do świadomości mieszkańców LSR. Najczęściej o ciekawych miejscach czy wydarzeniach wiedzą tylko okoliczni mieszkańcy lub mieszkańcy danej gminy. Dzięki zintegrowaniu przekazu, oraz przedstawieniu oferty w dostępny i atrakcyjny sposób, świadomość o istnieniu atrakcji i możliwości skorzystania z różnorodnej oferty spędzania wolnego czasu w sąsiedztwie, zwiększy rozpoznawalność oraz zainteresowanie tymi zasobami. Długofalowo wpłynie pozytywnie na rozwój oferty. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: Spotkania konsultacyjne szczególnie z samorządowcami, młodzieżą i NGO wskazały małą świadomość oferty w tym związanej z kultywowaniem tradycji i kulturalnej poza własną gminą. Brakuje narzędzi informowania na szczeblu ponadgminnym, dostępnych dla mieszkańców LGD oraz podmiotów z zewnątrz.

Przedsięwzięcie 2.3 Wzmacnianie oferty zdrowej aktywności na terenie LSR. W tym przedsięwzięciu adresatami wsparcia będą organizacje pozarządowe, kluby sportowe i inne podmioty działające społecznie. Przedsięwzięcie oparte będzie na projektach grantowych wspierających wydarzenia oparte o lokalne zasoby kultury i dziedzictwa kulturowego, przyrodnicze, historyczne i inne, poprawiając ofertę spędzania wolnego czasu na terenie LSR; promujące zdrowy styl życia i naturę, działania proekologiczne i prośrodowiskowe; granty związane z wydarzeniami rekreacyjnymi i prozdrowotnymi. Ponadto granty skierowane na tworzenie oferty kulinarnej opartej na lokalnym, tradycyjnym produkcie w tym owocach miękkich. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Na terenie LGD działa szereg aktywnych organizacji pozarządowych, często w oparciu o lokalne świetlice wiejskie dlatego szereg działań o charakterze społecznym może być wykonanych. Starzenie się społeczeństwa,

wyludnianie się obszaru i mała atrakcyjność dla ludzi młodych powoduje potrzebę zaoferowania dostępnej blisko domu, ciekawej i zdrowej oferty spędzania czasu. Ponadto imprezy i działania lokalne będą miały pozytywny wpływ na atrakcyjność istniejących szlaków turystycznych i rozwój lokalnych produktów branży spędzania wolnego czasu poprzez synergię i komplementarność. Działania promujące produkt lokalny oparty na między innymi zasobach rolniczych (owoce miękkie) będzie wzmacniał potencjał turystyczny obszaru opisany w rozdziale 4.1.7. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: Aktywnie uczestniczące w partycypacji NGO, złożyły szereg pomysłów i fiszek projektowych na działania związane ze zwiększeniem oferty spędzania czasu wolnego. Ponadto na spotkaniach w gminach oraz spotkaniach Zespołu Roboczego sygnalizowano niedostateczne wykorzystanie świetlic ze względu na brak środków na realizację projektów.

Przedsięwzięcie 2.4 Infrastruktura wzmacniająca ofertę rekreacji i turystyki na terenie LGD. W tym działaniu wsparte będą operacje polegające na budowie małej infrastruktury publicznej służącej rekreacji i turystyce. Grupa docelowa to samorządy i ngo. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Diagnoza wskazuje na nierównomierne rozłożenie infrastruktury rekreacyjnej np. zewnętrznych siłowni czy placów zabaw, miejsc widokowych, altan itp.. (rozdział 4.1.5 diagnozy). Za mało jest też wielosezonowych komercyjnych obiektów na terenie LGD, które przyciągałyby turystów. Powiązanie z konsultacjami społecznymi: W procesie partycypacji (szczególnie ankieta, warsztaty) uznano, że budowa placów zabaw i boisk, budowa siłowni na powietrzu innej infrastruktury kultury, turystyki i rekreacji powinien być jednym z najistotniejszych kierunków inwestowania (R.3.1.3).

Przedsięwzięcie 2.5 Rozwój partnerstw i oferty turystyczno rekreacyjnej w oparciu o produkty lokalne. LGD posiada doświadczenie w realizacji projektów partnerskich w tym z partnerami zagranicznymi. Dlatego od początku działań partycypacyjnych promuje w lokalnym środowisku ideę partnerstw. Dzięki temu wstępnie zgłaszają się podmioty zainteresowane projektami partnerskim. Przewidziano osobne przedsięwzięcie dla potencjalnych partnerów zarówno na projekty z partnerami z kraju jak zagranicy. Powiązanie z analizą potrzeb i potencjału: Diagnoza wskazuje duży potencjał przyrodniczy i kulturowy obszaru LGD istnieją lokalne produkty, kultywowane są tradycje. Działania zmierzające do rozbudowy oferty wykorzystującej te potencjały w oparciu o potencjał innych obszarów i podmiotów z innych terenów przyczyniłby się do rozwoju gospodarczego i społecznego. Przykładem może być szlak Green Velo czy inne szlaki łączące tereny wykraczające poza teren LGD (rozdział 4.1.6/7 analizy). Powiązanie z konsultacjami społecznymi: W procesie partycypacji uzyskano pierwsze zainteresowane podmioty, a dyskusja nad tworzeniem partnerstw w ramach spotkań oraz działań grupy roboczej uzyskała szerokie poparcie.

TABELA 21 WSKAŹNIKI

Cel 1 Inkluzywne społeczeństwo obywatelskie.		R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. <u>Jednostka miary</u> : Liczba utworzonych miejsc pracy. R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. <u>Jednostka miary</u> : Liczba osób. R.40 Inteligentna przemiana gospodarki wiejskiej: liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi. <u>Jednostka miary</u> : Liczba strategii. R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. <u>Jednostka miary</u> : Liczba osób.
1.1	Przedsięwzięcie 1.1 Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej inkluzywność	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa - zmierzy ilość firm które rozwinęły się dzięki dotacjom z LGD. Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa - Wskaźnik adekwatny zmierzy ilość nowych firm na terenie LGD.
1.2	Przedsięwzięcie 1.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne wspierające inkluzywność.	Liczba zrealizowanych operacji własnych obejmujących innowacyjne rozwiązania informatyczne i edukacyjne.
1.3	Przedsięwzięcie 1.3	Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie seniorów - wskaźnik będzie liczył

	Wzmacnianie potencjału inkluzywności na terenie LSR „Kluby wiejskie”	operacje dotyczące tej grupy. Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie osób młodych do 25 roku życia - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy. Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie kobiet - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy. Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie potencjału NGO - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy. Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie lokalnych liderów - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tej grupy. Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie działań związanych z integracją społeczną i międzypokoleniową - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tych działań.
1.4	Przedsięwzięcie 1.4 Infrastruktura wzmacniająca inkluzywność.	Liczba operacji wzmacniających dostępność - Wskaźnik bezpośrednio liczący operacje mające wpływ na zwiększenie dostępności.
1.5	Przedsięwzięcie 1.5 Smart Village.	Liczba sołectw przystępujących do przygotowania koncepcji.
	Cel 2 Wypoczynek z naturą w tle	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. <u>Jednostka miary:</u> Liczba utworzonych miejsc pracy. R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. <u>Jednostka miary:</u> liczba osób. R10PR Lepsza organizacja łańcucha dostaw: Odsetek gospodarstw uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich cyklach łańcucha dostaw i systemach jakości objętych wsparciem WPR <u>Jednostka miary:</u> Liczba gospodarstw/ rolników R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej; Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu WPR <u>Jednostka miary:</u> Liczba przedsiębiorstw R.1 PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom; Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. <u>Jednostka miary:</u> Liczba osób R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. <u>Jednostka miary:</u> Liczba osób.
2.1.	Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej ofertę aktywności/wypoczynku na terenie LSR	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa - zmierzy ilość firm które rozwinęły się dzięki dotacjom z LGD. Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa - Wskaźnik adekwatny zmierzy ilość nowych firm na terenie LGD. Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych - Wskaźnik adekwatny zmierzy ilość wspartych gospodarstw Liczba Krótkich Łańcuchów Żywnościowych objętych wsparciem.
2.2	Inwestycje nieinfrastrukturalne – mapa produktów i	Liczba zrealizowanych operacji własnych obejmujących innowacyjne rozwiązania informatyczne

	atrakcji	
2.3	Wzmacnianie oferty zdrowej aktywności na terenie LSR	Liczba przedsięwzięć promujących zdrowy styl życia - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tych działań. Liczba przedsięwzięć prośrodowiskowych i proekologicznych - wskaźnik będzie liczył operacje dotyczące tych działań. Liczba wydarzeń / imprez rekreacyjnych i prozdrowotnych - wskaźnik adekwatny do przedsięwzięcia i celu. Liczba wydarzeń / imprez wspierających ofertę kulinarną opartą na lokalnym produkcie - wskaźnik adekwatny do przedsięwzięcia i celu.
2.4	Infrastruktura wzmacniająca ofertę rekreacji, turystyki na obszarze LSR	Liczba nowych lub przebudowanych (zmodernizowanych) obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej- wskaźnik bezpośrednio liczący nową lub ulepszoną infrastrukturę służącą turystom i mieszkańcom.
2.5	Rozwój partnerstw i oferty turystyczno rekreacyjnej w oparciu o produkty lokalne.	Liczba zrealizowanych projektów partnerskich - wskaźnik adekwatny; Lgd zamierza wspierać projekty partnerskie. Liczba zrealizowanych projektów partnerskich z partnerem zagranicznym- wskaźnik adekwatny do celu i przedsięwzięcia

Źródło: Opracowanie własne

Wszelkie informacje co do ilości wskaźników oraz harmonogramu ich uzyskania zawiera plan działania.

Cele i przedsięwzięcia skierowane na innowacje to Przedsięwzięcie 1.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne wspierające inkluzywność. W tym przedsięwzięciu wykonany będzie projekt własny LGD, polegający na ograniczaniu problemu dostępności komunikacyjnej i cyfrowej poprzez wykonanie aplikacji z informacjami dotyczącymi lokalnych wydarzeń, połączeń komunikacyjnych oraz dostępności firm transportowych. Dane z gmin wskazują na istnienie kilkudziesięciu miejscowości nieskomunikowanych przez transport publiczny, a spotkania z młodzieżą i przedstawicielami samorządów pozwoliły nakreślić zarys projektu, który skonsultowano ze specjalistą od rozwiązań informatycznych. Na terenie LGD nie ma obecnie takich rozwiązań jak te przewidziane w ramach operacji. Wykorzystany będzie potencjał rozwijającej się sieci Internetu światłowodowego.

Ponadto we wszystkich przedsięwzięciach stosowana będzie definicja innowacyjności opracowana w LSR.

Cele i przedsięwzięcia skierowane do seniorów, młodzieży do 25 roku życia i grup w niekorzystnej sytuacji to Przedsięwzięcie 1.3 Wzmocnienie potencjału społecznego na obszarze LGD. W ramach projektów grantowych zaproponowano wsparcie po pierwsze na wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych. W drugiej kolejności na działania prowadzone przez NGO i instytucje kultury skierowane na wsparcie seniorów (różnorodne pomysły składane poprzez fiszki projektowe) oraz na wsparcie ludzi młodych. LGD Ziemi Kraśnickiej jest obszarem o dużym wskaźniku starzenia się i odpływu ludzi młodych, posiada za to rozwijający się sektor pozarządowy. Działania kierowane będą do grup w niekorzystnej sytuacji oraz seniorów i młodzieży. Inne problemy związane z przedsięwzięciem: Negatywne trendy w obszarze migracji - ujemne saldo migracji, wysoki udział osób w wieku po produkcyjnym w ilości ludności. (4.1/4.1.1/4.1.3)

Rozdział VII Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru

7.1 Ogólna charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD, w tym przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia. – LGD Ziemi Kraśnickiej

LGD posiada duże doświadczenie w wyborze i ocenie operacji składanych przez beneficjentów w okresach programowania 2007-2013 i 2014-2020, stosowane dotychczas procedury zostały dopracowane i będą stosowane w nowym okresie programowania. Zostaną uzupełnione o wymogi proceduralne zgodnie z obowiązującymi obecnie przepisami prawa. LGD będzie korzystać ze sprawdzonych procedur z poprzednich okresów programowania. W LGD Ziemi Kraśnickiej wprowadzono dwie odrębne procedury, tj. dla KONKURSÓW i PROJEKTÓW GRANTOWYCH. Szczegółowe procedury zostaną

dopracowane i przedłożone w stosownym czasie do akceptacji przez Instytucję Wdrażającą. Dodatkowo dla „operacji własnych” zostanie przygotowana odrębna procedura, kiedy zostaną zatwierdzone i upublicznione przez MRiRW szczegółowe wytyczne dla wdrażania LSR.

Wykaz kwot wsparcia i intensywności pomocy przyznawanej dla poszczególnych operacji znajduje się na końcu rozdziału.

Sposób powstawania poszczególnych procedur.

Wszystkie procedury powstały w oparciu o taki sam schemat. Na podstawie informacji płynących z procesu konsultacji społecznych oraz wiedzy pracowników i zarządu LGD formułowano w LGD propozycję danej procedury, dbano aby była zgodna z przepisami dotyczącymi realizacji LSR oraz zapewniała, że procesy których dotyczą będą sprawnie prowadzone. Następnie zostawała poddawana procedurze ponownych konsultacji społecznych. Każda procedura była ostatecznie zatwierdzana na posiedzeniu grupy roboczej do spraw LSR lub na spotkaniu konsultacyjnym. Uregulowania sposobu wyboru i oceny operacji, a także stosowanych podczas tego procesu kryteriów, zaprojektowane zostały odrębnie dla każdego typu operacji przewidzianych w dokumencie Strategii.

Cele procedur .

W trakcie opracowywania rozwiązań formalnych (procedur) dbano przede wszystkim o zgodność zapisów z przepisami obowiązującymi dla RLKS, a także dopasowanie ich do specyfiki obszaru objętego LSR (co w szczególności ujęte zostało w sposobie sformułowania kryteriów). Przyjęte rozwiązania formalno-instytucjonalne zostały skonstruowane w taki sposób, aby umożliwiły sprawny i transparentny wybór operacji w oparciu o ustalenia poczynione podczas definiowania problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników.

Główne założenia procedur.

- Kryteria są ustalone zgodnie z wymogami określonymi w programie PS WPR .
- Kryteria oceny w kartach oceny posiadają metodologię wyliczenia oraz są mierzalne tam gdzie to niezbędne, zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium.
- Kryteria posiadają pełne opisy i definicje tak, aby sposób wyliczenia punktacji nie budził wątpliwości.
- Zasady ustalania lub zmiany kryteriów są przejrzyste opisane krok po kroku i istnieje wymóg konsultowania kryteriów ze społecznością lokalną.
- Wskazano i opisano sposób udostępnienia procedur do wiadomości publicznej.
- Szczegółowo określono zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (opisano między innymi: ocenę wniosków, dokumentowanie oceny, wzory dokumentów),
- Określono sposób organizacji naborów wniosków (opisano między innymi tryb ogłaszania, czas trwania naboru, miejsce składania wniosków)
- Przewidziano podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy. Ponadto w procesie oceny stosowany będzie rejestr powiązań.
- Określono szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu (określono między innymi: warunki i sposób wniesienia protestu oraz termin wniesienia protestu).
- Przyjęte procedury są zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS, niedyskryminujące, przejrzyste, pozwalające uniknąć ryzyka konfliktu interesów tj. zawierają wzory deklaracji bezstronności.
- Przyjęte procedury oceny przewidują regulacje zapewniające zachowanie paritetu sektorowego, szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe (określono sposób postępowania w przypadku takiej samej liczby punktów).
- Zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego, w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu.
- Opracowano przejrzyste i niedyskryminujące procedury realizacji projektów grantowych, szczegółowo opisujące proces wyboru grantobiorców, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę.
- Opracowano przejrzyste procedury wyboru operacji własnych.

7.2 Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Kryteria wyboru były przedmiotem dyskusji podczas konsultacji społecznych nowej LSR. W trakcie prac zaproponowano wstępną wersję kryteriów, która zostanie ostatecznie przyjęta po podpisaniu przez LGD umowy na realizację LSR 2023-2027. Zaproponowane kryteria wyboru wynikają w głównej mierze z diagnozy obszaru i zostały zapisane w taki sposób, aby wspierały realizację celów LSR i osiągnięcie założonych wskaźników. Ujęte zostały również tzw. kryteria techniczne porządkujące sprawy organizacyjne. Kryteria wyboru są ściśle powiązane z celami i wskaźnikami określonymi w LSR. Na spotkaniu grupy roboczej, podsumowano wcześniej dyskutowane na spotkaniach propozycje kryteriów. W związku z tym, iż kryteria powstawały we współpracy z lokalną społecznością **przy zmianie kryteriów zostanie zachowany również partycypacyjny sposób podejmowania decyzji o wprowadzeniu zmian**. Uwagi do kryteriów mogą za pośrednictwem biura wносить mieszkańcy obszaru, lub zgodnie z Regulaminem Rady (rozdział XI) to Rada LGD może wystąpić do Zarządu o zmianę kryteriów, które w trakcie dokonywania oceny mogą okazać się niedostosowane do szybko zmieniających się warunków społeczno – gospodarczych na obszarze objętym LSR. Po rozpatrzeniu propozycji i pozytywnym zaopiniowaniu wniosku Zarząd podejmuje decyzję o sposobach konsultacji z mieszkańcami. Biuro LGD konsultuje dokument zgodnie z zasadami ustalonymi przez Zarząd po czym przedkłada nowy dokument do zatwierdzenia przez Walne Zebranie Członków.

TABELA 22 ZAPROPONOWANE KRYTERIA.

Lp.	Opis kryteriów wyboru.
1.	Operacja przewiduje kierowanie wsparcia do grup zagrożonych wykluczeniem wskazanych w LSR. Operacja gwarantuje, że szczególny nacisk zostanie położony na potrzeby przynajmniej jednej z grup tj.: seniorów (osoby, które ukończyły 60 rok życia) lub ludzi młodych (do 25 roku życia) oraz na potrzeby zdiagnozowanych na obszarach objętych LSR grup osób w niekorzystnej sytuacji, tj.: kobiet, rolników z małych gospodarstw /Lub Wnioskodawca wykazał, że posiada status jednej z wymienionych grup. Diagnoza wskazuje na dużą migrację osób młodych do 25 roku życia. Rośnie wskaźnik starzenia a kobiety borykają się z trudnościami na rynku pracy. W trakcie partycypacji społecznej wskazywano na potrzebę wspierania kobiet, młodzieży, osób starszych. Kryterium adekwatne do wskaźnika rezultatu "Liczba utworzonych miejsc pracy",
2.	Tworzenie nowych miejsc pracy. Kryterium wspomaga rozwiązanie sygnalizowanego problemu zidentyfikowanego w diagnozie czyli niskich płac i niewystarczającej liczby rozwojowych miejsc pracy. Realizuje wskaźnik rezultatu "Liczba utworzonych miejsc pracy"
3.	Innowacyjność - Diagnoza opisuje lokalną gospodarkę jako mało innowacyjną, uczestnicy konsultacji nie wskazują elementów innowacyjnych w swoim otoczeniu. Premiowanie rozwiązań innowacyjnych wpłynie na osiągnięcie celów LSR. Opis kryterium w punkcie 7.3 rozdziału Wskaźnik produktu dotyczący innowacyjnych rozwiązań.
4.	Zastosowanie rozwiązań proekologicznych, w zakresie ochrony środowiska lub/i przeciwdziałania zmianom klimatycznym. W diagnozie zidentyfikowano obszar LGD jako posiadający bardzo dobre warunki do stosowania OZE. Kryterium jest adekwatne do wskaźnika produktu. Liczba zrealizowanych operacji ukierunkowanych na działania prośrodowiskowe i proekologiczne
5.	Operacja, w której wkład własny wnioskodawcy przekracza intensywność pomocy *dot. firm rozwijających działalność, zakładania nowych przedsiębiorstw, gospodarstw agroturystycznych i zagród edukacyjnych. Kryterium techniczne.
6.	Operacja będzie realizowana w partnerstwie. Preferowane są operacje realizowane w partnerstwie. Wnioskodawca we wniosku wskazał partnerów przy realizacji operacji: Weryfikacja na podstawie załączników do wniosku – kopia umowy o współpracy/partnerskiej – kryterium techniczne. Kryterium adekwatne do wskaźnika Liczba zrealizowanych projektów partnerskich
7.	Operacja zw. z rozwojem i tworzeniem nowych produktów spędzania czasu wolnego w oparciu o innowacyjne pomysły, lokalne tradycje w tym kulinarne oraz lokalne zasoby. Diagnoza opisuje problemy związane z turystyką i rekreacją, bogate walory przyrodnicze, krajobrazowe i związane z produktem lokalnym w tym kulinarnym. Niestety na terenie LGD nie rozwija się turystyka, a sektor spędzania czasu wolnego jest ubogi. Dzięki kryterium wsparte zostaną operacje firm z branży turystycznej, rekreacyjnej gastronomicznej i innych wymienionych w LSR, gospodarstw które prowadzą agroturystykę lub zagrody edukacyjne. Utworzonych zostanie szereg nowych oraz ulepszonych produktów

	wpływających na rozwój oferty spędzania wolnego czasu, które potem będzie można wspólnie promować. Kryterium adekwatne do wskaźników produktu związanych z rozwojem, zakładaniem przedsiębiorstw i rozwojem pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych oraz rezultatu związanego z powstawaniem nowych miejsc pracy.
8.	Korzystanie ze szkoleń (spotkań informacyjnych) i/lub z doradztwa indywidualnego oferowanego i realizowanego przez LGD. Kryterium techniczne.
9	Zaplanowane działania informacyjne i promocyjne o źródłach finansowania. Kryterium techniczne.
10	Kompletność wniosku w zakresie obowiązkowych załączników. Kryterium techniczne.
11.	Realizacja operacji w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tysięcy mieszkańców (dot. operacji w zakresie wzmocnienia kapitału społecznego; w zakresie infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, dostępności dot. operacji zw. z rozwojem obszaru LGD. Diagnoza pokazuje problem włączenia, analizuje też problemy grup zagrożonych wykluczeniem. Dzięki wspieraniu inwestycji w małych miejscowościach podniesiemy jakość życia na tych terenach. Kryterium adekwatne do wskaźników dotyczących wzrostu do usług i infrastruktury..
12.	Wpływ operacji na inkluzyjność na terenie LGD. Dzięki wspieraniu operacji w tym zakresie wpłyniemy na wzmocnienie włączenia społecznego. Kryterium adekwatne do wskaźników dotyczących wzmocnienia wspierania poszczególnych grup zagrożonych wykluczeniem.
13.	Operacja zakłada wzrost pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych. Preferowane operacje zakładają utworzenie przynajmniej jednej usługi dla odwiedzających gospodarstwo rolne tj. agroturystyka/zagroda edukacyjna. Kryterium adekwatne do wskaźnika: Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych.
14.	Operacja zakłada rozwój szlaków turystycznych na obszarze LSR Preferowane operacje w agroturystykę/zagrody edukacyjne które są położone w korytarzu do 10 km od istniejącego szlaku. Kryterium adekwatne: Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych
15.	Realizacja operacji zgodnych z co najmniej jedną koncepcją inteligentnej wsi opracowaną na obszarze LGD. Preferowane są operacje realizowane w miejscowościach objętych koncepcjami Smart Village a operacja wpisuje się w kierunki rozwoju określone w koncepcji. Kryterium techniczne , adekwatne do wskaźnika rezultatu „Liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi”.
	Opis kryteriów, które występują tylko w ramach oceny projektów grantowych.
1.	Wpływ operacji na inkluzyjność na terenie LGD. Dzięki wspieraniu operacji w tym zakresie wpłyniemy na wzmocnienie włączenia społecznego. Kryterium stosuje się w zależności od zakresu konkursu grantowego. Preferowane są te operacje, przewidujące skierowane na wsparcie potencjału osób z grup w niekorzystnej sytuacji, młodzieży do 25 roku życia, seniorów Diagnoza szczegółowo opisuje problemy sektora społecznego, Kryterium adekwatne do wskaźników dotyczących wzmocnienia wspierania poszczególnych grup zagrożonych wykluczeniem
2	Wpływ operacji na kapitał społeczny liderów i organizacji na terenie LGD. Dzięki wspieraniu operacji w tym zakresie wpłyniemy na wzmocnienie kapitału społecznego. Kryterium stosuje się w zależności od zakresu konkursu grantowego. Preferowane są te operacje, przewidujące skierowane na wsparcie potencjału lokalnych organizacji pozarządowych. Diagnoza szczegółowo opisuje problemy sektora społecznego, braki w infrastrukturze jak też osiągnięcia. Na terenie LGD zwiększa się liczba organizacji pozarządowych są one też coraz skuteczniejsze w aplikowaniu fundusze zewnętrzne. Dzięki nim zwiększa się aktywność ludności. Dzięki kryterium wspierane będą projekty związane bezpośrednio z tworzeniem bazy dla aktywności w kierunku włączenia innych grup. Kryterium realizuje wskaźniki produktu związane z wsparciem potencjału NGO i lokalnych liderów.
3	Operacja przewiduje działania sprzyjające poprawie oferty spędzania wolnego czasu na obszarze LGD. Kryterium stosuje się w zależności od zakresu konkursu grantowego. Preferowane są te operacje, przewidujące działania sprzyjające poprawie oferty turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LGD tj.: operacje promujące zdrowy styl życia, działania pro środowiskowe i proekologiczne, wydarzenia rekreacyjne i prozdrowotne oraz projekty wspierające ofertę kulinarną opartą na lokalnym produkcie. Poprawa oferty zdrowego wypoczynku jest jedną z istotnych kwestii na drodze do wzrostu atrakcyjności obszaru i w konsekwencji ograniczenia negatywnych trendów demograficznych. Ponadto

	rozwój tego sektora gospodarki może wpływać na poprawę sytuacji gospodarczej. Nastąpi dalszy rozwój NGO. Diagnoza opisuje walory które należy wykorzystać LSR daje narzędzia aby tworzyć produkty, natomiast niniejsze kryterium pomoże wybrać te działania, które będą najlepiej rozszerzać ofertę spędzania wolnego czasu w zdrowy sposób. Kryterium adekwatne do wskaźnika produktu: " Liczba przedsięwzięć promujących zdrowy styl życia, Liczba przedsięwzięć prośrodowiskowych i proekologicznych, Liczba wydarzeń / imprez rekreacyjnych i prozdrowotnych, Liczba wydarzeń / imprez wspierających ofertę kulinarną opartą na lokalnym produkcie .
4	Operacja przewiduje działania poprawiające warunki życia na wsi i opracowanie koncepcji smart wsi tzw. Smart Villages. Kryterium adekwatne do wskaźnika produktu: „Liczba sołectw przystępujących do przygotowania koncepcji” oraz rezultatu „Liczba wspieranych strategii inteligentnych wsi”.
Opis kryteriów, które występują tylko w ramach oceny projektów własnych.	
1.	Operacja zakłada: przeprowadzenie działań ograniczających wykluczenie komunikacyjne i cyfrowe z zastosowaniem rozwiązań informatycznych. Kryterium techniczne.
2.	Operacja dotyczy podniesienia kompetencji lokalnych liderów (w tym przedstawicieli organizacji pozarządowych) w ramach „Uniwersytetu wielu pokoleń”. Kryterium techniczne
3.	Operacja dotyczy promocji obszaru poprzez wykonanie cyfrowej „mapy atrakcji”. Kryterium techniczne.
4.	Doświadczenie Wnioskodawcy w realizacji projektów. Kryterium techniczne
5.	Operacja zakłada współpracy społeczności lokalnej. Wnioskodawca we wniosku wskazał partnerów przy realizacji operacji: Weryfikacja na podstawie załączników do wniosku – kopia umowy o współpracy/partnerskiej – kryterium techniczne.

Źródło: opracowanie własne.

7.3 Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny a także operacji realizowanych w partnerstwie.

Uszczegółowiona **definicja innowacji** dotyczyć będzie przede wszystkim działania P.1.2 a kryterium stosowane będzie do wszystkich przedsięwzięć zawartych w LSR. Definicja innowacyjności to: Wprowadzenie na obszar LGD zmiany mającej na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny).). Punktacja będzie przyznawana według stopnia oryginalności zmian:

- Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji– 10 pkt.
- Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych. 5pkt.
- Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości - 0 pkt.

Innowacyjność w LSR może być postrzegana w kilku płaszczyznach:

- **innowacyjność produktowa** przejawiająca się we: wspieraniu kreowania nowych lub niestosowanych usług z zakresu srebrnej gospodarki produktów turystycznych, wykorzystywaniu niepowtarzalnych walorów obszaru LGD, w szczególności kulturalnych

i przyrodniczych do tworzenia produktów lokalnych i produktów (rozwijane produkty tradycyjne lub zupełnie nowe koncepcje produktów), rozszerzaniu działalności organizacji pozarządowych o nowe akcje, wydarzenia, usługi;

- **innowacyjność technologiczna** odnosząca się do: wykorzystywania nowoczesnych technologii do wytwarzania produktów i usług, przywracania tradycyjnych metod wytwarzania z zastosowaniem nowoczesnych technologii w celu podniesienia konkurencyjności produktów lokalnych

- **innowacyjność procesowa** polegająca na: „nowej” współpracy pomiędzy podmiotami lokalnymi, tworzeniu trwałych sieci kooperacji pomiędzy lokalnymi podmiotami, wykorzystaniu nowych technologii w komunikacji społecznej LGD, łączenia nowych i zaskakujących grup interesów

- **edukacja kreatywna dotycząca:** wzmocnienia kompetencji młodzieży do 25 r. życia, kobiet, osób 60+ rolników z małych gospodarstw do realizowania pomysłów na własny biznes, wzmocnienia kompetencji i aktywizacji grup w niekorzystnej sytuacji

występujących na obszarze, poznawania doświadczeń innych obszarów wiejskich we wdrażaniu niekonwencjonalnych rozwiązań, wykreowanie i promowanie autorskiego systemu samokształcenia mieszkańców LGD z zastosowaniem najnowocześniejszych technik informatycznych.

Innowacyjność operacji w odniesieniu do specyfiki obszaru objętego LSR:

- **innowacyjność przedsięwzięć gospodarczych** polega na planowanym wykorzystywaniu i rozwoju nowych, nie stosowanych wcześniej na terenie LGD lub w niewielkim zakresie, rodzajów produkcji i usług, w tym z zakresu srebrnej gospodarki, a także dziedzictwa kulinarnego, tradycyjnych zawodów i lokalnych produktów, rekreacji, gastronomii turystyki i pokrewnych,
- **w sferze społecznej** innowacyjność będzie się przejawiała w przedsięwzięciach aktywizujących mieszkańców do działań na rzecz swoich miejscowości oraz z przedsięwzięciami związanymi z rozwijaniem aktywności fizycznej mieszkańców wsi i propagowaniem zdrowego stylu życia.
- **innowacyjne podejście do działań na rzecz rozwoju turystyki i rekreacji** to zintegrowane operacje dotyczące rozwoju sieci szlaków turystycznych czy tworzeniu bazy noclegowej, agroturystyki, bazy gastronomicznej wraz z poszerzaniem w nich dodatkowych usług

Opis zdefiniowanych metod wdrożenia innowacji oraz wpływ na rozwój obszaru opisano w rozdziale 3.4 punkt „Animowanie do wdrożenia innowacji”

Kryteria wyboru będą premiować projekty w partnerstwie, operacja realizowana przez partnerów będzie premiowana dodatkowymi punktami na ocenie przez Radę. Na dowód realizacji operacji w partnerstwie musi zostać załączona do wniosku umowa partnerska.

7.4 Informacja o realizacji projektów grantowych, operacji własnych.

Projekty grantowe: LGD Ziemi Kraśnickiej planuje zrealizować 11 projektów grantowych na kwotę 391 500 Euro Zaplanowano 3 przedsięwzięcia, którym przypisano zróżnicowane kwoty budżetów:

1. Przedsięwzięcie 1.3 Wzmacnianie potencjału inkluzywności na terenie LSR „Kluby wiejskie” przewidziano 6 projektów grantowych.
2. Przedsięwzięcie 1.5 Smart village – przewidziano granty na koncepcję w każdej gminie jeden grant na wszystkie koncepcje.
3. Przedsięwzięcie 2.3 Wzmacnianie oferty zdrowej aktywności na terenie LSR. Przewidziano 4 projekty grantowe.

Operacje własne: Zostaną wykonane zgodnie z procedurą przewidzianą dla RLKS. Informacja o zamiarze realizacji operacji własnych zostanie umieszczona na stronie internetowej LGD. LGD planuje zrealizować 2 operacje własne, które są ważne z punktu widzenia osiągnięcia celu szczegółowego 1 i celu szczegółowego 2 LSR. Przedsięwzięcie 1.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne wspierające inkluzywność- zagrożenie wykluczeniem komunikacyjnym oraz informacyjnym jest wykazane w diagnozie, realizacja operacji związanych z innowacyjnymi narzędziami do dzielenia się informacją i poprawiającymi możliwości komunikacyjne na terenie LGD są ważnym elementem realizującym Cel 1. Dodatkowo operacja zwiększy kompetencje lokalnych społeczności do realizacji projektów skierowanych na włączenie grup w niekorzystnej sytuacji i zagrożonych wykluczeniem społecznym, to także realizuje Cel 1. Przedsięwzięcie 2.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne – mapa produktów i atrakcji- w poprzednim okresie programowania na terenie LGD zrealizowano szereg projektów mających na celu wzrost atrakcyjności terenu LSR dla mieszkańców i turystów, planowane są kolejne. Potrzeba zintegrowania tej oferty oraz poprawy informowania zarówno o nowych elementach oferty rekreacji czy turystyki jak i już istniejących. Zostanie to wykonane za pomocą cyfrowej mapy atrakcji.

Projekty partnerskie LGD zamierza zapewnić finansowanie na dwa takie projekty: Przedsięwzięcie 2.5 Rozwój produktu lokalnego/oferty spędzania czasu wolnego ziemi kraśnickiej w partnerstwie. Projekty dotyczyć rozwoju wspólnej oferty spędzania wolnego czasu opartej głównie na elementach dziedzictwa kulturowego, lokalnych tradycji oraz zasobów w tym szlaków turystycznych (łączenie szlaków, wydarzenia pokazujące zintegrowaną ofertę partnerów). Ponadto elementy takie jak: edukacja ekologiczna, recykling, ochrona klimatu, ochrona zasobów w tym kulturowych i przyrodniczych itp. Dodatkowo mogą obejmować wyjazdy studyjne, udział w targach, konferencje, wydarzenia w formie eventów promujących dziedzictwo lokalne partnerów. Planowana jest do realizacji jedna operacja z partnerem krajowym i jedna z partnerem zagranicznym. Obie zaplanowane operacje są odpowiedzią na zaspokojenie potrzeb stwierdzonych w analizie obszaru LSR. Rolą LGD będzie

pomoc i podjęcie konkretnych działań ukierunkowanych na kojarzenie partnerów w celu realizacji w.w operacji. Taka współpraca wymaga szeregu działań ,w którym każdy podmiot ma inną rolę do odegrania, ale wszystkie one muszą ze sobą współpracować pozwalając osiągnąć zaplanowane cele i rezultaty. LGD Ziemi Kraśnickiej reprezentując partnerskie podejście do podmiotów z obszaru objętego LSR przewidziało możliwość zgłaszania pomysłów na realizację nowych projektów w partnerstwie i projektów partnerskich.

Rozdział VIII Plan działania

Plan działania przedstawia w jaki sposób i w jakim czasie osiągane będą wskaźniki dla celów szczegółowych i przedsięwzięć zidentyfikowanych w procesie konsultacji i zapisanych w LSR. (PD stanowi załącznik do LSR). Wszelkie działania prowadzone przez LGD będą miały na celu systematyczną realizację założeń LSR. Intensywność prowadzenia naborów oraz wybór typów operacji będą ustalone w taki sposób, aby LGD bezproblemowo uzyskiwała wymagane poziomy realizacji wskaźników w kluczowych momentach pomiaru. Charakterystyka przyjętego harmonogramu osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników wskazująca czas realizacji kluczowych efektów wdrażania LSR. (zał. nr 2 do LSR)

Cel 1 „Inkluzywne społeczeństwo obywatelskie.” – zamierzamy zrealizować 100% wdrożenia założonych w LSR przedsięwzięć do 31.07.2027r. Wdrażanie Celu 2 „Cel 2 Wypoczynek z naturą w tle.” -planujemy wykonanie do końca roku 2027.Rok 2029 przeznaczylimy na podsumowanie wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju i ewentualne nabory ze środków, które do nas wrócą z wcześniej realizowanych naborów, co zostanie uwzględnione w harmonogramie, jeżeli taka sytuacja będzie miała miejsce.

Wyszczególnienie kamieni milowych realizacji LSR: W ramach pierwszego kamienia milowego czyli do 30 czerwca 2026 roku zaplanowaliśmy realizację ponad 50% wsparcia na wdrażanie LSR., natomiast w drugim kamieniu milowym czyli do 31 grudnia 2027 zaplanowaliśmy realizację 100% wdrażania LSR.

Rozdział IX Plan finansowy

Lokalna Strategia Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej jest strategią jednofundusową, wykorzystującą środki PS WPR. Zakres wsparcia oraz wkład środków publicznych w jej realizację na poszczególne przedsięwzięcia przedstawia budżet. Wysokość kosztów bieżących określono zgodnie z dokumentem „Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR”. W planie finansowym wskazano fundusze EFSI stanowiące bezpośrednie źródło finansowania wszystkich celów LSR, jako budżetu LSR.

Ponadto LGD zamierza ubiegać się o inne środki i wykorzystywać inne potencjalne źródła finansowania działań komplementarnych do przedsięwzięć wynikających z LSR, (środki z funduszy regionalnych, FIO czy NFOŚ opisane wraz z powiązaniem do poszczególnych celów w rozdziale 5). Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych funduszy/programów jest określona w załączniku nr 3: *Budżet LSR* a plan finansowy jest opisany za pomocą formularza 4: *Plan wykorzystania budżetu LSR*.

Rozdział X Monitoring i ewaluacja

Proces monitorowania i ewaluacji

Procesy monitoringu i ewaluacji są względem siebie niezależne, choć pozostają w ścisłym związku, gdyż dotyczą tych samych zagadnień. Monitoring i ewaluacja Lokalnej Strategii Rozwoju są kluczowymi elementami skutecznego procesu jej wdrażania, zapewniającymi pozyskanie informacji na temat postępów prowadzonych działań, w głównej mierze w kontekście realizacji przyjętych celów strategicznych i operacyjnych. Stanowią równocześnie narzędzia kontroli i oceny umożliwiające korektę nieprawidłowości w procesie wdrażania LSR i funkcjonowania LGD, poprzez wprowadzenie niezbędnych modyfikacji i uaktualnień przy realizacji opracowanej strategii. Planowanie strategiczne z natury rzeczy obejmuje długi horyzont czasowy. Określone w Lokalnej Strategii Rozwoju cele, przedsięwzięcia i odpowiadające im wskaźniki dotyczą okresu lat (2024-2027). W tak długim okresie bardzo prawdopodobne jest wystąpienie zdarzeń (negatywnie i/lub pozytywnie) wpływających na funkcjonowanie biura LGD oraz samą realizację strategii. Monitoring realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD „Ziemi Kraśnickiej” stanowi równoległy do jej wdrażania, ciągły i rutynowy proces wymagający zbierania i analizy danych oraz raportowania wyników w określonych przedziałach czasowych. Dla sprawnej jego realizacji, przyjmuje się, iż proces monitorowania, z uwagi na charakter prowadzonych działań, w sposób ciągły i na bieżąco, prowadzony będzie przez biuro LGD. W odstępach rocznych pracownicy biura sporządzać będą pisemne sprawozdania z realizacji LSR, analizowane

i zatwierdzone następnie przez Zarząd. Treść sprawozdań, zgodnie z zasadą jawności działania LGD, będzie podawana do wiadomości publicznej za pośrednictwem strony internetowej Stowarzyszenia.

W ramach monitoringu gromadzone będą dane finansowe (zwłaszcza stan realizacji budżetu) oraz rzeczowe (przede wszystkim stan realizacji wskaźników w LSR). Dane objęte monitoringiem będą miały charakter dezagregowalny, uwzględniając między innymi kontekst geograficzny (gminy), aktywność przedstawicieli grup w niekorzystnej sytuacji określonych w LSR oraz specyfikę EFRROW, w tym PS WPR.

TABELA 23 SCHEMAT PROCESU MONITORINGU

Co	Kto	Jak	Kiedy	Ocena
Realizacja LSR i budżetu	Pracownicy biura LGD	Rejestr zakontraktowanych /wypłaconych środków	Na bieżąco/raporty roczne	Osiągnięte wskaźniki Wysokość zakontraktowanych /wypłaconych środków na projekty konkursowe, grantowe, własne, partnerskie, funkcjonowanie LGD
Realizacja wskaźników i celów	Pracownicy biura LGD	Ankieta monitorująca beneficjenta ⁵	Na bieżąco/raporty roczne	Stopień realizacji wskaźników i celów
Harmonogram konkursów	Zarząd	Dane z ogłoszonych konkursów	Na bieżąco/raporty roczne	Ogłaszanie naborów zgodnie z harmonogramem, wykorzystanie środków w naborze
Korzystanie ze strony internetowej LGD	Pracownicy biura LGD	Na podstawie statystyk strony internetowej Stowarzyszenia	Na bieżąco/raporty roczne	Skuteczność przekazywania /uzyskiwania informacji na temat działalności LGD
Zainteresowanie działalnością LGD	Pracownicy biura LGD	Zainteresowanie stroną LGD, listy ze spotkań aktywizacyjnych	Na bieżąco/raporty roczne	Ilość i jakość świadczonych usług doradczych przez LGD
Szkolenia LGD	Pracownicy biura LGD	Listy obecności, certyfikaty, zaświadczenia	Na bieżąco/raporty roczne	Harmonogram szkoleń
Projekty grantowe i własne	Pracownicy biura LGD	Ankieta monitorująca	Na bieżąco/raporty roczne	Ponoszenie wydatków zgodnie z umowami, terminowość realizacji zadań grantowych i projektów własnych

Źródło: Opracowanie własne

O ile monitoring jest procesem ciągłym, to ewaluacja LSR ma charakter przede wszystkim zaplanowany okresowy. Celem ewaluacji jest ocena wartości interwencji publicznej w ramach LSR dokonana przy uwzględnieniu kryteriów skuteczności, efektywności, istotności, użyteczności i trwałości. Założono realizację trzech podstawowych rodzajów ewaluacji: bieżącej, okresowej (ang. mid-term) oraz ex-post. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji będzie Zarząd uprawniony do ewentualnego zlecenia jej ekspertom oraz podmiotom zewnętrznym zgodnie z wytycznymi MRiRW. Uzyskane wyniki prezentowane będą w formie raportów i upubliczniane za pośrednictwem strony internetowej LGD. W procesie ewaluacji LGD

⁵ Ankieta monitorująca beneficjenta – dotyczyć będzie wszystkich działań konkursowych realizowanych przez LGD. Wzór opracowany będzie przez Zarząd LGD. Ankieta składana będzie przez beneficjentów do biura LGD w ciągu 60 dni od dnia płatności ostatecznej. W ankiecie należy wykazać osiągnięte wskaźniki produktu i rezultatu oraz zgodność z celami szczegółowymi i z przedsięwzięciami

uwzględniła metody partycypacji społecznej m.in. badania ankietowe, spotkania konsultacyjne. Wyniki ewaluacji przemieniają się w konkretne działania (np. zmiana : lokalnych kryteriów itp.) na podstawie projektów uchwał przygotowanych przez Zarząd i przyjętych przez Walne Zebranie. Ewaluacja bieżąca realizowana będzie przez Biuro i Zarząd w pierwszym kwartale każdego roku od 2024 do 2027. Okres oceny obejmować będzie wydarzenia z roku poprzedniego. Jej celem będzie systematyczna ocena stanu realizacji LSR i inicjowanie ewentualnych działań korygujących. Ewaluacja będzie miała zarówno charakter formatywny⁶ (funkcjonowanie Biura i Rady) jak i konkluzywny⁷ (wdrażanie LSR). Przy ocenie bieżącej szczególna uwaga zostanie zwrócona na realizację Planu działania i Planu komunikacji oraz budżetu LSR. Będzie to ewaluacja wewnętrzna LSR polegająca na serii przeprowadzanych corocznie ćwiczeń analityczno-refleksyjnych, których celem będzie bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR tak, by lepiej rozumieć osiągnięte rezultaty i umieć z wyprzedzeniem oszacować, w jakim stopniu zbliżają się one do osiągnięcia celów. Wyniki ewaluacji wewnętrznej będą podstawą do podejmowania decyzji o ewentualnej zmianie kierunku działań – jeśli to będzie konieczne – oraz będą stanowić wkład w ewaluację zewnętrzną. Ewaluacja wewnętrzna będzie stanowić uzupełnienie monitoringu o konieczną interpretację (identyfikację przyczyn ewentualnych problemów), ocenę i rekomendacje działań. Ewaluacja wewnętrzna będzie realizowana w oparciu o spotkanie wykorzystujące narzędzia o charakterze refleksyjno-analitycznym opisane w Podręczniku monitoringu i ewaluacji LSR jako warsztat refleksyjny (zwany dalej „warsztatem”). Podstawowym materiałem do pracy będą zestawienia i materiały z procesu realizacji LSR przygotowane przez pracowników LGD. Warsztat będzie przeprowadzany na początku każdego roku kalendarzowego, tak, aby wypracowane wnioski mogły zasilić o dodatkowe informacje sprawozdanie roczne z realizacji LSR za rok poprzedni.

Ewaluacja okresowa planowana jest na II połowę 2026 r. Po dwuletnim okresie wdrażania strategii dostępne będą zarówno wyniki dotychczas przeprowadzonych naborów jak i inne istotne dla oceny LGD dane z monitoringu. Okres oceny obejmować będzie wydarzenia od początku wdrażania LSR (2024) do czasu bezpośrednio poprzedzającego ewaluację okresową (2026). Ewaluacja ex-post zostanie przeprowadzona po zakończeniu wdrażania LSR w 2027 r. Ocena obejmować będzie wydarzenia z całego okresu wdrażania strategii tj. lata 2024-2027. Celem badania będzie przede wszystkim ocena skuteczności i efektywności podjętych działań, oraz weryfikacja użyteczności i trwałości osiągniętych efektów w kontekście potrzeb obszaru LSR. Ewaluacja będzie miała zarówno charakter formatywny (funkcjonowanie Biura, Rady i Zarządu) jak i konkluzywny (wdrażanie LSR). Wśród elementów objętych ewaluacją znajdują się wszystkie określone w LSR wskaźniki rzeczowe i finansowe, a także objęte monitoringiem mierniki odnoszące się do funkcjonowania LGD. Ewaluację ex-post przeprowadzi biuro LGD lub niezależny wykonawca zewnętrzny zgodnie z wytycznymi MRiRW.

Kryteria ewaluacyjne

Przy ocenie funkcjonowania LGD i realizacji LSR zastosowane zostaną następujące kryteria:

1. **Skuteczność:** ocena stopnia osiągnięcia zakładanych celów i przedsięwzięć na podstawie określonych w LSR wskaźników. Zakłada się również ocenę skuteczności organów LGD w ramach ewaluacji formatywnej. Kryterium wykorzystane zostanie podczas ewaluacji okresowej (2026 r.) i ex-post (2027). Dopuszcza się możliwość wykorzystania tego kryterium na potrzeby ewaluacji doraźnej, o ile wyniki monitoringu lub ocen zewnętrznych wskażą na potrzebę jej przeprowadzenia.
2. **Efektywność:** porównanie uzyskanych efektów z poniesionymi nakładami. Kryterium zostanie wykorzystane zarówno do oceny realizacji LSR jak i funkcjonowania Biura w ramach ewaluacji okresowej (2026 r.) i ex-post (2027).
3. **Istotność:** właściwe sformułowanie celów w kontekście potrzeb obszaru LSR. Kryterium weryfikuje czy cele i przedsięwzięcia oraz odpowiadające im wskaźniki rzeczywiście stanowią właściwą odpowiedź na zidentyfikowane problemy lub szanse rozwojowe.
4. **Użyteczność:** właściwe sformułowanie celów w kontekście potrzeb obszaru LSR polegające na ocenie zasadności określonych w LSR celów. „Użyteczność” zastosowana zostanie podczas ewaluacji okresowej (2026 r.) i ex-post (2027).
5. **Trwałość:** ocena prawdopodobieństwa tego czy osiągnięte zmiany lub korzyści będą nadal kontynuowane. Kryterium wykorzystane zostanie do oceny realizacji LSR w ramach ewaluacji okresowej (2026 r.) i ex post (2027 r.).

⁶ Formatywny – nadający czemuś określony kształt, formę, postać; formujący, organizujący. Lub w odniesieniu do ewaluacji, taki gdy celem jest optymalizacja ewaluowanego programu – podniesienie jakości, doskonalenie, wybór rozwiązań ocenianych za najwłaściwsze.

⁷ Konkluzywny – taki, który poszerza i obejmuje całość pewnego zbioru, powszechny i dostępny, przeznaczony dla każdego. Lub w odniesieniu do ewaluacji taki, który koncentruje się na analizie rezultatów lub skutków programu poprzez wykrycie wszystkich znajdujących się w polu analizy konsekwencji o planowanym i nieplanowanym charakterze. Wnioski z tych analiz w postaci konkluzji uzupełnione są często rekomendacjami dotyczącymi przyszłych programów lub decyzji.

TABELA 24 ELEMENTY FUNKCJONOWANIA LGD PODLEGAJĄCE EWALUACJI

Elementy funkcjonowania LGD i wdrażania LSR podlegające ocenie	Podmiot wykonujący badanie	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas/ okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Elementy funkcjonowania LGD podlegające ewaluacji				
Pracownicy biura LGD	Zarząd LGD/ ekspert zewnętrzny	opinia Zarządu opinia wnioskodawców karta doradztwa ankieta oceniająca jakość doradztwa sprawozdania z realizacji LSR	Okres objęty pomiarem: wdrażanie LSR 2024-2027 Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR Ocena roczna dokonywana w każdym pierwszym kwartale roku kolejnego	przestrzeganie regulaminu pracy biura oraz zapisów umów o pracę jakość świadczonych usług doradczych
Organ zarządczy, decyzyjny oraz kontrolny	Ekspert/ podmiot zewnętrzny	listy obecności oraz protokoły z posiedzeń	Okres objęty pomiarem: wdrażanie LSR 2024-2027 Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR Ocena roczna dokonywana w każdym pierwszym kwartale roku kolejnego	frekwencja na posiedzeniach realizacja uchwał przestrzeganie regulaminów pracy organów LGD
Realizacja zadań dotyczących funkcjonowania, w tym ocena działalności LGD	Zarząd LGD/ ekspert, ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	sprawozdania z realizacji LSR wnioski o płatność	Okres objęty pomiarem: wdrażanie LSR 2024-2027 Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR Ocena roczna dokonywana w każdym pierwszym kwartale roku kolejnego	realizacja budżetu opinia społeczności nt. działalności LGD rozpoznawalność LGD komunikacja LGD ze społecznością lokalną
Elementy wdrażania LSR podlegające ewaluacji				
Realizacja LSR, w tym: celów, przedsięwzięć, wskaźników, wydatkowania budżetu	Zarząd LGD, ekspert, podmiot zewnętrzny	matryca celów LSR informacje od IZ o zawartych oraz wypłaconych umowach informacje z naborów ankieta monitorująca	Okres objęty pomiarem: wdrażanie LSR 2024-2027 Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR Ocena roczna	stopień realizacji poszczególnych celów stopień realizacji wskaźników stopień kontraktowania i wydatkowania środków spójność i trafność

		ankiety z beneficjentami -	dokonywana w każdym pierwszym kwartale roku kolejnego	rozwiązań proceduralnych
Realizacja naborów, w tym: harmonogram, lokalne kryteria i procedury wyboru operacji, zainteresowanie społeczne naborem	Zarząd LGD, ekspert, podmiot zewnętrzny, ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	informacje z naborów strona internetowa LGD – licznik pobrań informacji o naborze karta doradztwa analiza lokalnych kryteriów i procedury wyboru operacji	Okres objęty pomiarem: wdrażanie LSR 2024-2027 Na bieżąco w całym okresie wdrażania LSR Ocena roczna dokonywana w każdym pierwszym kwartale roku kolejnego	zgodność działań z harmonogramem, dostępność informacji oraz poziom zainteresowania lokalnej społeczności podejmowaniem działań w naborach, jasność, przejrzystość i aktualność kryteriów

Źródło: Opracowanie własne LGD

Rozpowszechnianie wiedzy i informacji na temat ewaluacji będzie realizowane głównie poprzez:

- publikowanie raportów na stronie internetowej,
- udostępnianie raportów w biurze,
- prezentowanie wyników ewaluacji na posiedzeniach Walnego Zebrania Członków,
- przekazywanie informacji o wynikach ewaluacji pracownikom instytucji zaangażowanych we wdrażanie LSR.

Wykorzystanie wyników monitoringu i ewaluacji

Informacje uzyskane z ewaluacji i monitoringu wykorzystane zostaną w następujący sposób:

1. **Realizacja celu poznawczego** – głównym celem monitoringu i ewaluacji będzie zwiększenie wiedzy LGD oraz zainteresowanych interesariuszy na temat mechanizmów wdrażania LSR i poszczególnych operacji oraz uzyskanie informacji dotyczącej efektów strategii, jej sukcesów i niepowodzeń. Wiedza uzyskana w trakcie monitoringu i ewaluacji pomoże w wypracowywaniu decyzji strategicznych przez LGD.
2. **Realizacja celu instrumentalnego** – głównym celem monitoringu i ewaluacji w podejściu instrumentalnym będzie wykorzystanie jej wyników i rezultatów do podejmowania decyzji związanych z realizowanymi operacjami jak i samą strategią. Uzyskane z ewaluacji dane będą miały kluczowe znaczenie przy podejmowaniu decyzji dotyczących działań promocyjno-informacyjnych (przede wszystkim wśród wnioskodawców), decyzji finansowych (wybór projektów w kontekście założonych wskaźników) jak i decyzji organizacyjnych (proces decyzyjny i obsługa administracyjna w LGD).

Ewaluacja i jej planowanie

Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie ewaluacji będzie Zarząd. Przeprowadzenie ewaluacji Zarząd będzie mógł zlecić do wykonania ekspertom zewnętrznym zgodnie z wytycznymi MRiRW. Wyniki ewaluacji Zarząd będzie zobowiązany przedstawić w formie raportu z badania ewaluacyjnego. Sporządzony raport ma na celu wykazać informacje o stanie zaawansowania realizacji poszczególnych działań oraz zaprezentować poziom osiągniętych wskaźników, a w szczególności:

- zakres osiągniętych wskaźników dla celów szczegółowych LSR;
- ocenę wartości wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania dla każdego przedsięwzięcia;
- analizę aktualności celów strategicznych w stosunku do analizy potrzeb i potencjałów;
- analizę zasadności ilości przedsięwzięć i ich zakresów oraz wskaźników;
- zebranie uwag do członków Zarządu i pracowników LGD nt. funkcjonowania LGD szczególnie w trakcie naboru oraz uwag zgłaszanych przez Beneficjentów;
- zebranie uwag od członków LGD nt. funkcjonowania partnerstwa;
- wnioski dotyczące modyfikacji struktur i procesów wdrażania LSR;
- wnioski dotyczące aktualizacji oraz ewentualnych zmian w LSR.

Wykaz wykorzystanej literatury

1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030,
2. Program rządowy Dostępność Plus 2018—2025,
3. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030)
4. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030,
5. Strategia Rozwoju Ponadlokalnego obszaru obejmującego miasto Kraśnik, Gminę Kraśnik, Gminę Annopol, Gminę Dzierzkowice, Gminę Gościeradów, Gminę Trzydnik Duży, Gminę Urzędów, Gminę Wilkołaz, Gminę Zakrzówek na lata 2021-2027, z perspektywą do 2035 roku.
6. Strategia Rozwoju Powiatu Kraśnickiego na lata 2016-2022 z perspektywą do roku 2025
7. Raport z ewaluacji LSR,
8. Bank Danych Lokalnych GUS,
9. *Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na Lata 2021 – 2025*
10. Opracowania danych z Gmin obszaru LGD,
11. Diagnoza obszaru LSR ZK opracowana na potrzeby partycypacji,
12. Wykaz KGW : <https://krkgw.arimr.gov.pl>
13. Strategia Kreacji Zintegrowanych Produktów Turystycznych Lokalnej Grupy Działania Ziemi Kraśnickiej.
14. Opracowanie Gmina Zakrzówek . "W Dolinie Bystrzycy".

Załączniki do LSR

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.1 Inklusywne społeczeństwo obywatelskie	Grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
230 000 euro	Przedsięwzięcie P.1.1 Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej inkluzywność	Mieszkańcy obszaru w tym osoby w niekorzystnej sytuacji, podmioty mające siedzibę na obszarze LGD	Konkurs
42 500 euro	Przedsięwzięcie P.1.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne wspierające inkluzywność	LGD, mieszkańcy obszaru, w tym osoby w niekorzystnej sytuacji	Operacja własna
245 000 euro	Przedsięwzięcie P.1.3 Wzmacnianie potencjału inkluzywności na terenie LSR "Kluby wiejskie"	Mieszkańcy obszaru w tym osoby w niekorzystnej sytuacji, podmioty i ngo mające siedzibę na obszarze LGD	Projekt grantowy
337 500 euro	Przedsięwzięcie P.1.4 Infrastruktura wzmacniająca inkluzywność	JST, NGO	Konkurs
9000 euro	Przedsięwzięcie P.1.5 Smart Village	Mieszkańcy obszaru w tym osoby w niekorzystnej sytuacji, podmioty i ngo mające siedzibę na obszarze LGD	Projekt grantowy
Budżet (w EUR)	Przedsięwzięcia w ramach C.2 Wypoczynek z naturą w tle	Grupy docelowe	sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
320 000 euro	Przedsięwzięcie P.2.1. Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej ofertę aktywności/ wypoczynku na terenie LSR	Mieszkańcy obszaru w tym osoby w niekorzystnej sytuacji, podmioty mające siedzibę na obszarze LGD, rolnicy	Konkurs
41 000 euro	Przedsięwzięcie P.2.2 Inwestycje nieinfrastrukturalne mapa produktów i atrakcji	LGD, mieszkańcy obszaru, w tym osoby w niekorzystnej sytuacji	Operacja własna
137 500 euro	Przedsięwzięcie P.2.3 Wzmacnianie oferty zdrowej aktywności na terenie LSR	Mieszkańcy obszaru w tym osoby w niekorzystnej sytuacji, podmioty i ngo mające siedzibę na obszarze LGD	Projekt grantowy
337 500 euro	Przedsięwzięcie P.2.4 Infrastruktura wzmacniająca ofertę rekreacji , turystyki na obszarze LSR	JST, NGO	Konkurs
50 000 euro	Przedsięwzięcie P.2.5 Rozwój partnerstw i oferty turystycznej w oparciu o produkty lokalne	Mieszkańcy obszaru w tym osoby w niekorzystnej sytuacji, podmioty i ngo mające siedzibę na obszarze LGD	Projekt partnerski-konkurs

Formularz 2: Plan działania

CEL	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029		Program		
		% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	PS	WP	R
C.1.	Nazwa wskaźnika	Inkluzywne społeczeństwo obywatelskie.														
Przedsięwzięcie P. 1.1 Wsparcie działalności pozarolniczej wspierającej inkluzywność	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	-	2 szt.	67%	1 szt.	100%	-	-	-	-	-	-	-			
	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	-	4 szt.	100%	-	-	-	-	-	-	-	-	-			
Przedsięwzięcie P. 1.2 Inwestycje infrastrukturalne wspierające inkluzywność	Liczba zrealizowanych operacji własnych obejmujących innowacyjne rozwiązania informatyczne i edukacyjne	-	-	-	1 szt.	100%	-	-	-	-	-	-				
	Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie seniorów	-	10 szt.	100%	-	-	-	-	-	-	-	-				

Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie osób młodych do 25 roku życia Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie kobiet Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie potencjału NGO Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie lokalnych liderów Liczba przedsięwzięć skierowanych na wsparcie działań związanych z integracją społeczną i międzypokoleniową Liczba operacji wzmacniających dostępność Liczba sołectw przystępujących do przygotowania koncepcji R.37 Wzrost	-	-	-	-	-	-	-	10 szt.	100%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	-	10 szt.	100%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	-	9szt.	50%	9 szt.	100%	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	10 szt.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100%	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	-	-	-	-	-	-	-	-	10 szt.	-	-	-	100%	-	-	-	-	-	PS WP R
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100%	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
Wskaźnik	-	6 szt.	-	-	-	-	1 szt.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS	

WP R	PS WP R	PS WP R	PS WP R
gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR. Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy	-	-	-
R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Jednostka miary: Liczba osób	500 osób	-	-
R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Jednostka miary: Liczba osób	-	1000 osób	-
R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z	-	-	-
Wskaznik rezultatu W.1.2	500 osób	750 osób	300 osób
Wskaznik rezultatu W.1.3	-	1000 osób	200 osób
Wskaznik rezultatu W.1.4	1800 osób	-	-

Przedsięwzięcie P. 2.5 Rozwój partnerstw i oferty turystyczno rekreacyjnej w oparciu o produkty lokalne.	Liczba zrealizowanych projektów partnerskich z partnerem krajowym	-	-	-	-	100%	-	1 szt.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	Liczba zrealizowanych projektów partnerskich z partnerem zagranicznym	-	-	-	-	-	1 szt.	-	-	-	100%	-	-	-	-	-	-	PS WP R
Wskaźnik rezultatu W.2.1	R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR.	-	-	-	-	-	6 szt.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
Wskaźnik rezultatu W.2.1	R.10 PR Lepsza organizacja łańcucha dostaw: Odsetek gospodarstw uczestniczących w grupach producentów, organizacjach producentów, lokalnych rynkach, krótkich cyklach łańcucha dostaw i systemach jakości objętych wsparciem WPR. Jednostka	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
	Jednostka miary: Liczba utworzonych miejsc pracy	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R

Wskaźnik rezultatu W.2.2	miary: Liczba gospodarstw/rolników	-	-	1 szt.	-	2 szt.	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
Wskaźnik rezultatu W.2.2	R.39 Rozwój gospodarki wiejskiej; Liczba przedsiębiorstw rolnych, w tym przedsiębiorstw zajmujących się biogospodarką, rozwiniętych dzięki wsparciu w ramach WPR. Jednostka miary: Liczba przedsiębiorstw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R
Wskaźnik rezultatu W.2.2	R.1 PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom; Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	PS WP R

Wskaźnik rezultatu W.2.3	gospodarowania zasobami. Jednostka miary: Liczba osób	-	-	400 osób	-	100 osób	-	500 osób	-	-	-	-	-	PS WP R
Wskaźnik rezultatu W.2.4	R.42 Promowanie włączenia społecznego: liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego. Jednostka miary: Liczba osób	-	-	-	-	-	-	1800 osob	-	-	-	-	-	PS WP R
Wskaźnik rezultatu W.2.5	R.41PR Łączenie obszarów wiejskich w Europie: odsetek ludności wiejskiej korzystającej z lepszego dostępu do usług i infrastruktury dzięki wsparciu z WPR. Jednostka miary: Liczba osób	-	-	-	-	-	-	30 osob	-	-	-	-	-	PS WP R
	R.1 PR Poprawa realizacji celów dzięki wiedzy i innowacjom; Liczba osób korzystających z doradztwa, szkoleń, wymiany wiedzy lub biorących udział w grupach operacyjnych europejskiego partnerstwa innowacyjnego (EPI) wspieranych w ramach WPR, by	-	-	-	-	30 osób	-	30 osob	-	-	-	-	-	PS WP R

zwiększyć zrównoważoną efektywność gospodarczą, społeczną, środowiskową, klimatyczną i w zakresie gospodarowania zasobami. Jednostka miary: Liczba osób																	
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Formularz 3: Budżet LSR

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR					
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem (EUR)	
	PS WPR	EFRR*	EFS+*		
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	1 750 000 euro	0	0	1 750 000 euro	
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	412 500 euro	0	0	412 500 euro	
Razem	2 162 500 euro	0	0	2 162 500 euro	

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.
 ** W wierszu odpowiadającym danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

fundusz	środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu LSR
EFRR	34 000,00	1,94%	456 500,00	26,08	934 000,00	53,37	1 271 500,00	72,66	1750000,00	100%	0	0	0	0
OW	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EFS+	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
EFRR	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
RAZE	34000,00	1,94%	456500,00	26,08	934000,00	53,37	1271500,00	72,66	1750000,00	100%	0	0	0	0
M														